

**Programma voor  
Plattelandsontwikkeling Vlaanderen  
2007-2013  
Jaarverslag 2010**



**Departement Landbouw en Visserij  
afdeling Monitoring en Studie**

**Linn Dumez  
Michael Van Zeebroeck**


Vlaamse overheid



# Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013, Jaarverslag 2010

*Linn Dumez, Michael Van Zeebroeck*

*juni 2011*

 Download PDF-document: Jaarverslag, 109 blz

Depotnummer: D/2011/3241/193



Departement Landbouw en Visserij  
Afdeling Monitoring en Studie  
Ellipsgebouw (6de verdieping)  
Koning Albert II - laan 35, bus 40  
1030 Brussel  
Tel. 02 552 78 24 - Fax 02 552 78 21  
 e-mail: [ams@vlaanderen.be](mailto:ams@vlaanderen.be)

Vermenigvuldiging of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Dumez L., Van Zeebroeck M. (2011) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2010*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u graag helpen. U kan steeds contact met ons opnemen.

Wilt u op de hoogte gehouden worden van onze nieuwste publicaties, schrijf u dan in op de AMS-nieuwsflash via de onderstaande link:

<http://www.vlaanderen.be/landbouw/studies>

**Programma voor  
Plattelandsontwikkeling Vlaanderen  
2007-2013  
Jaarverslag 2010**

Conform artikel 78 d) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 werd dit jaarverslag 2010 door het Toezichtcomité onderzocht en goedgekeurd, alvorens het aan de Europese Commissie werd overgemaakt.

# Inhoudstafel

<b>1</b>	<b>VOORWOORD</b> .....	<b>2</b>
<b>2</b>	<b>LEESWIJZER</b> .....	<b>3</b>
<b>3</b>	<b>ALGEMEEN KADER</b> .....	<b>4</b>
<b>4</b>	<b>PROGRAMMAMANAGEMENT</b> .....	<b>7</b>
4.1	TOEZICHT EN EVALUATIE .....	7
4.2	BEHEER VAN HET PROGRAMMA .....	8
4.3	TECHNISCHE BIJSTAND .....	9
4.3.1	<i>Algemeen</i> .....	9
4.3.2	<i>Vlaams Ruraal Netwerk</i> .....	10
4.4	VOORLICHTING EN PUBLICITEIT .....	15
<b>5</b>	<b>ONGOING EVALUATION</b> .....	<b>16</b>
5.1	INLEIDING .....	16
5.2	SYSTEEM VOOR EVALUATIE TIJDENS DE UITVOERING .....	16
5.3	ONDERNOMEN EVALUATIEACTIVITEITEN .....	16
5.3.1	<i>Uitbestede studies</i> .....	16
5.3.2	<i>Studies uitgevoerd binnen de administratie</i> .....	17
5.4	DATAVERZAMELING .....	17
5.4.1	<i>Coördinatie van secundaire databronnen voor midtermevaluatie</i> .....	17
5.4.2	<i>Capaciteitsopbouw resultaat- en impactindicatoren</i> .....	18
5.5	NETWERKACTIVITEITEN VAN PERSONEN BETROKKEN BIJ EVALUATIE .....	18
<b>6</b>	<b>PDPO INDICATOREN 2010</b> .....	<b>20</b>
6.1	ALGEMEEN .....	20
6.2	INTERPRETATIE .....	20
6.3	FINANCIËLE INDICATOREN .....	20
6.3.1	<i>Overzicht uitgaven</i> .....	20
6.3.2	<i>Overzicht terugvorderingen</i> .....	32
6.4	INDICATOREN PER AS: TOTAAL INCLUSIEF HEALTH CHECK EN ECONOMISCH HERSTELPLAN .....	33
6.4.1	<i>As 1 – Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector</i> .....	33
6.4.2	<i>As 2 – Verbetering van het milieu en het platteland</i> .....	53
6.4.3	<i>As 3 – De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie</i> .....	77
6.4.4	<i>As 4 – Leader</i> .....	88
6.5	INDICATOREN PER AS: SPECIFIEKE MONITORING HEALTH CHECK EN ECONOMISCH HERSTELPLAN .....	93
6.5.1	<i>Inleiding</i> .....	93
6.5.2	<i>As 1</i> .....	93
6.5.3	<i>As 2</i> .....	96
6.5.4	<i>As 3</i> .....	99
<b>7</b>	<b>SAMENVATTING</b> .....	<b>100</b>
	<b>BRONNEN</b> .....	<b>104</b>
	<b>LIJST AFKORTINGEN</b> .....	<b>106</b>
	<b>LIJST CONTACTPERSONEN</b> .....	<b>107</b>
	<b>BIJLAGE 1: LIJST ARTIKEL 82</b> .....	<b>I</b>
	<b>BIJLAGE 2: LIJST AANGEPASTE TARGETS</b> .....	<b>II</b>
	<b>BIJLAGE 3: TIJDREEKS VAN AANTAL CONTRACTEN, AREAAL EN UITGAVEN VAN DE AGROMILIEUMAATREGELEN</b> .....	<b>VI</b>
	<b>BIJLAGE 4: INDICATORENTABELLEN (EXCEL)</b> .....	<b>IX</b>
	<b>BIJLAGE 5: BROCHURE PRIMA PLATTELANDSPROJECT 2010</b> .....	<b>X</b>

# 1 Voorwoord

Het Jaarverslag 2010 van het Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013 (PDPO II) bevat heel wat cijfermateriaal, onder de vorm van op Europees niveau gedefinieerde indicatoren, voor u verduidelijkt aan de hand van figuren en tabellen.

Tezamen met de midtermevaluatie, die begin dit jaar werd voorgesteld, geeft het een goed overzicht van waar we staan nu de helft van de programmeringsperiode achter de rug is.

Het is nu uitkijken naar de voorstellen die de Europese Commissie zal doen voor het plattelandsbeleid na 2013. Deze worden in het najaar verwacht.

In dit rapport wordt, in een aantal kaderstukken, dieper ingegaan op enkele maatregelen van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds. Dit jaar wordt ook gerapporteerd over de Health Check en het Economisch Herstelplan.

Aan de totstandkoming van dit jaarverslag ging heel wat voorbereidend werk vooraf. De beheersdiensten van het beleidsdomein Landbouw en Visserij en van het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie verzamelden en leverden het nodige cijfermateriaal. De coördinatie voor de opmaak van dit jaarverslag werd toevertrouwd aan de afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij. Ook de Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid leverde bijdragen.

Mijn dank gaat dan ook uit naar de betrokken medewerkers van de verschillende beheersdiensten en het Vlaams Betaalorgaan.

Ik wens u veel leesplezier.

Jules Van Liefferinge  
Secretaris-generaal Departement Landbouw en Visserij  
Voorzitter Uitvoeringscomité PDPO

## **2 Leeswijzer**

Voorliggend rapport geeft een beeld van het vierde jaar van uitvoering van het Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013 (PDPO II) dat bij beschikking C(2007)5555 van 13 november 2007 door de Europese Commissie werd goedgekeurd.

Hoe een jaarverslag er moet uitzien en wat er allemaal in hoort, staat te lezen in de bepalingen van verordening (EG) nr. 1698/2005 (plattelandsverordening), artikel 82 punt 2 a) tot g) en werd in detail uitgewerkt in de EU-Richtsnoeren (Europese Commissie, 2006).

In feite komen de bepalingen van de EU-plattelandsverordening voor het jaarverslag neer op een kwantitatieve rapportering aan de hand van door de Europese Commissie vastgelegde indicatoren (artikel 82, punt 2 b) en een beschrijving van de uitvoeringsomstandigheden, de werkzaamheden op vlak monitoring en evaluatie en de maatregelen genomen door de beheersautoriteit en het Toezichtcomité om tot een goede programma-uitvoering te komen (alle andere onderdelen van artikel 82 punt 2).

Waar van toepassing wordt in een kaderstukje verwezen naar de betreffende bepaling van artikel 82 (overzicht met paginering in bijlage 1). De door de Europese Commissie gevraagde indicorentabellen (European Commission, 2009) vormen een bijlage (bijlage 4) bij dit rapport. De belangrijkste kengetallen worden in het rapport nader toegelicht aan de hand van figuren en tabellen.

### 3 Algemeen kader

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2 a)

elke verandering van de algemene omstandigheden die een rechtstreekse invloed heeft op de voorwaarden voor de uitvoering van het programma, en elke wijziging van het communautaire en nationale beleid dat gevolgen heeft voor de coherentie tussen de bijstand van het ELFPO en die van de andere financieringsinstrumenten;

De financieel-economische crisis bemoeilijkte in de periode 2008-2010 voor verschillende agrovoedingsbedrijven het uitvoeren van nieuwe investeringen. Dat heeft ertoe geleid dat geplande energie- of milieu-investeringen onder maatregel 123 (“verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten”) zijn uitgesteld of geschrapt. Een deel van het geprogrammeerde budget kon daarom nog niet worden uitbetaald. Wegens deze uitzonderlijke omstandigheden werd de toegestane investeringsperiode (in de regel twee jaar) onder specifieke voorwaarden verlengd, van 30 april 2010 (oproep 2008) en 30 maart 2011 (oproep 2009) tot alvast 31 oktober 2011.

De wijziging aan maatregel 114 (“bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers”) die officieel was ingediend op 27 november 2009 via de notificatieprocedure, werd op 27 januari 2010 goedgekeurd door de Europese Commissie.

In 2010 werd drie maal een wijziging aan het PDPO II ingediend bij de Europese Commissie. Het ging telkens om notificatiewijzigingen in het kader van art. 6(1)(c) van de verordening 1974/2006.

#### 1. Wijzigingen aan maatregelen 132, 133, 214, 216, introductie boslandbouwsystemen en financiële aanpassingen

Op 18 maart 2010 werden volgende wijzigingen ingediend bij de Europese Commissie:

- Maatregel 132 (“deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen”): Een aanpassing was nodig om de uitvoering van deze maatregel mogelijk te maken. Er wordt steun gegeven aan landbouwers die voldoen aan de kwaliteitsregeling voor biolandbouw, Brussels grondwitloof en de Vlaams-Brabantse tafeldruif.
- Maatregel 133 (“voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS”): Deze en maatregel 132 zullen samen in uitvoering gebracht worden. Producentengroeperingen rond het Brussels grondwitloof of de Vlaams-Brabantse tafeldruif komen in aanmerking voor steun.
- Maatregel 214 H (“beheerovereenkomst soortenbescherming”): Er gebeurde een aanpassing aan enkele voorwaarden voor de beheerovereenkomst akkervogels.



- Maatregel 216 (“inrichtingsmaatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water”): Een aanpassing was nodig om de uitvoering van deze maatregel mogelijk te maken.
- Maatregel 222 (agroforestry of boslandbouwsystemen): Deze maatregel is nieuw en zal vanaf 2011 in uitvoering worden gebracht.
- Financiële wijzigingen:
  - o Transfer binnen As 1: Aangezien maatregel 132 pas in 2011 wordt uitgevoerd en er aanvankelijk teveel budget was voorzien, kon een deel van het budget overgezet worden ten voordele van maatregelen 133 en 112.
  - o Transfer binnen As 2: Een deel van het budget van agromilieumaatregelen (maatregelen 214) wordt overgeheveld naar de nieuw geïntroduceerde maatregel 222 (agroforestry).
  - o Transfer binnen As 3 voor betere afstemming op de reële uitgaven. Concreet is er een overheveling van middelen van maatregelen 321 en 322 naar maatregelen 313 en 331.
- Wijzigingen in indicatoren ten gevolge van hoger vermelde wijzigingen.

Na opmerkingen van de Europese Commissie werd een aangepaste versie ingediend op 6 juli 2010. De wijzigingen werden goedgekeurd door de Europese Commissie op 29 juli 2010.

## 2. Wijziging aan VLIF-steun en aan agromilieumaatregel “genetische diversiteit”

Op 12 oktober 2010 werd een aantal wijzigingen aan de VLIF-steun ingediend, meer bepaald aan de maatregelen 121 (“modernisering van landbouwbedrijven”) en 311 (“diversificatie van landbouwbedrijven”). De wijzigingen verlaagden de steunintensiteit over de hele lijn met 2%. Dat was nodig om, gezien het aanhoudend hoog investeringsritme in de landbouw en een gelijkblijvend budget, het open einde karakter van het VLIF-subsidiesysteem te kunnen behouden. Voor zonnepanelen werd de steunintensiteit van 30% naar 8% verlaagd, wegens de afschaffing van steun voor niet-landbouwondernemingen en de sterke daling van de prijs van investeringsgoederen. Verder werd ook een aantal voorwaarden vereenvoudigd, waarmee een vlottere afhandeling van de dossiers wordt beoogd.

Voor de agromilieumaatregel “behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden” (214C) werd een aantal wijzigingen ingediend met de bedoeling het budget onder controle te kunnen houden. Meer bepaald zal een call for tender systeem ingeroepen worden wanneer de Vlaamse doelstellingen bereikt zijn.

De wijzigingen werden op 12 oktober 2010 officieel ingediend bij de Europese Commissie en op 24 januari 2011 goedgekeurd.

### 3. Wijziging aan de agromilieumaatregel “genetische diversiteit”

Na overleg met de sector werd beslist om de agromilieumaatregel “behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden” (214C) verder aan te passen voor de hoogstamfruitbomen. Daarbij werd vooral ingezet op een maximale impact op de biodiversiteit en op een besparing op administratieve en controlekosten.

De wijziging werd op 22 december 2010 officieel ingediend bij de Europese Commissie en goedgekeurd op 20 april 2011.

In dit jaarverslag werden voor een aantal output- en resultaatsindicatoren nieuwe doelstellingen bepaald. In concreto gaat het om indicatoren voor de maatregelen 313 (“bevordering van toeristische activiteiten”), 321 (“basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking”) en 331 (“intermediaire dienstverlening”).

## **4 Programmamanagement**

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2f)

een verklaring over de inachtneming van het communautaire beleid in het kader van de bijstand, inclusief informatie over de ondervonden problemen en over de maatregelen die zijn genomen om deze aan te pakken

Alle communautaire voorschriften op het gebied van mededinging, de plaatsing van overheidsopdrachten, milieubescherming en -verbetering, de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie werden in acht genomen.

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2e)

de maatregelen die de beheersautoriteit en het toezichtcomité hebben genomen om de kwaliteit en de doeltreffendheid van de uitvoering van het programma te waarborgen, en met name:

- de activiteiten op het gebied van toezicht en evaluatie;
- een samenvatting van de grote problemen die bij het beheer van het programma zijn ondervonden, en de maatregelen die eventueel, al dan niet naar aanleiding van overeenkomstig artikel 83 gemaakte opmerkingen, zijn genomen;
- het gebruik van technische bijstand;
- de maatregelen die zijn genomen om overeenkomstig artikel 76 bekendheid aan het programma te geven.

### **4.1 Toezicht en evaluatie**

In 2010 werd het Toezichtcomité PDPO II vier keer bijeen geroepen.

Het Toezichtcomité vergaderde op 9 maart 2010 op De Wolkenhoeve in Geel, een varkenshouderij die ook aan diversificatie (o.a. zorgboerderij, hoeveverkoop) doet. Na een toelichting over het bedrijf en een kleine rondleiding werden volgende agendapunten behandeld:

- korte voorstelling PDPO II
- huishoudelijk reglement en samenstelling Toezichtcomité
- goedkeuring verslag van het Toezichtcomité van 10 juni 2009
- goedgekeurde wijzigingen Health Check en Economisch Herstelplan
- nieuwe wijzigingen aan PDPO II.

Op 21 juni 2010 kreeg het Toezichtcomité het jaarverslag PDPO II van 2009 voorgesteld. Verder werd ook een stand van zaken gegeven over de financiële uitvoering en de ingediende wijzigingen aan PDPO II.

In de loop van september 2010 werd het Toezichtcomité via een schriftelijke procedure geraadpleegd over:

- wijzigingsvoorstel VLIF-maatregelen 121 (“modernisering landbouwbedrijven”) en 311 (“diversificatie”);
- wijzigingsvoorstel agromilieumaatregel 214C (“genetische diversiteit”);
- strategisch monitoringsrapport.

Tenslotte kwam het Toezichtcomité samen op 13 december 2010. De volgende punten stonden op de agenda:

- goedkeuring verslag Toezichtcomité juni 2010
- financiële uitvoering PDPO II
- stand van zaken wijzigingen PDPO II
- voorstelling van de midtermevaluatie (art. 86 van verordening (EG) 1698/2005).

In 2009 is een nieuwe Vlaamse Regering aangetreden. Daarop moest ook het Toezichtcomité opnieuw samengesteld worden. Dit kon pas gebeuren in december 2010.

Een nieuw ministerieel besluit tot benoeming van de leden van het Toezichtcomité ter implementatie van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 werd opgemaakt en goedgekeurd op 16 maart 2011.

De afdeling Monitoring en Studie (AMS) van het departement Landbouw en Visserij coördineert de opmaak van het jaarverslag van het PDPO II, waarin toezicht en evaluatie van het programma worden besproken. AMS wordt in deze opdracht aangestuurd door de afdeling Organisatie en Strategisch Beleid (AOSB) en baseert zich in eerste instantie op de gegevens die de verschillende beheersdiensten aanleveren. Deze taak wordt gefinancierd door Technische Bijstand.

## **4.2 Beheer van het programma**

Het Uitvoeringscomité PDPO II vergadert op maandelijks basis. In het Uitvoeringscomité zijn de beheersautoriteit (CCEP) en alle beheersdiensten vertegenwoordigd, alsook het Vlaams Betaalorgaan, de interne audit, de Inspectie van Financiën, het Vlaams Ruraal Netwerk en AMS. De vergaderingen vonden plaats op 1 februari, 1 maart, 23 april, 3 juni, 8 juli, 10 september, 14 oktober en 16 december 2010.

Vaste onderwerpen op de agenda zijn:

- verslaggeving Rural Development Committee
- briefing door en afspraken met het Betaalorgaan
- mededelingen vanuit CCEP
- Vlaams Ruraal Netwerk
- monitoring en evaluatie.

Deze agenda wordt ad hoc aangevuld met onderwerpen die op dat moment actueel zijn en/of bijzondere aandacht vragen, zoals de controlestatistieken, de borgingsverklaring, etc.

Grote problemen met betrekking tot de uitvoering van PDPO II hebben zich in 2010 niet voorgedaan.

Het jaarlijkse overleg tussen de Europese Commissie en de beheersautoriteit, zoals voorgeschreven door verordening 1698/2005 vond plaats op 16 december 2010.

De agendapunten van dit overleg waren:

- financiële voortgang van het programma
- jaarverslag 2009
- beheer van het programma (toezichtcomité, demarcatie andere fondsen, audits...)
- wijzigingen aan het programma
- Vlaams Ruraal Netwerk
- midtermevaluatie
- strategisch monitoringsrapport
- GLB na 2013.

## 4.3 Technische bijstand

### 4.3.1 Algemeen

In het PDPO II zijn binnen het onderdeel technische bijstand twee maatregelen voorzien:

- algemene technische bijstand
- ruraal netwerk.

Tabel 1 geeft een overzicht van de betalingen in 2010 in het kader van technische bijstand.

**Tabel 1 Overzicht betalingen technische bijstand in 2010**

Betalingen 2010 (euro)	ELFPO	Vlaams Gewest	Overheidssteun
	<b>Algemene technische bijstand</b>		
1.1 voorbereiding	0	0	0
1.2 beheer	0	0	0
1.3 toezicht	313	313	626
1.4 evaluatie	87.714	87.714	175.428
1.5 voorlichting	185	185	370
1.6 controle mbt verleende bijstand	0	0	0
1.7 provincies	114.916	114.916	229.832
<b>Totaal algemene technische bijstand</b>	<b>203.128</b>	<b>203.128</b>	<b>406.256</b>
<b>Ruraal netwerk</b>			
2.1 beheer	5.173	5.173	10.345
2.2 uitvoering actieplan	64.596	64.596	129.191
<b>Totaal ruraal netwerk</b>	<b>69.768</b>	<b>69.768</b>	<b>139.537</b>
<b>Algemeen totaal</b>	<b>272.897</b>	<b>272.896</b>	<b>545.793</b>

#### Algemene technische bijstand

Binnen deze maatregel kaderen centrale uitgaven op het gebied van voorbereiding, beheer, toezicht, evaluatie en voorlichting door de beheersautoriteit.

#### Toezicht

Het vermelde bedrag heeft betrekking op de kosten voor de organisatie van de vergadering van het Toezichtcomité van 9 maart 2010, die doorging op een externe locatie.

### Evaluatie

De uitgaven hebben betrekking op:

- een eerste betaling voor de tussentijdse evaluatie van het PDPO II, die in 2010 werd uitgevoerd;
- de loonkosten voor de beleidsondersteuner plattelandsontwikkeling die instaat voor de monitoring en evaluatie van PDPO II.

### Voorlichting

In 2010 werd een folder over de communicatieverplichting voor begunstigden uitgebracht (herdruk).

### Provincies

De provincies staan in voor de uitvoering en begeleiding van de gebiedsgerichte werking en ontvangen hiervoor een financiële bijdrage.

### **Vlaams Ruraal Netwerk**

Deze maatregel bestaat uit enerzijds het beheer van het netwerk en anderzijds de uitvoering van het actieplan.

#### Beheer Vlaams Ruraal Netwerk

Het vermelde bedrag is een deel van de loonkost van de coördinator van het Vlaams Ruraal Netwerk.

#### Actieplan Vlaams Ruraal Netwerk

De betalingen in 2010 hadden voornamelijk betrekking op:

- personeelskosten (deel loonkost van coördinator en volledige loonkost van ondersteuner)
- onderhoud van de website [www.ruraalnetwerk.be](http://www.ruraalnetwerk.be)
- kosten verbonden aan studiedagen en excursies
- publicaties (nieuwsbrief, brochure)
- promotiemateriaal (banners, usb-sticks, enz.)
- netwerking (onder meer meetings buitenland).

## **4.3.2 Vlaams Ruraal Netwerk**

Op basis van de interne evaluatie van het werkjaar 2009 schoof het Vlaams Ruraal Netwerk begin 2010 volgend speerpunt naar voren:

*“Het Vlaams Ruraal Netwerk werkt in 2010 verder op de asoverschrijdende benadering van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling. We behouden daarbij de drie grote pijlers (organisatie, communicatie en transnationale ondersteuning) en we laten die steeds meer in elkaar doorlopen.”*

Deze doelstellingen werden in en met behulp van drie grote pijlers uitgewerkt: organisatie, communicatie en ondersteuning. De belangrijkste krachtlijnen, gebaseerd op de evaluatie van het werkjaar 2010, zijn hieronder beschreven. Voor verslagen en foto-impresies kan de website ([www.ruraalnetwerk.be](http://www.ruraalnetwerk.be)) geraadpleegd worden.

## 4.3.2.1 Organisatie

### 4.3.2.1.1 Studiedagen en infomomenten

In 2010 werden vijf studie- en informatiedagen voor het grote publiek georganiseerd. Hierbij werd de asoverschrijdende benadering van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013 zo ver mogelijk doorgetrokken. Een eerste bijeenkomst was gericht op de Vlaamse Leadercoördinatoren. Dit “informatiemoment rond de midtermevaluatie PDPO II” speelde in op één van hun bezorgdheden bij de uitvoering van hun taak en werd opgevat als een “extern ervaringsplatform”.

Een tweede activiteit bestond uit een informatiemoment, aangevuld met een excursie op het terrein rond de zogenaamde “blauwe diensten” (in Nederland). Hiervoor werd nauw samengewerkt met de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling (ADLO) van het Departement Landbouw en Visserij en met het Nederlandse Waterschap Brabantse Delta. Aangezien de eerste editie een groot succes was, werd in het najaar van 2010 een tweede editie georganiseerd.

Ten derde nam het Vlaams Ruraal Netwerk tijdens een meerdaagse internationale conferentie de mogelijke linken tussen plattelandsontwikkeling en zorglandbouw onder de loep. Dit laatste ligt tevens in het verlengde van de technische werkgroep “Social Farming”, die in het kader van de bijeenkomsten van de Nationale Rurale Netwerken werd opgericht.

Een laatste studiedag in 2010 draaide rond de beheersovereenkomst “Weidevogelbeheer” in Vlaanderen en werd in nauwe samenwerking met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) uitgewerkt.

### 4.3.2.1.2 Studiebezoeken/uitwisseling

Een excursie naar de plattelandsprojecten van een Vlaamse provincie (in co-organisatie) is in 2010 niet tot stand kunnen komen. In eerste instantie was dit gepland samen met de provincie Antwerpen. Toen dat wegens omstandigheden niet kon doorgaan, werd de provincie Limburg gecontacteerd. Uiteindelijk werd ook deze samenwerking om organisatorische redenen uitgesteld.

Een deelname aan de Dag van de Landbouw in het derde weekend van september bleek evenmin haalbaar. Tijdens dit evenement werd wel de brochure over de wedstrijd “Prima Plattelandsproject 2010” (*cf. infra*) verspreid.

### 4.3.2.1.3 Kennismarkten/ervaringsplatforms

Ook in 2010 organiseerde het Vlaams Ruraal Netwerk “ervaringsplatforms”. Dat zijn interne evenementen waarin de uitwisseling van kennis en ervaring centraal staat. Maar liefst drie ervaringsplatforms behoren tot de vele realisaties van het Vlaams Ruraal Netwerk in 2010: één over de maatregel “sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw” (1 februari), één over “investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten” (14 oktober) en tenslotte werd er tijdens het laatste ervaringsplatform van 2010 (16 december) tijd gemaakt voor de voorstelling van het eindrapport van de “tussentijdse evaluatie van het Vlaamse PDPO II (2007-2013)”.

### 4.3.2.1.4 Jaarevenement: Prima Plattelandsproject 2010

In 2010 organiseerde het Vlaams Ruraal Netwerk de wedstrijd “Prima Plattelandsproject 2010”, waaraan alle begunstigden van het PDPO II konden deelnemen. Doelstellingen van

deze wedstrijd waren onder andere het verzamelen en publiceren van goede praktijken binnen Vlaanderen en het verhogen en verbreden van de bekendheid van het Vlaams Ruraal Netwerk en het PDPO II.

Vijf thema's werden uitgekozen: "meerwaarde door samenwerking", "slimme afzetstrategieën", "zorg voor natuur en biodiversiteit", "communicatie en educatie als instrument" en "slim omgaan met energie in landbouw en platteland". Onder het laatste thema werden geen geldige kandidaturen ingediend.

In het voorjaar van 2010 werd de oproep bekend gemaakt, waarna alle geïnteresseerden hun kandidatuur konden indienen tot 31 mei 2010. Indien nodig volgde een provinciale preselectieronde, waarna maximaal drie kandidaturen per thema per provincie ter beoordeling aan een externe jury werden voorgelegd. De achttien uiteindelijke laureaten werden via de website en een publicatie (zie bijlage 5) bekend gemaakt en het brede publiek kon zijn voorkeur uitspreken via een online stemming op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk. Dat de wedstrijd een brede verspreiding kende, werd bewezen door het grote aantal stemmen op de publieke website. Ruim 7.300 geldige stemmen werden uitgebracht. Welke vier genomineerden de prijzen in de wacht sleepten, werd bekend gemaakt tijdens een prijsuitreiking op de landbouwbeurs Agriflanders 2011 (14 januari 2011). Deze winnaars krijgen ondersteuning om aan (transnationale) kennisuitwisseling te doen.

#### ***4.3.2.1.5 Extra evenement: brainstormdag***

Begin 2010 vergastte de coördinator van het Vlaams Ruraal Netwerk de leden van zowel het Vlaams Ruraal Netwerk als de CCEP op een brainstormdag op locatie. In het Gentse Huis van Alijn werd de voorbije werking van 2009 via allerlei technieken onder de loep genomen en werd "out of the box" gedacht aan mogelijkheden voor het nieuwe werkjaar. Hieruit groeide het werkplan van 2010.

Het principe van brainstorm werd eind 2010 op een afgeslankte wijze herhaald. De CCEP en het Vlaams Ruraal Netwerk brachten hun visie op het voorbije werkjaar samen en gaven een eerste insteek voor 2011. Deze elementen werden enerzijds in de evaluatie van 2010 meegenomen en gaven anderzijds inspiratie voor de planning van het werkjaar 2011.

### **4.3.2.2 Communicatie**

#### ***4.3.2.2.1 Website: <http://www.ruraalnetwerk.be>***

Begin 2010 werd gestart met een analyse van de kosten en baten van de website van het Vlaams Ruraal Netwerk. Op basis van deze analyse en in overleg met het team ICT van het Departement Landbouw en Visserij werd in de loop van 2010 besloten om over te stappen naar een andere provider, waarmee verschillende inhoudelijke en structurele problemen opgelost kunnen worden. Dat zal gebeuren in het voorjaar van 2011.

Op inhoudelijk vlak werd de nieuws waarde verhoogd via een duidelijker actualiseren van de beschikbare informatie (aankondigingen, oproepen, verslagen, agendapunten, samenwerkingsoproepen, projectendatabank, enz). In totaal werd de inhoud van de website meer dan wekelijks aangevuld of aangepast. De 96.744 individuele bezoekers, in stijgende lijn doorheen het jaar, tonen aan dat de bekendheid van de website steeds groeit. Dit is maar liefst een stijging van  $\pm 36\%$  ten opzichte van vorig jaar.



#### **4.3.2.2.2 Publicaties**

##### *Nieuwsbrief*

De vier nieuwsbrieven van 2010 kaderden in het “NIMBY – IMBY”-thema, waarmee het Vlaams Ruraal Netwerk een bijdrage wil leveren aan het verhogen van het wederzijds begrip tussen alle plattelandsactoren.

Thema maart: Van NIMBY tot IMBY;

Thema juni: Local warming;

Thema september: Het platteland in vuur en vlam;

Thema december: Terugblik op het jaar 2010 van het Vlaams Ruraal Netwerk.

Het aantal abonnementen op deze nieuwsbrieven kende in 2010 een lichte stijging (met een voorkeur voor de digitale versie van de nieuwsbrief).

##### *Andere publicaties*

Gelinkt aan de wedstrijd “Prima Plattelandsproject 2010” heeft het Vlaams Ruraal Netwerk een Nederlandstalige brochure gepubliceerd (bijlage 5). Deze brochure vermeldt alle laureaten van de wedstrijd en geeft een korte beschrijving (inclusief een aantal foto’s per project). Deze brochure kan dus gezien worden als een “best practices”-brochure. Vanuit deze gedachtegang heeft het Vlaams Ruraal Netwerk besloten om de brochure te laten vertalen naar het Engels en deze in het voorjaar van 2011 te verspreiden in Europa.

##### *Communicatie- en promotiemateriaal*

In 2010 kocht het Vlaams Ruraal Netwerk vier roll-up banners aan. Omdat het Vlaams Ruraal Netwerk ook op internationaal vlak actief is, opteerde men ervoor om naast twee Nederlandstalige ook twee Engelstalige banners aan te kopen.

Daarnaast kocht het Vlaams Ruraal Netwerk ook 250 usb-sticks in kredietkaartvorm aan. Deze geheugensticks werden gepersonaliseerd met de huisstijl en het logo van het Vlaams Ruraal Netwerk, waardoor presentaties en andere documenten van bepaalde activiteiten aan de deelnemers aangeboden kunnen worden.

##### *Andere communicatie*

Het Vlaams Ruraal Netwerk verspreidde een persbericht bij de organisatie van elk extern evenement. Deze werden meestal overgenomen door de vakpers. Bij enkele studiedagen, zoals het internationale congres rond zorglandbouw, en evenementen zoals de wedstrijd schreven ook externen artikelen. Daarnaast was het Vlaams Ruraal Netwerk ook aanwezig op verschillende studiedagen georganiseerd door derden. Hiervan werd in de mate van het mogelijke verslag uitgebracht op de website en/of via de nieuwsbrief.

#### **4.3.2.3 Transnationale ondersteuning**

Het Vlaams Ruraal Netwerk ondersteunt de transnationale werking van de maatregelen van het PDPO II op verschillende manieren en niveaus: als actief lid, als co-organisator, als deelnemer en door het beantwoorden van ad hoc-vragen.

Eerst en vooral nam het Vlaams Ruraal Netwerk in eigen naam en als Belgisch aanspreekpunt deel aan de bijeenkomsten van zowel het Coordination Committee (14 april, 7 en 8 juni, 9 december) als het Leader Subcommittee (20 mei, 12 november) van het European Network for Rural Development (ENRD).

In het verlengde hiervan heeft het Vlaams Ruraal Netwerk ook actief meegewerkt aan de werkgroep “Innovative/experimental character of Leader” en aan de opmaak van het eindrapport van deze werkgroep.

Daarnaast werkte het Vlaams Ruraal Netwerk actief mee aan de bijeenkomsten van de Nationale Rurale Netwerken. In 2010 vergaderden die Netwerken drie maal op verplaatsing (maart (Rome), juni (Malta), september (Edinburgh)) en enkele malen virtueel via videoconferentie.

Hieraan verbonden trok het Vlaams Ruraal Netwerk de “Technical Working Group on Social Farming”, waarbij vooral de insteek voor het eindrapport en de organisatie van de internationale slotconferentie (zie hoger) onthouden kan worden. Deze technische werkgroep werd eind 2010 opgeschort tijdens de bijeenkomst van het Coordination Committee, maar zal in 2011 een vervolg kennen als onderdeel van de technische werkgroep “Rural Entrepreneurship”.

In het verlengde van deze internationale representatie organiseerde het Vlaams Ruraal Netwerk, op vraag van de Europese Commissie, in Vlaanderen de publieke raadpleging over de toekomst van het Europees plattelandsbeleid (april – juni 2010). De reacties werden door de rurale netwerken per land/regio verzameld en doorgegeven aan de Europese Commissie. Een eerste beeld van de resultaten werd gegeven tijdens de “CAP after 2013”-conferentie (juli 2010).

Door deze actieve aanwezigheid op internationaal vlak kon het Vlaams Ruraal Netwerk in 2010 aandacht hebben voor de Vlaamse representatie op internationaal niveau. Hierbij werd proactief gewerkt, wat leidde tot de voorstelling van een Vlaams innovatief project aan het Leader Subcommittee (20 mei) en de presentatie van de eindconclusie van de technische werkgroep “Social Farming” op het Coordination Committee (9 december).

Daarnaast leverde het Vlaams Ruraal Netwerk input voor diverse publicaties van het European Network for Rural Development, via bilateraal overleg en via de “PIKSE postcards” (deze postcards zijn fiches met beknopte informatie omtrent goede praktijken vanuit Vlaanderen).

Ten derde nam het Vlaams Ruraal Netwerk actief en proactief deel aan activiteiten die in het kader van het Belgisch EU-voorzitterschap werden georganiseerd. Zo droeg het Vlaams Ruraal Netwerk bij aan de bijeenkomst van plattelandsdirecteuren in Genk (november), waar een bevraging van deze plattelandsdirecteuren werd georganiseerd.

Ten vierde heeft het Vlaams Ruraal Netwerk ook in 2010 diverse malen overlegd met Waalse en Nederlandse collega's. Ondanks de goede samenwerking was het niet nodig om actief mee in te zetten op de organisatie van hun gezamenlijke “European Rural Days” (november). Er werd meegewerkt aan de communicatie (actieve verspreiding van de uitnodiging) en de bijeenkomst werd bijgewoond.

Ten slotte was het Vlaams Ruraal Netwerk aanwezig op diverse binnen- en buitenlandse overlegmomenten en conferenties, onder andere de “CAP after 2013”-conferentie georganiseerd door de Europese Commissie (juli 2010) en het bilateraal overleg tussen Finse en Vlaamse Leadergroepen (oktober 2010). Daarnaast was men steeds bereid tot het geven van input voor nationale en internationale bezoeken die door derden werden georganiseerd. Zo publiceerde het Vlaams Ruraal Netwerk samen met de Waalse collega's een kaart van de 25 Belgische Leadergebieden. Via het ENRD ontmoetten Herman Kennes (coördinator van het Leaderproject de Vlaspit) en Pierre-Bernard Van Acker (coördinator van de Plaatselijke Groep Hageland+) de Europese Commissaris Ciolos tijdens de landbouwbeurs in Libramont. Ten slotte gaf het Vlaams Ruraal Netwerk input voor de halftijdse evaluatie van het PDPO II

en leverde een bijdrage aan interne en externe visievorming over korte keten en over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid na 2013.

#### **4.4 Voorlichting en publiciteit**

De algemene communicatie over het programma gebeurt door de CCEP in samenwerking met het Vlaams Ruraal Netwerk. De specifieke communicatie over de voorwaarden en toepassing van de verschillende maatregelen naar de potentiële begunstigden toe gebeurt door de beheersdienst die voor de betrokken maatregel bevoegd is.

De CCEP heeft het communicatieplan geactualiseerd.

In het kader van de algemene voorlichting en de publiciteit met betrekking tot het PDPO II werden in 2010 volgende specifieke acties ondernomen:

- Webpagina PDPO II: binnen de website van het Beleidsdomein Landbouw en Visserij, wordt een webpagina rond PDPO II onderhouden. Via deze webpagina kan het volledige programmadocument en het nationaal strategieplan gedownload worden. Men kan bovendien doorklikken naar de webpagina's van de afzonderlijke maatregelen, de evaluatie en de communicatieverplichtingen voor begunstigden. Er zijn ook links naar de website van de Europese Commissie, naar het Vlaams Ruraal Netwerk, etc.;
- Verder verspreiden van een Engelstalige brochure RDP (Rural Development Programme) II en van een folder over de communicatieverplichting van begunstigden;
- Geven van presentaties door CCEP met betrekking tot het PDPO II:
  - “Women and rural diversification in Flanders” (presentatie tijdens bijeenkomst Plattelandsdirecteuren in Caceres, Spanje – april 2010);
  - “Agriculture and rural development in Flanders (Belgium)” (presentatie tijdens ontvangst Kosovaarse delegatie, in samenwerking met Vlaams Ruraal Netwerk – 23 juni 2010);
  - “Cooperation between Managing Authority and Paying Agency in Belgium” (presentatie tijdens seminarie “Ensuring good management of rural development programmes 2007-2013 – second experience sharing seminar” – 28 september 2010).

Tijdens de tweede helft van 2010 verzorgde België het voorzitterschap van de Europese Raad. In dat kader organiseerde de CCEP de halfjaarlijkse bijeenkomst van de Plattelandsdirecteuren in Genk (november 2010). Hier werden, naast de algemene coördinatie van het evenement, ook diverse eigen presentaties gegeven. Op de tweede dag van de bijeenkomst werden bezoeken gebracht aan het Vlaamse platteland. In het Park de Hoge Kempen werd getoond dat biodiversiteit een aspect is dat ook buiten PDPO wordt aangepakt in Vlaanderen. Op het fruit- en sorteerbedrijf Vanhellemont werd de fruitteelt in Vlaanderen in de kijker gezet evenals de vele diversificatieaspecten die dit bedrijf opneemt (eigen verwerkte producten, ontvangstruimte voor groepen met aangepast kinderprogramma, zorgfunctie voor personen met een handicap).

Ook op de Informele Raad Landbouw (september 2010) werd het aspect Plattelandsontwikkeling getoond tijdens de bedrijfsbezoeken. De ministers hebben na een bezoek aan Mechelse veiling ook het varkensbedrijf De Wolkenhoeve bezocht. Dit is hetzelfde bedrijf dat in maart werd bezocht door de leden van het Toezichtcomité.

## **5 Ongoing evaluation**

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2d)

een beknopt overzicht van de werkzaamheden op het gebied van de evaluatie tijdens de uitvoering overeenkomstig artikel 86, lid 3;

### **5.1 Inleiding**

De evaluatie tijdens de uitvoering van een programma of “ongoing evaluation” omvat alle evaluatiewerkzaamheden gedurende de volledige programmaperiode. Daarbij gaat het zowel om een ex ante, midterm- en ex post evaluatie als om alle andere evaluatieactiviteiten die nuttig zijn voor het verbeteren van het programmabeheer. Hieronder vallen eveneens de interactie tussen evaluatieactiviteiten, het ontwikkelen en verfijnen van indicatoren en het verzamelen van gegevens. Voor een uitgebreidere inleiding wordt verwezen naar het jaarverslag 2007 en naar de richtsnoeren van de Europese Commissie (Europese Commissie, 2006).

### **5.2 Systeem voor evaluatie tijdens de uitvoering**

De coördinatie van de monitoring- en evaluatieactiviteiten gebeurt door AMS, aangestuurd door de afdeling Organisatie en Strategisch Beleid (AOSB) en gefinancierd door Technische Bijstand. Deze opdracht wordt beschreven in het hoofdstuk “Monitoring van het PDPO” van het programmadocument “Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013”.

Vanaf het begin van de programmaperiode werd een systeem opgezet voor permanente evaluatie (“ongoing evaluation”) van het PDPO II.

Op basis van onder andere informatie uit het European Evaluation Network for Rural Development, aanbevelingen uit de ex post evaluatie van het PDPO I en de ex ante evaluatie van het PDPO II werd een evaluatieplanning opgemaakt. AMS organiseerde op regelmatige basis intern overleg met alle betrokkenen bij het PDPO II om de planning op te volgen en zo nodig bij te sturen. Over de stand van zaken van de evaluatie tijdens de uitvoering werd maandelijks gerapporteerd aan het Uitvoeringscomité.

### **5.3 Ondernomen evaluatieactiviteiten**

#### **5.3.1 Uitbestede studies**

De opdracht voor de midtermevaluatie van het PDPO II (ook wel halftijdse of tussentijdse evaluatie genoemd) werd officieel gepubliceerd in het Bulletin der Aanbestedingen op 20 oktober 2009. De opdracht werd begin 2010 gegund aan een consortium rond IDEA Consult nv. Dit consortium bestond uit IDEA Consult zelf, Soresma (huidige AnteaGroup), Universiteit Gent (UGent) en Vrije Universiteit Brussel (V.U.B.). In de loop van 2010 gingen drie stuurgroepvergaderingen door (22 april, 30 augustus en 28 oktober). De stuurgroep bestond uit leden van de verschillende beheersdiensten, AMS (verantwoordelijk voor monitoring en evaluatie binnen de administratie) en CCEP (de beheersautoriteit). Op 13

december 2010 werd de tussentijdse evaluatie voorgesteld aan het Toezichtcomité. De definitieve versie van het document werd op 24 december 2010 verzonden naar de Europese Commissie. Het volledige rapport kan gedownload worden via de volgende link: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2046>.

In 2010 werden twee uitbestede studies uitgevoerd in het kader van de permanente evaluatie. In beide gevallen werd geopteerd voor een gunning via onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.

De eerste opdracht onderzocht de impact van het PDPO II op biodiversiteit, en dit conform de Europese regelgeving. Deze opdracht werd op 23 december 2009 gegund aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Het onderzoek startte op 1 januari 2010 en liep tot 30 september 2010. Er vonden voor deze opdracht twee stuurgroepvergaderingen plaats, op 4 april en op 16 september. Tijdens een studiedag op 13 december werd de studie voorgesteld. De studie is beschikbaar op de volgende link: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=1965>.

De tweede opdracht had als voorwerp het uitvoeren van een onderzoek naar stand van zaken, mogelijke opportuniteiten en bevordering van agrobiodiversiteit in en voor de Vlaamse landbouw. Op 7 december 2009 werd deze opdracht gegund aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) dat een consortium vormde met het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO). Het onderzoek startte op 1 januari 2010 en liep tot 31 augustus 2010. Op 3 juni vond er voor deze opdracht een stakeholderconsultatie plaats. De resultaten van de studie werden voorgesteld op een studiedag op 13 december. De studie is beschikbaar op de volgende link: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=1947>.

### **5.3.2 Studies uitgevoerd binnen de administratie**

In 2010 werd in opdracht van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV) een studie uitgevoerd aangaande de participatiegraad van landbouwers aan agromilieumaatregelen. In het kader van deze studie werd eveneens een enquête afgenomen bij land- en tuinbouwers. De resultaten van deze studie zijn terug te vinden op de volgende link: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2064>.

In 2010 werd het Vlaamse deel en een bijdrage voor het gemeenschappelijke deel voor het strategisch monitoringsrapport opgemaakt. Dat rapport synthetiseert de eerste drie jaar van uitvoering van de programma's voor plattelandontwikkeling in België. Op 1 oktober 2010 werd het rapport overgemaakt aan de Europese Commissie.

## **5.4 Dataverzameling**

### **5.4.1 Coördinatie van secundaire databronnen voor midtermevaluatie**

Binnen AMS vond de coördinatie plaats van alle secundaire data voor de midterm-evaluator. Naast alle achterliggende data voor de opmaak van de jaarverslagen werden ook alle bijkomende databronnen gecoördineerd die de verschillende beheersdiensten en individuele begunstigen ter beschikking konden stellen voor de midtermevaluatie. Koppelingen tussen begunstigen van verschillende PDPO-maatregelen werden uitgevoerd, net als koppeling met data van individuele begunstigen en data afkomstig van het Farm Accountancy Data

Network (FADN). Data van individuele personen werden steeds in anonieme vorm doorgegeven aan de midterm-evaluator.

## **5.4.2 Capaciteitsopbouw resultaat- en impactindicatoren**

In 2010 werd een belangrijk project in het kader van permanente evaluatie verder uitgevoerd. Dit project heeft als doelstelling de milieu-impact van investeringen op landbouwbedrijven in kaart te brengen. De uitvoering van het project gebeurde in samenwerking met het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). Per type investering waarvan een impact op milieu te verwachten is, werden specifieke indicatoren ontwikkeld die toelaten de impact op kwantitatieve wijze in te schatten. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om voor investeringen in het kader van energiebesparing vrij nauwkeurig te berekenen welke CO<sub>2</sub>-besparing gerealiseerd wordt. In totaal werden een veertigtal indicatorenfiches (één per type investering) opgesteld met een vijftal indicatoren per fiche. Deze indicatoren worden ingevuld door de dossierbehandelaars van de verschillende investeringsdossiers. De indicatoren werden toegevoegd aan het computersysteem dat het VLIF gebruikt voor de dossierbehandeling. De midterm-evaluator gebruikte de administratieve databank van milieu-indicatoren met extractiedatum 11 augustus 2010. Op basis van deze databank werden waarden voor communautaire en programmaspecifieke milieu-impactindicatoren berekend.

## **5.5 Netwerkactiviteiten van personen betrokken bij evaluatie**

AMS vertegenwoordigde Vlaanderen op de vierde (15 maart 2010), vijfde (2 juli 2010) en zesde bijeenkomst (26 november 2010) van het “Expert Committee on Evaluation of Rural Development Programmes” in Brussel.

Op 23 april 2010 namen AMS en CCEP deel aan de videoconferentie met JRC, de Europese Commissie en vertegenwoordigers van het Vlaamse en Waalse gewest aangaande de afbakening van het landbouwgronden met natuurlijke handicaps in België.

Op 15 juni 2010 namen vertegenwoordigers van AMS deel aan de conferentie georganiseerd vanuit het RuDI project genaamd “Beyond indicators: evaluating the process of EU rural development policies”. De eindresultaten van het project zijn terug te vinden op de volgende website: [http://www.rudi-europe.net/rudi\\_conference.html](http://www.rudi-europe.net/rudi_conference.html)

Van 23 tot 26 juni 2010 nam een vertegenwoordiger van AMS deel aan de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) workshop “Agri environmental indicators: lessons learned and future direction”.

Op 30 september 2010 werd het jaarverslag PDPO 2009 voorgesteld in de commissie Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van het Vlaamse Parlement. Het verslag van deze vergadering is via de volgende link terug te vinden: <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2010-2011/g725-1.pdf>.

In het kader van de halftijdse evaluatie organiseerde AMS een overleg met collega's van de Waalse overheid (22 oktober 2010). Ook de uitvoerders van de midtermevaluatie waren op deze vergadering aanwezig.

Op 25 oktober 2010 namen vertegenwoordigers van de verschillende beheersdiensten, CCEP en AMS deel aan de focusgroep georganiseerd door het Europees evaluatienetwerk voor

plattelandontwikkeling. Het doel van de focusgroep was een evaluatie te maken van het huidige Gemeenschappelijk Toezichts- en Evaluatiekader (GTEK) en verbetervoorstellen aan te brengen voor het GTEK post 2013.

## 6 PDPO indicatoren 2010

### 6.1 Algemeen

Op basis van de opgemaakte databehoeftanalyses werd voor 2010 heel wat cijfermateriaal verkregen. Dat cijfermateriaal werd samengebracht in de indicatoren tabellen, te vinden in bijlage 4 van dit document. De indicatoren zijn input-, output- en resultaatindicatoren die volgens de verordening (EG) nr. 1698/2005 deel moeten uitmaken van het jaarverslag.

### 6.2 Interpretatie

Voor de interpretatie van de belangrijkste indicatoren wordt verwezen naar jaarverslag 2007 en naar de Richtsnoeren van de Europese Commissie (Europese Commissie, 2006).

### 6.3 Financiële indicatoren

#### 6.3.1 Overzicht uitgaven

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 c)

de financiële uitvoering van het programma, waarbij per maatregel een overzicht van de uitgaven voor betalingen aan begunstigden wordt gegeven; indien het programma geldt voor regio's die onder de convergentiedoelstelling vallen, moeten de uitgaven voor die regio's afzonderlijk worden vermeld

**In tabel 3 worden de uitgaven weergegeven zonder top-up (extra Vlaams geld bovenop cofinanciering) (overeenkomstig commissieverordening 1974/2006). In deze tabel zijn bij de geplande uitgaven eveneens de extra Health Check-budgetten opgenomen.**

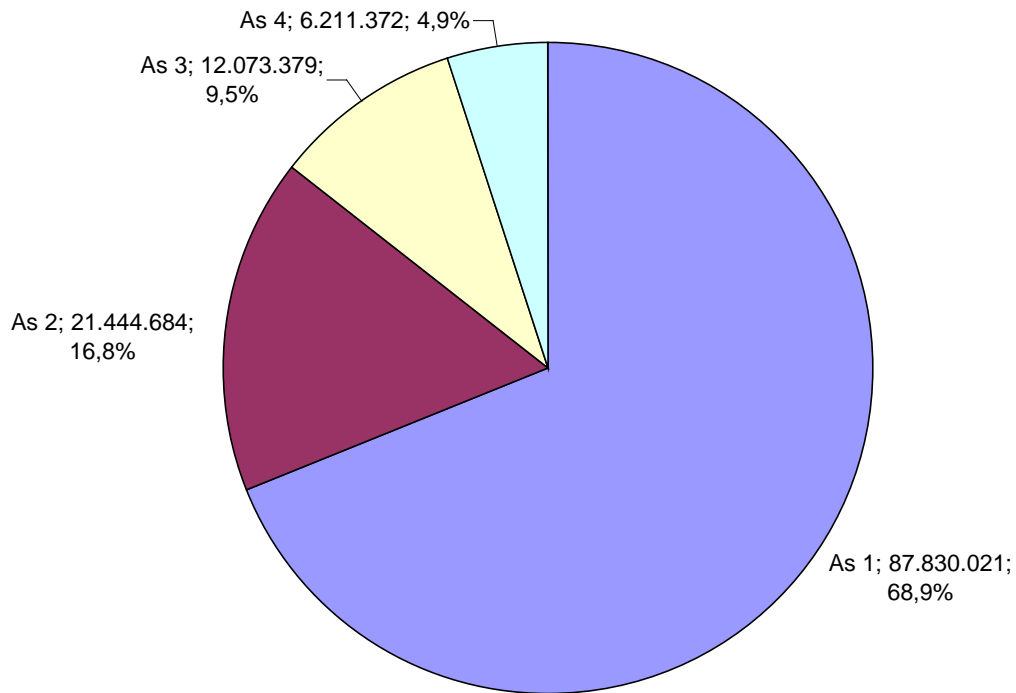
**In de andere figuren en tabellen en in de uitgeschreven tekst wordt daarentegen steeds de totale steun besproken (Europees + Vlaams) inclusief top-up.**

In totaal werd in 2010 127.559.455<sup>1</sup> euro overheidssteun uitgegeven aan de verschillende maatregelen. Dat is een stijging met 26.488.578 euro ten opzichte van 2009. Hierbij komt nog 545.793 euro voor technische bijstand zodat het totaalbedrag op 128.105.248 euro komt. Cumulatief werd tijdens de eerste vier jaar van PDPO II 426.652.368 euro subsidies uitbetaald, wat neerkomt op 59,8% van de geplande uitgaven voor de ganse programmaperiode.

Figuur 1 geeft een overzicht van de uitgaven in 2010 over de verschillende assen (exclusief technische bijstand). 68,9% van de uitgaven was bestemd voor As 1, 16,8% voor As 2, 9,5% voor As 3 en 4,9% voor As 4.

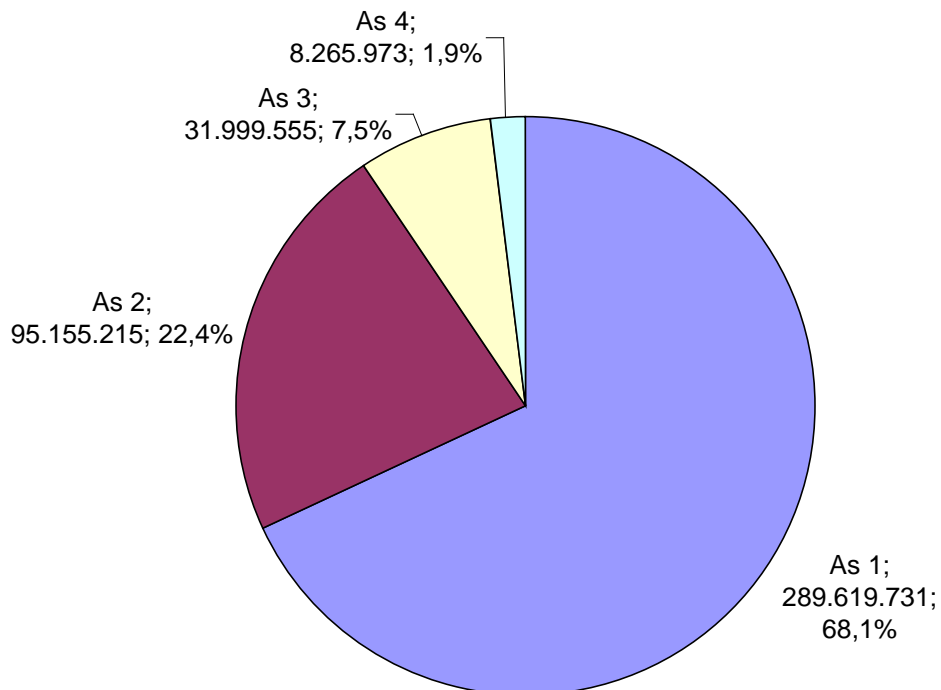
<sup>1</sup> Bedragen zijn inclusief top-up.





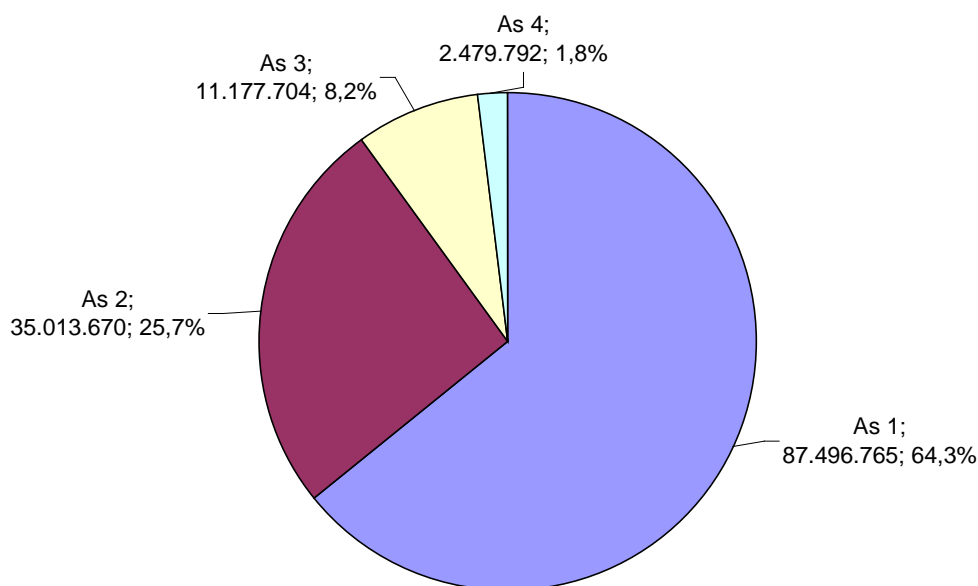
**Figuur 1 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2010 over de vier assen van het PDPO**

Figuur 2 geeft een overzicht van de uitgaven 2007-2010 over de verschillende assen (exclusief technische bijstand). 68,1% van dat bedrag is uitgegeven binnen As 1, 22,4% binnen As 2, 7,5% binnen As 3 en 1,9% binnen As 4.



**Figuur 2 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) voor kalenderjaren 2007-2010 over de vier assen van het PDPO II**

Figuur 3 geeft een overzicht van de Europese uitgaven (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in de periode 2007-2010 (exclusief technische bijstand).



**Figuur 3 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2010 over de vier assen van het PDPO II**

In tabel 2 worden de effectieve uitgaven 2007-2010 uitgezet tegenover het geplande budget 2007-2013. Hieruit blijkt dat de uitgaven binnen As 2 dicht aanleunen bij de besteding van 4/7 van het budget, dat deze van As 1 zich er licht boven bevinden en dat As 3 en vooral As 4 met een trager betalingsritme werken.

**Tabel 2 Effectieve uitgaven 2007-2010 (Europees + Vlaams) per as tegenover geplande uitgaven 2007-2013, inclusief top-up, Health Check en Economisch Herstelplan**

	Effectieve uitgaven 2007-2010	Geprogrammeerd budget 2007-2013	Realisatie
As 1	289.619.731	464.858.857	62,3%
As 2	95.155.215	171.218.571	55,6%
As 3	31.999.555	68.015.113	47,0%
As 4	8.265.973	41.277.197	20,0%
Totaal zonder technische bijstand	425.050.850	704.506.361	57,0%
Technische bijstand	1.611.894	8.980.828	17,9%
<b>Totaal met technische bijstand</b>	<b>426.652.368</b>	<b>754.350.566</b>	<b>59,8%</b>

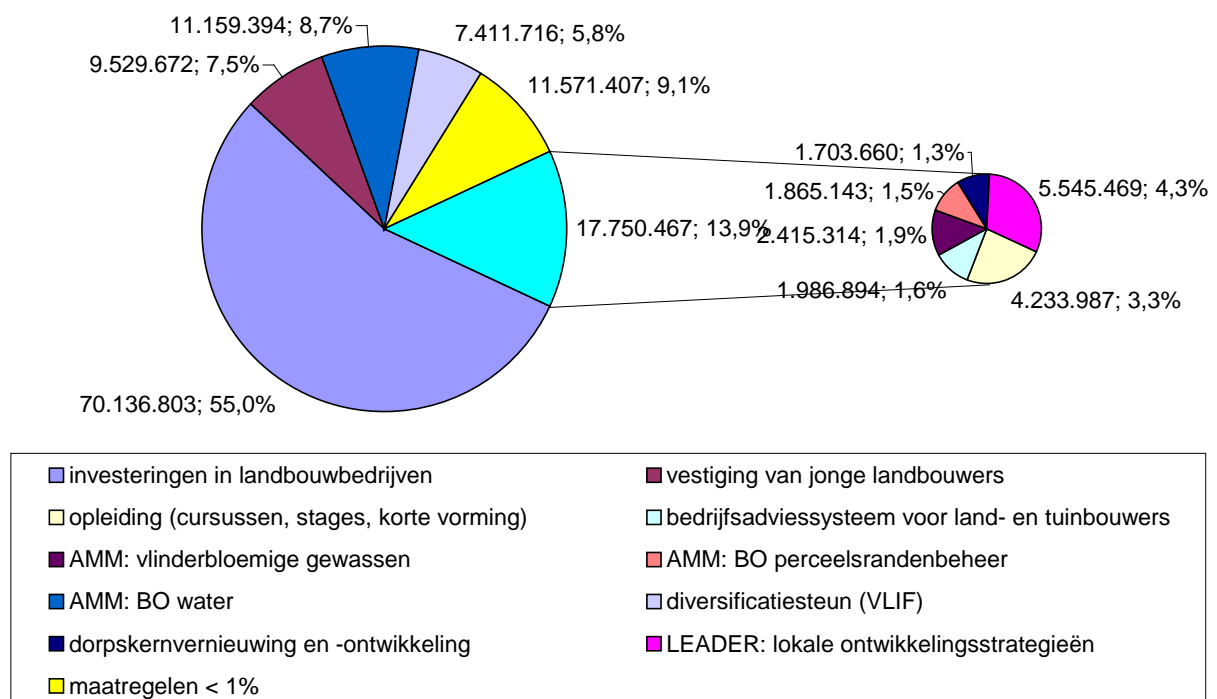
Figuur 4 geeft een overzicht van alle effectieve uitgaven voor de verschillende maatregelen, waarbij de agromilieumaatregelen (AMM) op submaatregelniveau worden beschouwd. In deze figuur valt op dat - budgettair gezien - vier grote maatregelen het PDPO II in 2010 beheersten: “investeringen in landbouwbedrijven” (55%), “beheersovereenkomst (BO) water” (8,7%), “vestigingssteun voor jonge landbouwers” (7,5%) en “steun voor diversificatie” (5,8%). De maatregel “investeringen in landbouwbedrijven” springt hier sterk uit. Met 55% van het totale budget is het belang van deze maatregel nog met 9% toegenomen tegenover

2009<sup>2</sup>. De maatregelen die elk tussen de 1 en 5% van het budget vertegenwoordigen, worden in de figuur gegroepeerd weergegeven in het rechtergedeelte. Samen maakt deze categorie 14% uit van het totale budget. De volgende maatregelen behoren tot deze categorie: “Leader lokale ontwikkelingsstrategieën”, “opleiding” (cursussen, stages, korte vorming), agromilieuverbintenis “vlinderbloemige gewassen”, “bedrijfsadviessystemen” (BAS), “BO perceelsrandenbeheer” en “dorpskernvernieuwing- en ontwikkeling”. Alle maatregelen die op zich minder dan 1% van het bestede budget uitmaken, werden ondergebracht in de categorie “maatregelen < 1%”. Al deze budgettair kleine maatregelen zijn samen goed voor 9,1% van het totale budget.

Figuur 5 geeft een overzicht van de uitgaven van As 1 in 2010. Het VLIF verdeelde 92% van de uitgaven binnen As 1.

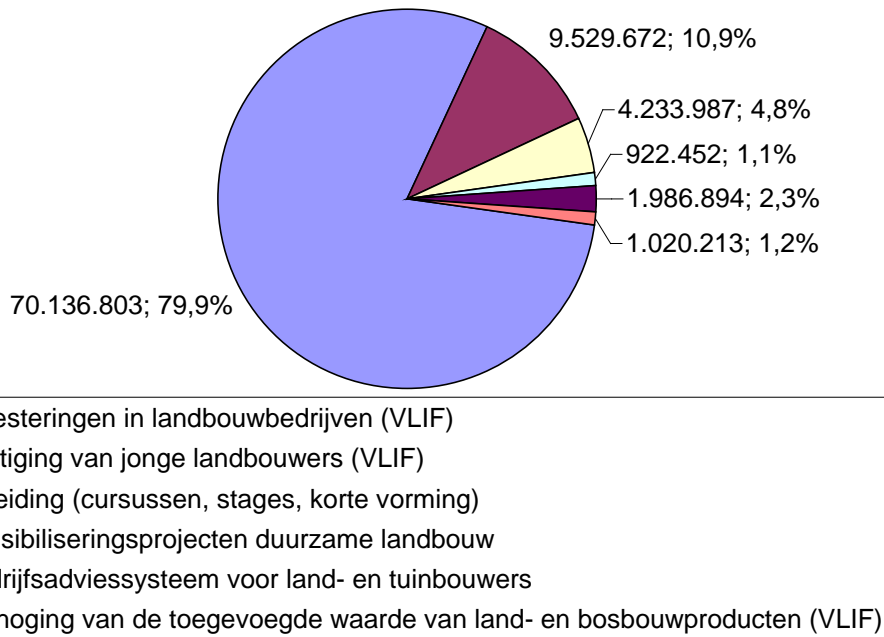
Figuur 6 geeft een overzicht van de uitgaven binnen As 2. Meer dan de helft van die uitgaven (52%) was bestemd voor de agromilieumaatregel “BO water”. Daarna komen de agromilieumaatregelen “vlinderbloemige gewassen” (11,3%) en “BO perceelsrandenbeheer” (8,7%). De overige maatregelen binnen As 2 zijn budgettair gezien kleiner.

Figuur 7 geeft een overzicht van de uitgaven binnen Assen 3 en 4. 40,5% van de uitgaven zijn toe te schrijven aan “diversificatiesteun voor landbouwbedrijven” (VLIF) en 30,3% aan de uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategieën binnen Leader (Leader projectwerking).

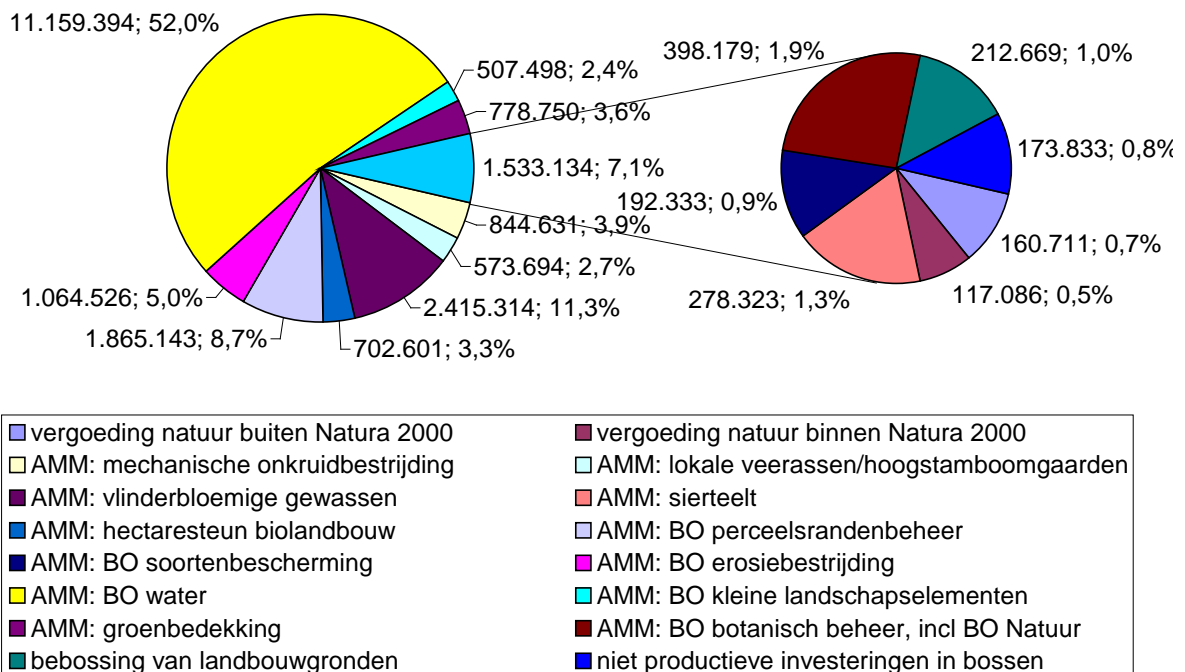


**Figuur 4 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2010 over de maatregelen van het PDPO II (uitgaven lager dan 1% van het totaal werden ondergebracht in de categorie ‘maatregelen < 1%’)**

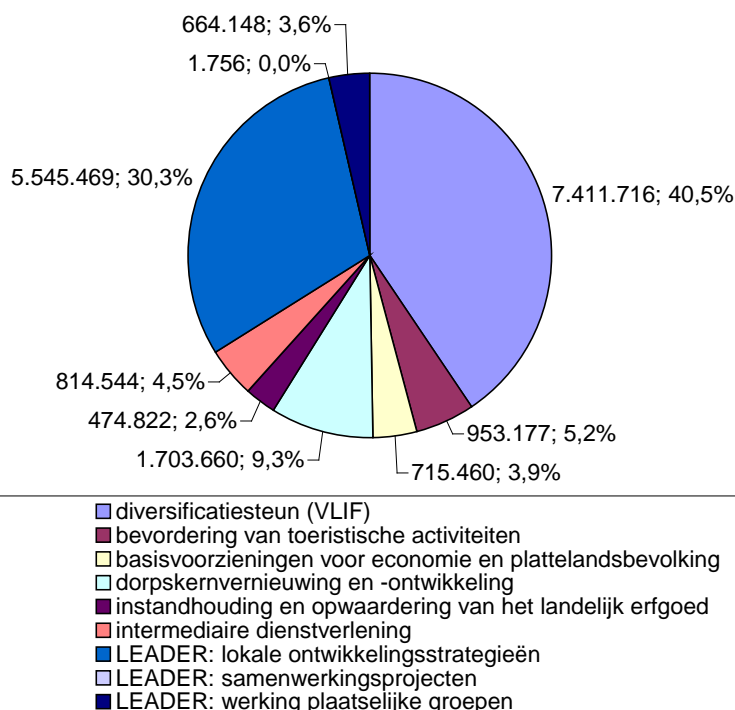
<sup>2</sup> Verder valt op dat 68% van de totale PDPO II-uitgaven in 2010 verdeeld werden via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF).



**Figuur 5 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2010 over de maatregelen van As 1**



**Figuur 6 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2010 over de maatregelen van As 2**



**Figuur 7 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2010 over de maatregelen van As 3 en As 4**

Tabel 3 geeft een overzicht van de uitgaven ten opzichte van de doelstellingen voor de gehele programmaperiode.

**Tabel 3 Overzicht van de uitgaven (euro) in de periode 2007-2010 in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven. Top-up is niet opgenomen. De bestede en geplande overheidsuitgaven zijn inclusief Health Check en Economisch Herstelplan.**

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
111	Beroepsopleiding, voorlichting en sensibilisering	1.546.932	6.155.128	20.517.090	11.306.603	37.688.677	54,4
112	Vestiging van jonge landbouwers	2.858.902	11.469.840	38.232.798	16.739.858	55.799.527	68,5
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	943.532	7.577.358	25.257.860			
114	Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers	596.068	2.074.961	6.916.535	5.692.962	18.976.540	36,4
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	266.067	1.744.960	5.816.531			

121	Investerings in landbouwbedrijven	21.651.873	67.068.759	221.526.380	95.638.815	303.781.190	72,9
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	7.795.260	43.690.010	145.634.546			
123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	306.064	704.531	2.348.437	12.662.321	34.207.737	6,9
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	208.209	694.029			
125	Infrastructuur-ontwikkeling	0	23.547	78.490	111.984	373.280	21,0
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	23.547	78.490			
<b>Totaal As 1</b>	<b>Totaal As 1</b>	<b>26.959.839</b>	<b>87.496.765</b>	<b>289.619.731</b>	<b>146.362.115</b>	<b>464.858.857</b>	<b>62,3</b>
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	<b>9.004.859</b>	<b>53.244.084</b>	<b>177.481.456</b>			

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
212	Betalings aan landbouwers in andere gebieden met handicaps dan berggebieden	80.355	195.445	462.627	1.547.208	3.094.416	15,0
213	Natura 2000-betalings en betalingen in verband met Richtlijn 2000/60/EC (Kaderrichtlijn Water)	58.543	488.899	1.037.048	1.306.531	2.613.062	39,7
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	335.423	672.201			
214	Agromilieubetalings	9.638.496	33.214.192	76.038.356	59.280.319	118.560.638	64,1
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	7.851.470	30.746.215	70.265.732			

216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	0	0	0	280.032	560.064	0,0
221	Bebossing van landbouwgronden	106.335	617.155	1.320.305	1.357.104	2.714.208	48,6
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	62.108	524.576	1.126.758			
227	Niet-productieve investeringen in bossen	86.916	497.979	1.034.750	1.156.403	2.312.806	44,7
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	41.811	182.345	373.478			
<b>Totaal As 2</b>	<b>Totaal As 2</b>	<b>9.970.646</b>	<b>35.013.670</b>	<b>79.893.087</b>	<b>65.177.597</b>	<b>130.355.194</b>	<b>61,3</b>
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	<b>7.955.389</b>	<b>31.788.559</b>	<b>72.438.169</b>			

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
311	Investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten	3.801.351	6.478.862	16.336.751	15.502.218	33.674.060	48,5
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	241.170	1.775.396	5.917.988			
313	Bevordering van toeristische activiteiten	285.953	1.231.662	4.105.539	1.892.965	6.309.883	65,1
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	591.227	1.970.760			
321	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	214.638	640.732	2.135.773	1.167.435	3.891.450	54,9
322	Dorpsvernieuwing en -ontwikkeling	511.098	1.333.675	4.445.585	2.362.990	7.876.633	56,4
323	Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed	142.447	721.009	2.403.363	3.226.482	10.754.940	22,3
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	95.625	318.749			

331	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)	244.363	771.763	2.572.544	1.652.444	5.508.147	46,7
<b>Totaal As 3</b>	<b>Totaal As 3</b>	<b>5.199.850</b>	<b>11.177.704</b>	<b>31.999.555</b>	<b>25.804.534</b>	<b>68.015.113</b>	<b>47,0</b>
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	<b>241.170</b>	<b>2.462.248</b>	<b>8.207.497</b>			

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
413	Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	1.663.641	1.932.135	6.440.448	9.606.527	32.021.757	20,1
421	Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden	527	527	1.756	375.000	1.250.000	0,1
431	Werking plaatselijke groepen	199.244	547.131	1.823.770	2.401.632	8.005.440	22,8
<b>Tot. As 4</b>	<b>Totaal As 4</b>	<b>1.863.412</b>	<b>2.479.792</b>	<b>8.265.973</b>	<b>12.383.159</b>	<b>41.277.197</b>	<b>20,0</b>

<b>Technische bijstand</b>	<b>Technische bijstand</b>	272.897	805.947	1.611.894	4.490.414	8.980.828	<b>17,9</b>
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	165.740	331.480			

<b>TOTAAL</b>	<b>TOTAAL</b>	<b>44.266.644</b>	<b>136.973.879</b>	<b>411.390.231</b>	<b>254.217.819</b>	<b>713.487.189</b>	<b>57,7</b>
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	<b>17.201.418</b>	<b>87.660.631</b>	<b>258.458.602</b>			

De uitgaven weergegeven in tabel 3 wijken voor bepaalde maatregelen af van de uitgaven die zijn weergegeven in de verdere tekst van dit jaarverslag (hoofdstuk 6.4). Meer bepaald gaat het om de maatregelen 313, 321, 322, 331, 413 en 431. Deze verschillen zijn te verklaren door enkele misboekingen die gebeurden bij de betrokken beheersdienst. Sommige uitgaven werden onder een foutief maatregelnummer (telkens wel binnen dezelfde as) geboekt. De totalen zijn wel correct. De misboekingen werden rechtgezet in de verdere beschrijvingen van de afzonderlijke maatregelen in dit jaarverslag en in de tabellen in bijlage 4, maar de correcties konden niet meer worden doorgevoerd in de cijfers van het Betaalorgaan, waarop bovenstaande tabel is gebaseerd. In tabel 4 worden de verschillende bedragen op een rij gezet.



**Tabel 4** Overzicht van de verschillen tussen de werkelijke uitgaven en cijfers van het Betaalorgaan voor maatregelen 313, 321, 322, 331, 413 en 431 in 2010

Maatregelnummer	Vlaams Betaalorgaan		Werkelijke uitgaven	
	Europese uitgaven (euro)	Totale uitgaven (euro)	Europese uitgaven (euro)	Totale uitgaven (euro)
313	285.953	953.177	227.198	757.327
321	214.638	715.460	213.308	711.027
322	511.098	1.703.660	505.859	1.686.198
331	244.363	814.544	309.687	1.032.289
<b>Totaal As 3</b>	<b>1.256.052</b>	<b>4.186.841</b>	<b>1.256.052</b>	<b>4.186.841</b>
413	1.663.641	5.545.469	1.656.953	5.523.176
431	199.244	664.148	205.932	686.441
<b>Totaal As 4</b>	<b>1.862.885</b>	<b>6.209.617</b>	<b>1.862.885</b>	<b>6.209.617</b>
<b>Totaal</b>	<b>3.118.937</b>	<b>10.396.458</b>	<b>3.118.937</b>	<b>10.396.458</b>

Tabel 5 geeft een overzicht van de top-up uitgaven in 2010. In tabel 6 worden de uitgaven binnen het Health Check-programma en het Economische Herstelplan weergegeven. Tabel 7 geeft de top-up uitgaven weer van maatregelen die genomen zijn binnen de Health Check en het Economisch Herstelplan.

**Tabel 5** Overzicht van de top-up uitgaven, inclusief de maatregelen binnen Health Check en Economisch Herstelplan

Code van de maatregel	Maatregel	Top-up uitgaven - Jaar N (euro)	Top-up overheidsuitgaven - Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N (euro)
214	Agromilieumaatregelen	1.578.616	15.262.128
221	Bebossing van landbouwgronden	0	10.380
<b>Totaal</b>		<b>1.578.616</b>	<b>15.272.508</b>

**Tabel 6** Overzicht van de specifieke uitgaven (euro) in de periode 2010-2013 binnen de Health Check en het Economisch Herstelplan in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven. Top-up is niet opgenomen.

Code van de maatregel	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2010 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2010-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
As 1: 121	Investerings in landbouwbedrijven	1.018.013	1.018.013	1.357.351	7.507.430	10.009.907	13,6
As1: 123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	0	0	0	4.000.000	5.333.333	0,0
As 2: 214	Agromilieumaatregelen	2.376.487	2.376.487	4.752.737	9.000.000	18.000.000	26,4
As3: 311	Investerings mbt diversificatie van landbouwactiviteiten	2.629.726	2.629.726	3.506.301	9.000.000	12.000.000	29,2
<b>Totaal</b>	<b>Totaal assen 1, 2, 3 en 4</b>	<b>6.024.226</b>	<b>6.024.226</b>	<b>9.616.388</b>	<b>29.507.430</b>	<b>45.343.240</b>	<b>21,2</b>

**Tabel 7** Overzicht van de top-up uitgaven specifiek voor de maatregelen binnen de Health Check en het Economisch Herstelplan

Code van de maatregel	Maatregel	Top-up uitgaven - Jaar N (euro)	Top-up overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2010 t/m jaar N (euro)
214	Agromilieumaatregelen	661.321	661.321

In tegenstelling tot de financiële tabel G5 die opgenomen is in bijlage 4 van dit jaarverslag is in bovenstaande tabellen de top-up niet opgenomen. Ook de misboeking op maatregelen 112 en 121 (zie jaarverslag 2007) is hierin niet gecorrigeerd.

Het verschil in uitgaven tussen tabel G5 (bijlage 4) en de verschillende tabellen per maatregel (hoofdstuk 6.4) bedraagt gemiddeld 1 à 2 €. Deze verschillen zijn te verklaren door afrondingsverschillen. Deze worden veroorzaakt door de afronding in de Excel-tabellen van de Europese Commissie zelf en de afrondingen die de beheersdiensten doorvoeren bij de onderverdeling van de uitgaven over de verschillende gevraagde categorieën voor de monitoring.

Voor de opvolging van de betalingen in het kader van de PDPO-monitoring wordt gebruik gemaakt van de 'jaarrekening' en niet van het Structural Funds Common System (SFC). De reden hiervoor is dat de jaarrekening gebaseerd is op de correcte detailinformatie waarop ook de beheersdiensten zich baseren.

Het Betaalorgaan verklaart de verschillen tussen de jaarrekening en het SFC als volgt:

*“Het betreft afrondingsverschillen door de eenmalige berekening van het Europees deel van uitgevoerde betalingen in de SFC-declaratie per maatregel, terwijl dit bij het Betaalorgaan per individuele betaling per landbouwer wordt berekend.”*

Concreet voorbeeld: als een landbouwer 50,55 euro overheidssteun krijgt aan een cofinancieringspercentage van 50%, dan is het Europees aandeel in de boekhouding van het Betaalorgaan =  $50,55 * 0,5 = 25,275$  euro of afgerond op twee decimalen 25,28 euro. Het Vlaams aandeel is bijgevolg 25,27 EUR (de totale overheidssteun min het Europees aandeel). Een dergelijke afronding gebeurt in SFC maar één keer voor alle uitgaven van één maatregel terwijl die in het betaalorgaan bij elke individuele betaling voor die maatregel gebeurt. Gecumuleerd verklaren deze afrondingen dan ook het verschil tussen de boekhouding van het betaalorgaan en de SFC-declaratie.

### 6.3.2 Overzicht terugvorderingen

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 g)

in voorkomend geval, het hergebruik van steun die overeenkomstig artikel 33 van Verordening (EG) nr. 1290/2005 is teruggevorderd

In 2010 werd 794.683 euro teruggevorderd (waarvan 249.807 euro Europese inbreng van het ELFPO) voor volgende maatregelen:

- 47.133 euro (waarvan 14.140 euro van ELFPO) voor maatregel 111 “Opleiding in de landbouw”
- 23.362 euro (waarvan 7.009 euro van ELFPO) voor maatregel 112 “Vestiging van jonge landbouwers”
- 1.150 euro (waarvan 345 euro van ELFPO) voor maatregel 114 “Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers”
- 462.037 euro (waarvan 138.611 euro van ELFPO) voor maatregel 121 “Investeringsmaatregelen in landbouwbedrijven”
- 4.024 euro (waarvan 2.012 euro van ELFPO) voor maatregel 212 “Vergoeding natuur buiten Natura 2000”
- 2.990 euro (waarvan 1.495 euro van ELFPO) voor maatregel 213 “Vergoeding natuur binnen Natura 2000”
- 243.030 euro (waarvan 82.792 euro van ELFPO) voor maatregel 214 “Agromilieumaatregelen”
- 186 euro (waarvan 93 euro van ELFPO) voor maatregel 221 “Bebossing van landbouwgronden”
- 231 euro (waarvan 115 euro van ELFPO) voor maatregel 227 “Niet-productieve investeringen in bossen”
- 5.927 euro (waarvan 1.778 euro van ELFPO) voor maatregel 311 “Investeringsmaatregelen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten”
- 22 euro (waarvan 7 euro van ELFPO) voor maatregel 313 “Bevordering van toeristische activiteiten”
- 4.431 euro (waarvan 1.329 euro van ELFPO) voor maatregel 413 “Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie”
- 162 euro (waarvan 81 euro van ELFPO) voor maatregel 501 “Technische bijstand”

De teruggevorderde bedragen werden in mindering gebracht op de uitgaven, waardoor de betrokken beheersdienst deze bedragen opnieuw kan gebruiken voor de betreffende maatregel.

## 6.4 Indicatoren per as: totaal inclusief Health Check en Economisch Herstelplan

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 b)

de aan de hand van output- en resultaatindicatoren aangegeven vorderingen met het programma in het licht van de vastgestelde doelstellingen

### 6.4.1 As 1 – Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector

**Belangrijk: in onderstaande figuren en tabellen wordt slechts een selectie van indicatoren gedetailleerd toegelicht. Voor een overzicht van alle indicatoren wordt verwezen naar de indicatorentabellen in bijlage.**

#### 6.4.1.1 111-A. Opleiding in de landbouw

##### 6.4.1.1.1 Outputindicatoren

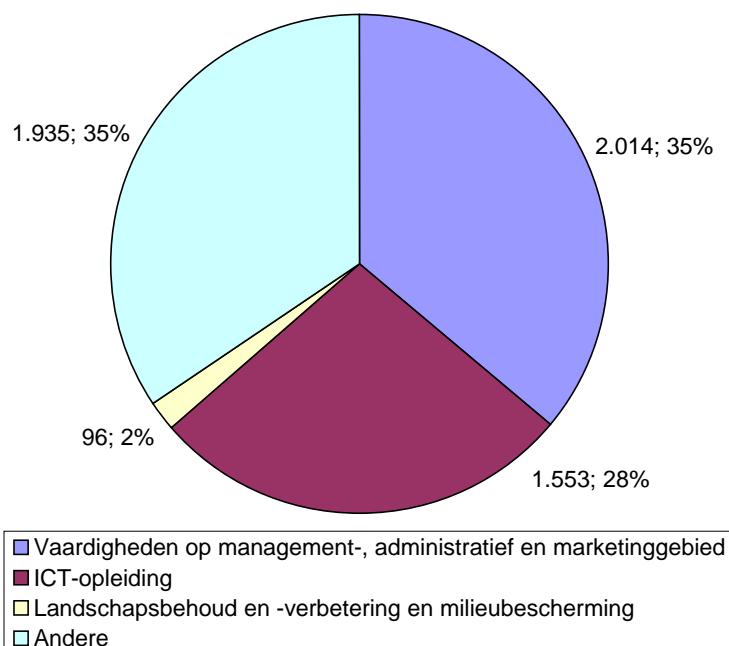
Onder deze maatregel vallen cursussen (starters- en vormingscursussen), stages en korte vorming. In tegenstelling tot cursussen en stages worden onder ‘korte vorming’ bijeenkomsten verstaan van één tot drie uur waarbij een bepaald onderwerp in verband met de landbouwsector onder leiding van een lesgever wordt uitgediept.

##### *Cursussen en stages*

Tabel 8 geeft een overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en de uitgaven per thema. Voor het aantal deelnemers wordt dit ook grafisch voorgesteld in figuur 8. Hieruit blijkt dat de categorie “vaardigheden op management-, administratief- en marketinggebied” veruit de belangrijkste categorie is, zowel voor wat betreft aantal deelnemers (35%), als het aantal vormingsdagen (54%) en de uitbetaalde subsidie (52%). De stages maken deel uit van de startersopleiding en werden daarom onder de managementsopleidingen ondergebracht. De categorie “andere”, waarin zowel de cursussen aangaande sectorspecifieke technische thema’s als het aanleren van praktische vaardigheden zijn ondergebracht, was goed voor 35% van het aantal deelnemers, 27% van het aantal vormingsdagen en 22% van de uitgaven. Aan de cursussen aangaande ICT nam 28% van het aantal deelnemers deel, en werd 18% van het aantal vormingsdagen en 25% van de uitgaven besteed. Het thema “landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming” vormde slechts in een beperkt aantal gevallen het hoofdthema van de cursus. De thema’s “nieuwe technologische processen / innovatieve benaderingen”, “nieuwe normen” en “productkwaliteit” kwamen in 2010 niet aan bod in de cursussen en stages.

**Tabel 8** Overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en uitgaven per thema in 2010

Thema	Aantal deelnemers	Aantal dagen vorming	Totale uitgaven (euro)
Vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied	2.014	15.505	1.365.738
ICT-opleiding	1.553	5.098	661.739
Nieuwe technologische processen en machines / innovatieve benaderingen	0	0	0
Nieuwe normen	0	0	0
Productkwaliteit	0	0	0
Landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming	96	264	22.740
Andere <sup>3</sup>	1.935	7.801	593.174
<b>Totaal</b>	<b>5.598</b>	<b>28.667</b>	<b>2.643.390</b>



**Figuur 8** Overzicht van het aantal deelnemers per thema voor de cursussen en stages (2010)

De geslacht- en leeftijdsgegevens van de deelnemers aan de cursussen en stages wordt weergegeven in tabel 9. In totaal werden 5.598 deelnemers aan cursussen en stages geregistreerd. Dat aantal is vergelijkbaar met het voorgaande jaar. 39% van deze deelnemers was een vrouw. 52,6% van de deelnemers was jonger dan 40 jaar.

De 5.598 deelnemers aan cursussen of stages bestonden uit 3.986 unieke personen. Dat betekent er in 2010 –net als in de vorige jaren- personen zijn die meerdere cursussen of stages gevolgd hebben. Van deze 3.986 unieke personen was 38,2% een vrouw en was 49,1% jonger dan 40 jaar.

<sup>3</sup> De uitgaven voor ‘sociale promotie’ werden bij de categorie ‘andere’ geteld, zonder de cursisten een tweede maal te tellen.

Het unieke aantal deelnemers aan cursussen en stages over vier jaren heen (2007-2010) bedroeg 10.441. Voor de jaren 2007, 2008 en 2009 samen waren dat 9.656 personen. Daaruit volgt dat 785 personen in 2010 voor het eerst sinds de start van PDPO II een cursus gevolgd hebben. Van de 10.441 unieke deelnemers was 37,6% een vrouw en 48,7% jonger dan 40 jaar.

**Tabel 9 Leeftijd en geslacht van het aantal deelnemers aan cursussen en stages**

	Aantal mannen			Aantal vrouwen		
	< 40 j	≥ 40 j	Totaal	< 40 j	≥ 40 j	Totaal
Niet-uniek 2010	1.916	1.498	3.414	1.031	1.153	2.184
Uniek 2010	1.287	1.178	2.465	671	850	1.521
Uniek 2007-2010	3.424	3.094	6.518	1.662	2.261	3.923

#### *Korte vorming*

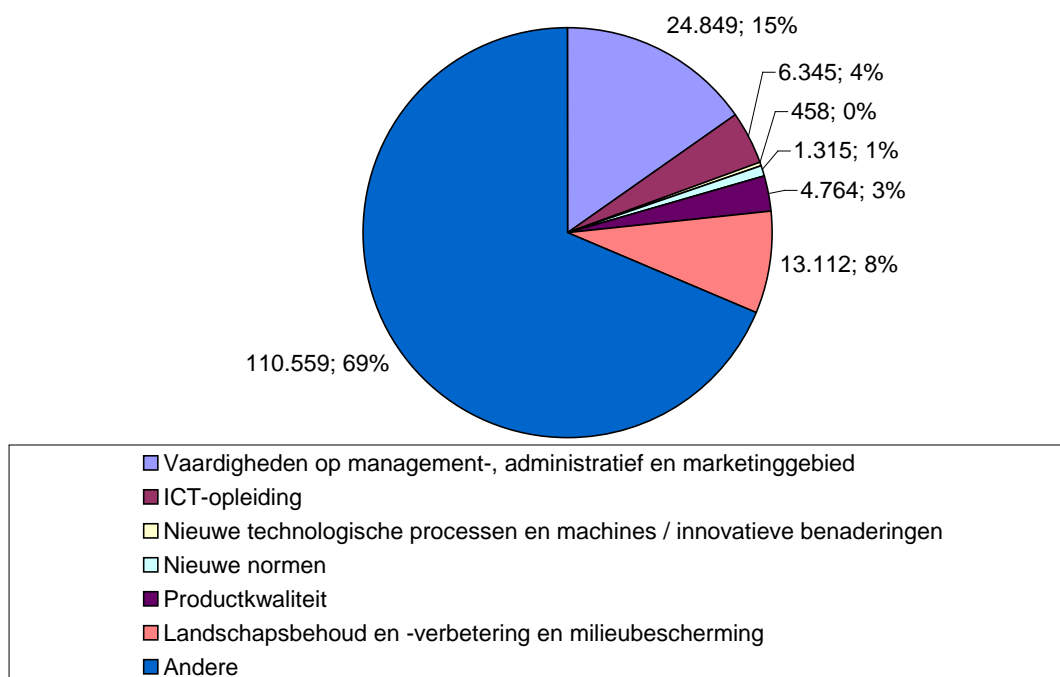
Tabel 10 geeft een overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en de uitgaven per thema voor de korte vorming. Uit deze tabel en figuur 9 blijkt dat de categorie “andere” de belangrijkste is, met 69% van de deelnemers. In deze categorie worden allerhande technische thema’s voor de verschillende landbouwsectoren ondergebracht. Respectievelijk 15%, 8% en 4% van het aantal deelnemers aan de korte vorming kan worden toegewezen aan “Vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied”, “Landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming” en “ICT-opleiding”. Het aantal vormingsdagen en de uitgaven volgen min of meer dezelfde verdeling.

De overige thema’s (“productkwaliteit”, “nieuwe normen” en “nieuwe technologische processen en machines / innovatieve benaderingen”) vormden slechts in een beperkt aantal gevallen het hoofdthema van de korte vormingen.

Bij de korte vorming registreert men enkel het aantal deelnemers, zonder persoonsgegevens. De man/vrouw verhouding van de deelnemers wordt bepaald aan de hand van steekproeven. De statistieken over leeftijd van de deelnemers aan de korte vorming zijn gebaseerd op de landbouwtelling van de FOD Economie. Daaruit leiden we af dat 29,4% van de deelnemers aan korte vorming een vrouw is en 17% jonger dan 40 jaar. Deze gegevens wijzen erop dat de deelnemers aan de korte vorming gemiddeld een hogere leeftijd hebben dan de deelnemers aan de cursussen en stages.

**Tabel 10** Overzicht van deelnemers, aantal vormingsdagen en uitgaven per cursuscategorie voor de korte vorming in 2010

Cursusinhoud	Aantal deelnemers	Aantal dagen vorming	Totale uitgaven (euro)
Vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied	24.849	5.812	247.650
ICT-opleiding	6.345	1.882	147.896
Nieuwe technologische processen en machines / innovatieve benaderingen	458	120	5.076
Nieuwe normen	1.315	304	16.744
Productkwaliteit	4.764	1.102	48.936
Landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming	13.112	3.055	130.120
Andere	110.559	25.704	994.176
<b>Totaal</b>	<b>161.402</b>	<b>37.981</b>	<b>1.590.597</b>



**Figuur 9** Absolute en procentuele verdeling van het aantal deelnemers aan korte vorming over de verschillende thema's in 2010

#### 6.4.1.1.2 Resultaatindicatoren

##### *Cursussen en stages*

In totaal werden in 2010 4.770 diploma's en getuigschriften uitgereikt aan 3.326 unieke personen. 38,3% van die personen was een vrouw en 49,6% jonger dan 40 jaar.



Tijdens de eerste vier jaren van PDPO II werden in totaal 19.888 diploma's en getuigschriften uitgereikt aan 9.316 unieke personen. Van die 9.316 unieke personen was 38,3% een vrouw en 48,5% jonger dan 40 jaar.

#### *Korte vorming*

Er wordt verondersteld dat de helft van de Vlaamse landbouwers (31.255) minstens één maal een korte vormingssessie volgt in de PDPO II-programmaperiode. Daar de onderwerpen van korte vorming dicht bij de praktijk staan, wordt aangenomen dat 100% van de deelnemers het geleerde ook in de praktijk zullen brengen. Dat cijfer stelt dan meteen het unieke aantal 'succesvolle' deelnemers voor. De absolute cijfers van geslacht en leeftijd werden verkregen door dezelfde procentuele verdeling te gebruiken als bij de outputindicator. De man/vrouw verhouding van de deelnemers wordt bepaald aan de hand van steekproeven. De statistieken over leeftijd van de deelnemers aan de korte vorming zijn gebaseerd op de landbouwtelling van de FOD Economie.

#### **6.4.1.1.3 Targets**

Tabel 11 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 11 Targets voor maatregel 111-A Opleiding in de landbouw**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal <u>unieke</u> deelnemers aan opleidingen	35.000	41.696 <sup>4</sup>	119,1%
	Aantal deelnemers aan opleidingen	1.200.000	678.084	56,5%
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	519.750	262.302	50,5%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben	34.000	40.571 <sup>5</sup>	119,3%

De midtermevaluatie, die eind 2010 gepubliceerd werd, geeft meer duiding bij de realisatiegraden van bovenstaande indicatoren (IDEA Consult, 2010). Men stelt onder meer dat, gezien het aantal deelnemers aan korte vormen niet op een unieke manier wordt geregistreerd (enkel het aantal deelnemers wordt genoteerd, dus inclusief dubbels), de gebruikte monitoringcijfers gebaseerd zijn op een schatting op basis van de landbouwenquête (50% van de populatie wordt verondersteld een korte vorming te hebben gevolgd). Bovendien werd deze schatting, die voor de ganse periode geldt, nu al volledig toegepast, na 4/7 van de periode.

Ook voor de resultaatindicator "aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben", wordt de schatting van het aantal deelnemers aan korte vorming gebruikt, waarbij dan verondersteld wordt dat alle deelnemers datgene wat ze geleerd hebben ook in de praktijk zullen brengen.

<sup>4</sup> 10.441 unieke deelnemers aan cursussen en stages in 2007-2010 (exact) + 31.255 geschatte aantal unieke deelnemers korte vorming 2007-2010 = 41.696 unieke deelnemers

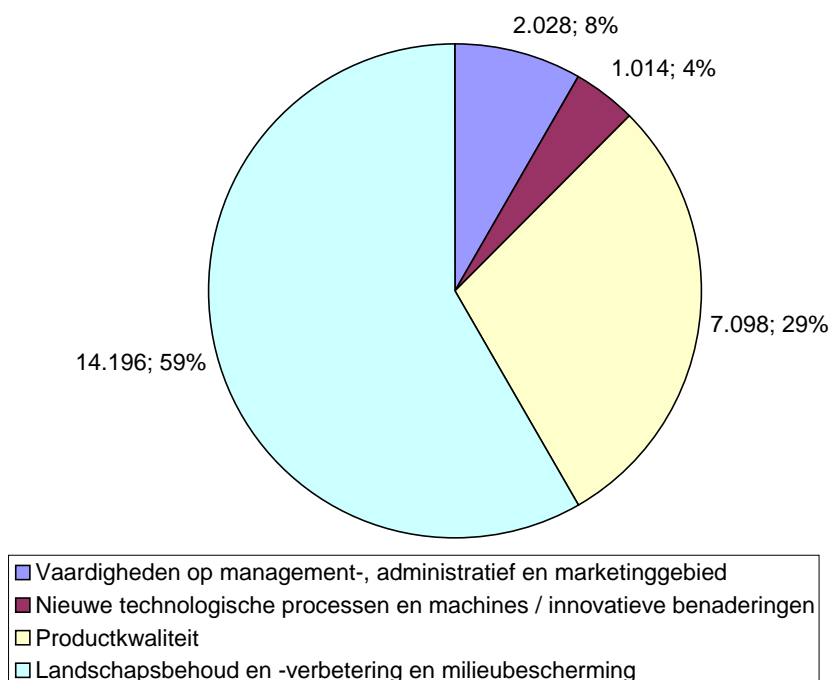
<sup>5</sup> 9.316 unieke geslaagden cursussen en stages 2007-2010 + 31.255 unieke geslaagden korte vorming

## 6.4.1.2 111-C. Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw (demoprojecten)

### 6.4.1.2.1 Outputindicatoren

In figuur 10 wordt per thema het aantal deelnemers aan de demoprojecten weergegeven. In totaal namen 24.336 personen deel aan sensibiliseringsprojecten die in 2010 beëindigd werden<sup>6</sup>. Het grootste aantal deelnemers, zijnde 59%, nam deel aan demoprojecten die vallen onder de categorie “landschapsbehoud en –verbetering en milieubescherming”. 29% van de deelnemers volgde een demoproject rond productkwaliteit. Demoprojecten uit de categorie “vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied” trokken 8% van de deelnemers. Rond de thema’s ICT en “nieuwe normen” werden geen demoprojecten opgezet. Naar schatting waren 10% van de deelnemers aan de demoprojecten vrouwelijk en 43% jonger dan 40 jaar.

Bij alle projecten werd eveneens schriftelijk gecommuniceerd, via brochures, artikels in de vakpers, enzovoort. Op die manier werden naast de hier weergegeven deelnemers nog meer land- en tuinbouwers bereikt.



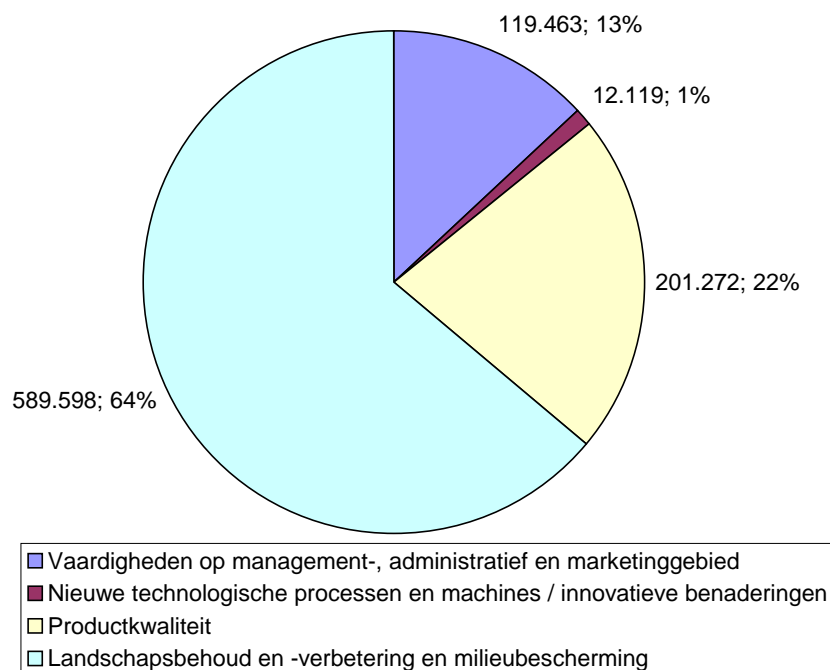
**Figuur 10** Absolute en procentuele verdeling van het aantal deelnemers in 2010 aan demoprojecten per thema<sup>7</sup>

In figuur 11 worden per thema de uitgaven in 2010 voor de demoprojecten weergegeven. De uitbetalingen voor de demoprojecten, die maximaal twee jaar duren, vinden plaats in drie schijven. De schijven uitbetaald in 2010 zijn opgenomen onder de desbetreffende cursuscategorie. Het betreft de betalingen voor projecten van oproepen van 2004 tot en met

<sup>6</sup> Dat zijn de projecten die in 2010 werden beëindigd en waarvoor de derde schijf van de betaling werd uitgevoerd.

<sup>7</sup> De categorieën “ICT-training” en “Nieuwe normen” komen niet voor omdat in 2010 voor geen enkel project dat onder deze categorieën valt de derde schijf van betaling werd uitgevoerd (=einde project). Enkel van beëindigde projecten wordt het deelnemersaantal opgevolgd.

2009. In totaal werd in 2010 922.452 euro uitgegeven aan sensibiliseringsprojecten. Uitbetalingen gebeurden vooral voor projecten in de categorie “landschapsbehoud en – verbetering en milieubescherming” (64%). Betalingen voor demoprojecten aangaande “productkwaliteit” komen op de tweede plaats met 22% van de totale uitgaven in 2010.



**Figuur 11 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de uitgaven in 2010 voor demoprojecten per thema**

In 2010 werd een nieuwe oproep gedaan voor demonstratieprojecten, gericht op de dierlijke sector. De projecten moeten kaderen in een van de volgende thema’s: geurhinder, nieuwe richtlijn vleeskippen, gezondheidszorg en bedrijfsmanagement, interpretatie van kengetallen in de veehouderij, verminderde afhankelijkheid van importeiwit door betere afstemming van het voeder op de behoefte van het dier. Een lijst met goedgekeurde projecten is nog niet beschikbaar bij het ter perse gaan van dit jaarverslag.

#### **6.4.1.2.2 Resultaatindicatoren**

De resultaatindicator geeft het aantal deelnemers aan die het geleerde toepassen in de praktijk. Hiervoor kunnen nog geen resultaten doorgegeven worden. Deze informatie kan enkel via enquêtes bekomen worden een aantal jaren na het demoproject.

#### **6.4.1.2.3 Targets**

Tabel 12 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 12 Targets voor maatregel 111-C Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal unieke deelnemers aan opleidingen	12.600	11.500 <sup>8</sup>	91%
	Aantal deelnemers aan opleidingen	106.000	71.956	67,9%
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	37.800	26.748	70,8%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben	7.560	NA	NA

De deelnemers aan sensibiliseringsprojecten worden niet op individuele manier geregistreerd. Het unieke aantal deelnemers is daarom een schatting gebaseerd op verslagen en de ervaring van de verantwoordelijken bij de administratie. Het werkelijke aantal unieke deelnemers is niet gekend omdat er geen systematische deelnemerslijsten worden bijgehouden.

### **6.4.1.3 111-D. Opleiding in de biologische landbouw (uitdovende maatregel)**

Voor deze maatregel werden in 2010 geen betalingen uitgevoerd en geen nieuwe dossiers goedgekeurd.

#### **6.4.1.3.1 Targets**

**Tabel 13 Targets voor maatregel 111-D Opleiding in de biologische landbouw**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2008	Realisatie-percentage
Output	Aantal unieke deelnemers aan opleidingen	14	14	100%
	Aantal deelnemers aan opleidingen	17	17	100%
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	14	17	121%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben	14	14	100%

<sup>8</sup> Er wordt verondersteld dat alle unieke deelnemers aan de demoprojecten eveneens deelgenomen hebben aan de cursussen en stages en de korte vorming, vandaar dat in de monitoringtabellen (zie bijlage 4) enkel het cijfer van maatregel 111-A vermeld werd.

## 6.4.1.4 112. Vestiging van jonge landbouwers

### 6.4.1.4.1 Outputindicatoren

In 2010 werden 126 vestigingsdossiers goedgekeurd die ingediend waren onder PDPO II-regelgeving<sup>9</sup>. Dat zijn er 64 minder dan in 2009. 21,4% van deze vestigingsdossiers gebeurden in het kader van vervroegde pensionering, wat betekent dat de voorgaande bedrijfsleider tussen 55 en 64 jaar oud was. In 29,4% van de gevallen diende een vrouw het dossier in. Van de 126 dossiers werd het investeringsvolume (de som van de overheidssubsidie en de privébijdrage) geschat op 20,2 miljoen euro. In 2009 was dat nog 31,8 miljoen euro.

Mogelijke verklaringen voor de daling in aantal dossiers (en in totaal investeringsvolume) zijn de financiële en economische crisis, maar ook de verwachte verhoging van het maximale steunbedrag naar 70.000 euro. Een fractie van de kandidaat-landbouwers heeft om die redenen de vestiging voor beperkte tijd uitgesteld (VLIF-activiteitenverslag 2009, 2010).

Figuur 12 en figuur 13 tonen respectievelijk het aantal goedgekeurde PDPO II-dossiers en het totale investeringsvolume onderverdeeld per landbouwactiviteit. Hieruit blijkt dat de meeste vestigingsdossiers betrekking hebben op gemengde bedrijven, melkvee-, tuinbouw- en varkensbedrijven.

De totale uitgaven voor vestigingssteun bedroegen in 2010 9,5 miljoen euro. 33% van de uitgaven ging naar dossiers daterende uit de vorige programmaperiode. Terwijl in 2009 nog 67,7% van de subsidies werd uitbetaald onder de vorm van een kapitaalpremie, was dat in 2010 46,4%. De rest gebeurde onder de vorm van rentesubsidies. De procentuele stijging van het bedrag dat onder rentesubsidie is uitbetaald, is grotendeels te wijten aan een uitzonderlijke wijziging van de betalingsdatum. Normaliter zijn er per kalenderjaar vier betaalmomenten voor rentesubsidies (één op het einde van elk kwartaal). Wegens omstandigheden is de laatste betaling van eind 2009 pas begin 2010 gebeurd. Daardoor waren er in 2009 slechts drie rentebetalingen en in 2010 vijf, zodat de verhouding rente-/kapitaalsubsidie in die twee kalenderjaren een vertekend beeld geeft.

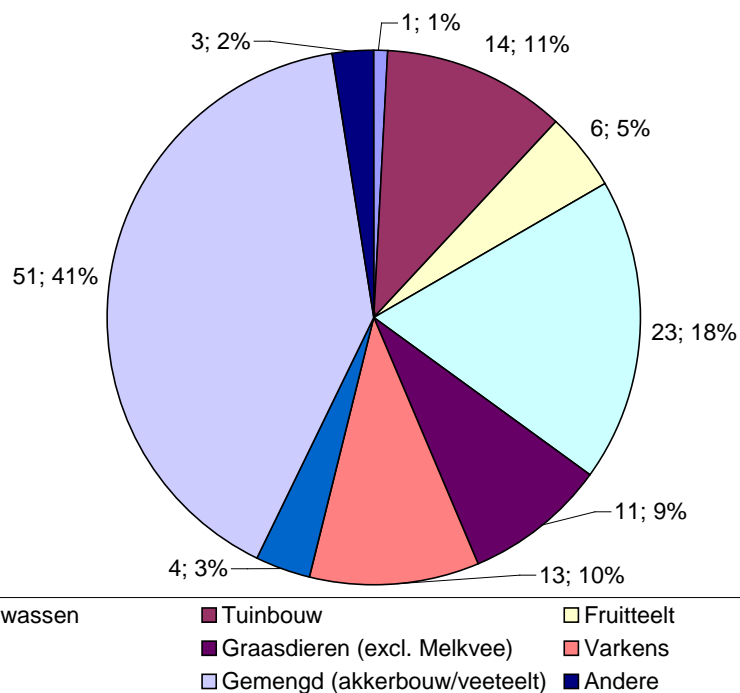
Voor de geografische uitsplitsing van het aantal goedgekeurde dossiers in Less Favoured Area (LFA)<sup>10</sup> en daarbuiten werd gebruik gemaakt van een GIS-applicatie. Een bedrijf werd beschouwd gelegen in LFA-gebied wanneer meer dan 50% van de percelen in LFA-gebied ligt. Van geen enkel van de in 2010 goedgekeurde dossiers was het bedrijf gelegen in LFA-gebied. Van de uitgaven in 2010 ging 0,01% naar eerder goedgekeurde dossiers in LFA-gebied.

Dezelfde GIS-oefening werd ook uitgevoerd voor Natura 2000-gebied. Een bedrijf wordt beschouwd gelegen te zijn in Natura 2000-gebied als meer dan 50% van de percelen erin liggen. Van de dossiers goedgekeurd in 2010 is één bedrijf gelegen in Natura 2000-gebied. Van de in 2010 uitbetaalde subsidies was 1,9% bestemd voor landbouwbedrijven in Natura 2000-gebied waarvan het dossier eerder werd goedgekeurd.

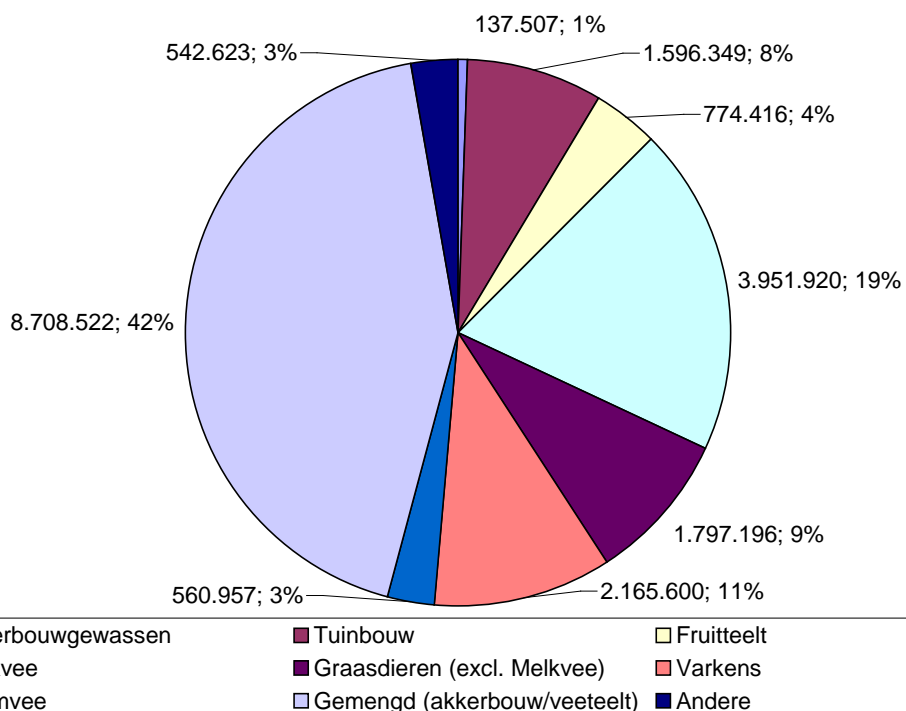
---

<sup>9</sup> Er werden in 2010 geen dossiers goedgekeurd die ingediend waren onder PDPO I-regelgeving.

<sup>10</sup> Voor Vlaanderen komt LFA-gebied overeen met landbouwgrond gelegen in Kwetsbaar Gebied Natuur waarop nultbemesting van toepassing is. Landbouwgrond in kwetsbaar gebied natuur waarop ontheffing van nultbemesting geldt, wordt dus niet meegerekend.



**Figuur 12 Absolute en procentuele verdeling per landbouwactiviteit van het aantal goedgekeurde vestigingsdossiers (PDPO II-regelgeving) in 2010**



**Figuur 13 Absolute (euro) en procentuele verdeling per landbouwactiviteit van het totale investeringsvolume van de goedgekeurde PDPO II-vestigingsdossiers in 2010**

#### 6.4.1.4.2 Resultaatindicatoren

Op basis van het Landbouwmonitoringnetwerk (LMN), dat gegevens aanlevert aan het Europese Farm Accountancy Datanetwerk (FADN), kan een uitspraak gedaan worden over de bruto toegevoegde waarde (BrTW) van de gesteunde bedrijven. Van de dossiers die in 2007 goedgekeurd werden (zowel PDPO I- als II-dossiers) zijn er zeven bedrijven zowel in boekjaar 2007 als in boekjaren 2008 en 2009 in het LMN opgenomen. De gezamenlijke BrTW<sup>11</sup> van deze zeven landbouwbedrijven steeg in 2009 met 62.941 euro tot 889.944 euro. In 2008 werd een lichte daling met 1.901 euro ten opzichte van 2007 opgetekend.

#### 6.4.1.4.3 Targets

Tabel 14 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 14 Targets voor maatregel 112 Vestiging van jonge landbouwers

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers	1.400	484	34,6%
	Totaal investeringsvolume (euro)	280.000.000	82.627.972	29,5%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	Status quo <sup>12</sup>	NA	NA

De relatief lage realisatie van de targets in 2007-2010 van de outputindicatoren is te verklaren door het gegeven dat enkel de dossiers ingediend en goedgekeurd onder PDPO II-regelgeving in beschouwing worden genomen.

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de BrTW gekend is en het complexe gegeven van de bruto toegevoegde waarde niet in één jaarlijks cijfer te vatten is, wordt via de indicatorentabellen (bijlage 4) geen cijfer doorgegeven.

<sup>11</sup> Voor de berekening van de BrTW werd gebruik gemaakt van de nieuwe definitie die in 2009 door de Europese Commissie werd vooropgesteld.

<sup>12</sup> In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

## **6.4.1.5 114. Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers**

### ***6.4.1.5.1 Outputindicatoren***

Onder deze maatregel vallen zowel bedrijfsadviezen conform de regelgeving van PDPO I (meer specifiek gaat dit om de “milieumodule” en het “bedrijfsleidingsadvies”), als de adviezen conform de regelgeving van PDPO II (wat verder het “nieuwe BAS” wordt genoemd). In 2010 werden voor het eerst ook adviezen onder het nieuwe BAS uitbetaald.

In 2010 kregen 532 adviesaanvragen onder PDPO II-regelgeving voorlopige goedkeuring. In de periode 2007-2010 werden in totaal 2.845 unieke aanvragen voorlopig goedgekeurd.

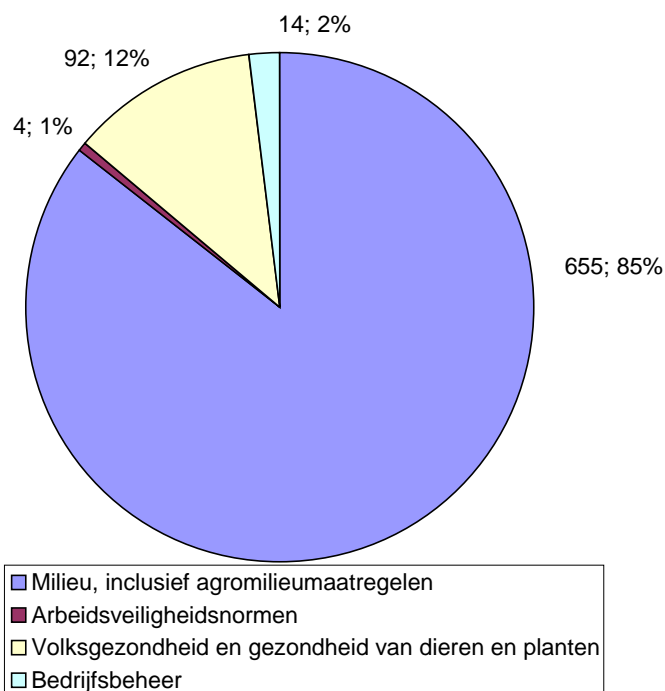
In 2009 werden er nog 1.402 adviesaanvragen onder PDPO II-regelgeving voorlopig goedgekeurd, 870 meer dus dan in 2010. De reden voor die daling is tweemaal en komt voort uit de wijziging aan het BAS die begin 2010 werd doorgevoerd. Ten eerste werd toen bepaald dat er tussen twee overeenkomsten voor advies drie jaar moet zitten in plaats van twee jaar. Daarom konden landbouwers van wie de adviesaanvraag in 2008 was goedgekeurd geen tweede adviesaanvraag indienen in 2010. Ten tweede werd het subsidiepercentage voor een tweede advies teruggebracht van 80% naar 40% van de advieskost. Beide wijzigingen hebben ertoe geleid dat er in 2010 minder adviesaanvragen zijn ingediend.

Voor 765 eerder goedgekeurde bedrijfsadviezen (nieuwe BAS) werden er in 2010 betalingen gedaan. De verdeling van de uitbetaalde adviezen over de verschillende categorieën wordt weergegeven in figuur 14. Het grootste deel (85%) van de adviezen betrof milieuadvies. 12% van de adviezen ging over volksgezondheid en gezondheid van dieren en planten.

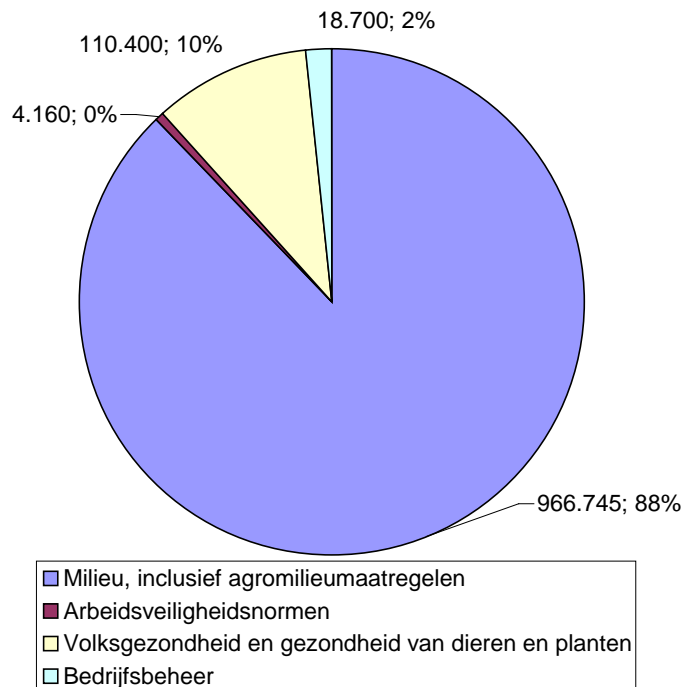
Voor de 765 verstrekte adviezen werd in 2010 in totaal 1.100.005 euro uitgegeven. Figuur 15 toont de verdeling van dit budget over de verschillende categorieën van adviezen. Het grootste deel van de uitgaven (88%) ging naar milieuadviezen. Op de tweede plaats kwamen adviezen over volksgezondheid en gezondheid van dieren en planten (10%).

In 2010 werden nog 2.814 dossiers van de eerste programmaperiode (PDPO I) behandeld. 1.963 (70%) landbouwers hebben een subsidie ontvangen voor de milieumodule, voor een totaalbedrag van 571.489 euro (64%). En 851 (30%) landbouwers hebben in 2010 subsidie ontvangen voor bedrijfsleidingadvies, voor een totaalbedrag van 315.400 euro (36%).





**Figuur 14 Absolute en procentuele verdeling van het aantal uitbetaalde adviesaanvragen in het nieuwe BAS-systeem in 2010**



**Figuur 15 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de uitgaven voor adviesverstrekking in het nieuwe BAS-systeem in 2010**

#### 6.4.1.5.2 Resultaatindicatoren

Daar er in het LMN geen landbouwbedrijven zijn opgenomen die deelnemen aan het BAS, werden in het kader van de ongoing evaluatie in 2009 gegevens aangaande BrTW verkregen van commerciële boekhoudkantoren. Voor de midtermevaluatie werden deze gegevens geanalyseerd. De evaluatoren moesten echter concluderen dat op basis van de beschikbare gegevens moeilijk een conclusie over de invloed van de verstrekte adviezen kan worden getrokken (IDEA Consult, 2010).

#### 6.4.1.5.3 Targets

Tabel 15 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 15 Targets voor maatregel 114 Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers <sup>13</sup>	18.634 <sup>14</sup>	6.461	34,7%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	Status quo <sup>15</sup>	NA	NA

### 6.4.1.6 121. Investeringsdossiers in landbouwbedrijven

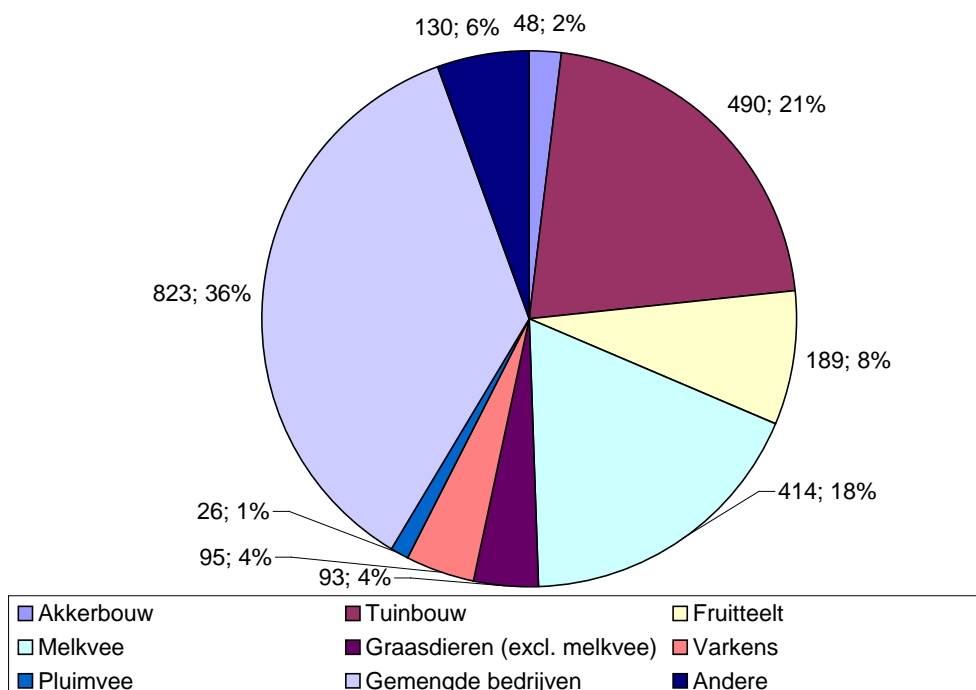
#### 6.4.1.6.1 Outputindicatoren

In 2010 werden 2.308 dossiers, ingediend onder PDPO II-regelgeving, goedgekeurd. Figuur 16 toont de verdeling van de dossiers over de verschillende bedrijfstypen. Bij 36% van de goedgekeurde investeringsdossiers ging het om gemengde bedrijven, 21% waren tuinbouwbedrijven en 18% melkveebedrijven. Die verdeling is gelijkaardig aan vorig jaar. 18,4% van de dossiers werd ingediend door een rechtspersoon. Van de dossiers ingediend door een natuurlijk persoon was de aanvrager in 41,7% van de gevallen jonger dan 40 jaar en in 7% van de gevallen een vrouw.

<sup>13</sup> Aantal gesteunde landbouwers wordt geïnterpreteerd als het aantal unieke landbouwers die in 2007-2010 een uitbetaling ontvingen voor milieumodule/bedrijfsleidingadvies of die een aanvraag in eerste fase ingediend hebben voor het nieuwe BAS of daarvoor een uitbetaling ontvingen.

<sup>14</sup> Deze doelstelling omvat zowel dossiers onder PDPO I- als onder PDPO II-regelgeving, goedgekeurd en uitbetaald in de periode 2007-2013. In de monitoringtabellen in bijlage 4 zijn enkel de uitbetaalde dossiers vervat die onder PDPO II-regelgeving vallen ('nieuwe BAS'). De doelstelling voor die nieuwe BAS-dossiers bedraagt 11.900 gesteunde landbouwers, in de periode 2007-2013.

<sup>15</sup> In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.



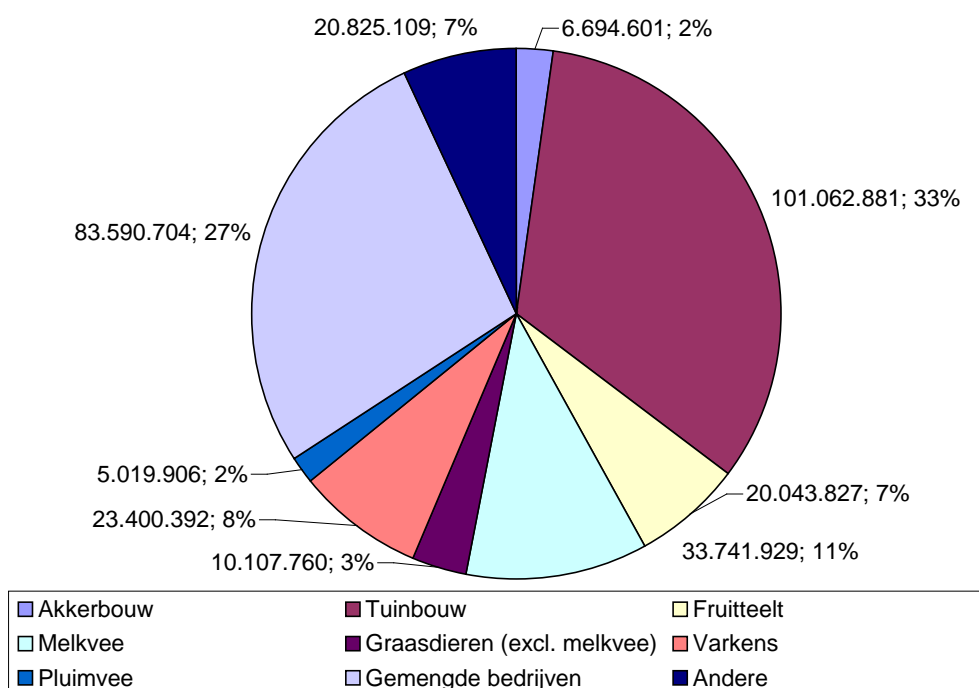
**Figuur 16 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde dossiers onder PDPO II-regelgeving per bedrijfstype in 2010**

Het investeringsvolume, dat de som is van de overheidssubsidie en de privébijdrage, van deze 2.308 dossiers, werd geschat op 304.487.108 euro. Figuur 17 geeft een overzicht van het investeringsvolume per bedrijfstype. Het grootste investeringsvolume (33%) kwam voor bij de tuinbouwbedrijven, gevolgd door de gemengde bedrijven (27%) en de melkveebedrijven (11%).

Wat de types investeringen betreft, was 78,6% van het totale investeringsvolume bestemd voor investeringen in gebouwen, 17,9% ging naar machines en 3,5% betrof andere types investeringen.

1,2% van de investeringsdossiers ingediend onder PDPO II-regelgeving betrof een investering voor het produceren van een nieuw product. 10,5% van de dossiers kon gezien worden als investering voor een nieuwe techniek en nieuwe producten op sectorniveau (bv. WKK-installatie). Voor de lijst met nieuwe technieken en nieuwe producten, die niet werd gewijzigd ten opzichte van vorig jaar, wordt verwezen naar vorige jaarverslagen.

1,1% van de 2.308 goedgekeurde dossiers betrof een biologisch landbouwbedrijf. Dat is een stijging ten opzichte van 2009, toen dat nog 0,6% was.



**Figuur 17 Absolute (euro) en procentuele verdeling van het investeringsvolume van de goedgekeurde dossiers onder PDPO II-regelgeving per bedrijfstype in 2010**

In 2010 werden nog twee dossiers goedgekeurd die waren ingediend onder PDPO I-regelgeving. Die dossiers gingen gepaard met een investeringsvolume van 699.715 euro.

Van de 70,1 miljoen euro die in 2010 werd uitbetaald aan eerder goedgekeurde investeringsdossiers, gebeurde 32,4% onder de vorm van een kapitaalpremie en de rest onder de vorm van rentesubsidies. Vorig jaar werd nog 48,1% uitbetaald als kapitaalpremie. De procentuele stijging van het bedrag dat als rentesubsidie is uitbetaald, is grotendeels te wijten aan een uitzonderlijke wijziging van de betalingsdatum. Normaliter zijn er per kalenderjaar vier betaalmomenten voor rentesubsidies (één op het einde van elk kwartaal). Wegens omstandigheden is de laatste betaling van eind 2009 pas begin 2010 gebeurd. Daardoor waren er in 2009 slechts drie rentebetalingen en in 2010 vijf, waardoor de verhouding rente-/kapitaalsubsidie in die twee kalenderjaren een vertekend beeld geeft.

Voor de geografische uitsplitsing van het aantal goedgekeurde dossiers in Less Favoured Area (LFA)-gebied en normaal gebied werd gebruik gemaakt van een GIS-applicatie<sup>16</sup>. Van de 2.310 in 2010 goedgekeurde dossiers waren drie bedrijven gelegen in LFA-gebied. 95.344 euro of 0,13% van de in 2010 uitbetaalde steun (voor dossiers die in vorige jaren werden goedgekeurd) was bestemd voor bedrijven in LFA-gebied.

Dezelfde GIS-analyse werd ook uitgevoerd voor Natura 2000-gebied<sup>17</sup>. 78 van de 2.310 bedrijven (3,4%) met in 2010 goedgekeurde aanvraag zijn gelegen in Natura 2000-gebied. Van de in 2010 uitbetaalde steun (voor dossiers die in vorige jaren werden goedgekeurd) was 2.111.385 euro of 3,4% bestemd voor bedrijven in Natura 2000-gebied.

<sup>16</sup> Een bedrijf wordt beschouwd gelegen in LFA-gebied als meer dan 50% van de percelen in LFA-gebied ligt.

<sup>17</sup> Een bedrijf wordt beschouwd als gelegen in Natura 2000-gebied als meer dan 50% van de percelen in dat gebied ligt.

#### 6.4.1.6.2 Resultaatindicatoren

Op basis van het LMN, dat gegevens aanlevert aan het FADN, kan een uitspraak gedaan worden over de BrTW van de gesteunde bedrijven. Van de dossiers (zowel PDPO I- als PDPO II-dossiers) die in 2007 werden goedgekeurd, zijn 170 landbouwbedrijven zowel in boekjaar 2007 als in boekjaren 2008 en 2009 opgenomen in LMN. De gezamenlijke BrTW<sup>11</sup> van de 170 landbouwbedrijven bedroeg in 2009 26.888.575 euro. Dat is 133.349 euro meer dan de gezamenlijke BrTW in 2008, maar 2.421.871 euro minder dan de gezamenlijke BrTW in 2007.

#### 6.4.1.6.3 Targets

Tabel 16 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 16 Targets voor de maatregel 121 Investerings in landbouwbedrijven

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers	24.500	6.204	25,3%
	Totaal investeringsvolume (euro)	1.295.000.000	673.835.612	52%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	10 % stijging <sup>18</sup>	NA	NA
	Aantal landbouwbedrijven die nieuwe producten of technieken introduceren	4.900	588	12%

In bovenstaande cijfers worden enkel de dossiers ingediend en goedgekeurd onder PDPO II-regelgeving in beschouwing genomen. De relatief lage realisatie van de doelstelling voor aantal gesteunde landbouwers in 2007-2010 staat in contrast met de relatief goede realisatiegraad van de doelstelling voor totaal investeringsvolume. Dat wijst erop dat er meer steun per dossier (ten gevolge van grotere investeringsvolumes per dossier) wordt verleend dan aanvankelijk werd ingeschat. Dat heeft onder andere te maken met het optrekken van het plafond in 2007 tot 1 miljoen euro per bedrijfsleider in plaats van 1 miljoen euro per bedrijf (IDEA Consult, 2010).

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de BrTW gekend is en het complexe gegeven van de BrTW niet in één jaarlijks cijfer te vatten is, wordt via de indicatorentabellen (bijlage 4) geen cijfer doorgegeven.

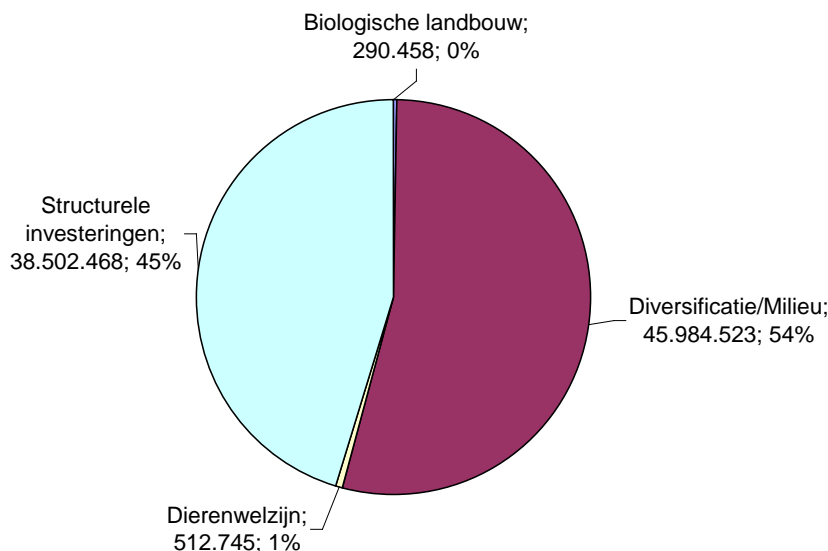
<sup>18</sup> In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

### **VLIF-investeringen (inclusief diversificatie): toegekende steun per thema (milieu, diversificatie, dierenwelzijn, biologische landbouw, structurele investeringen)**

In figuur 18 is de toegekende steun in kalenderjaar 2010 voor maatregel 121 “investeringssteun” en maatregel 311 “diversificatiesteun” opgedeeld in vier thema’s: milieu/diversificatie, dierenwelzijn, biologische landbouw en structurele investeringen. Deze indeling gebeurde op basis van de investeringscodes die door de VLIF-administratie gebruikt worden. Onder de “structurele investeringen” worden onder meer de bouw van stallen en serres en de aankoop van machines en materieel gerekend. Alle investeringen worden uniek toegekend aan een thema.

De totale in 2010 toegekende steun voor investeringen inclusief diversificatie bedroeg 85,3 miljoen euro. Dat totale steunvolume bevat ook de steun toegekend onder het Health Check-programma en de zogenaamde diversificatiesteun suiker. Dat laatste is immers ook investeringssteun, maar wordt apart gefinancierd met specifieke bijkomende Europese middelen afkomstig van de herstructurering van de suikersector. Voor de toegekende rentesubsidies werd in figuur 17 met de nominale waarde gewerkt<sup>a</sup>.

Meer dan 38 miljoen euro of 45,1% van de in 2010 toegekende steun was bestemd voor structurele investeringen. Daarvan ging 68,3% naar de bouw en verbetering van bedrijfsgebouwen. Dat zijn investeringen zoals de bouw van serres, stallen, loodsen, frigo’s en melkinstallaties. Twintig procent van de structurele investeringen ging naar de aankoop van materieel. Onder “andere bedrijfsverbeteringen” (in 2010 goed voor zo’n 5,6% van de structurele investeringen) worden onder meer erfverhardingen verstaan. Bijna 46 miljoen euro of 53,9% van de totale toegekende steun was bestemd voor diversificatie- of milieu-investeringen. Daarvan werd 7,9 miljoen euro toegekend aan zonnepanelen en 14,3 miljoen euro aan WKK-installaties. De steun die werd toegekend aan dierenwelzijn en biologische landbouw is eerder beperkt. Belangrijk is er echter op te wijzen dat de 290.458 euro toegekende steun voor biologische landbouw enkel de steun is voor specifieke investeringen in de biolandbouw en niet de totale toegekende VLIF-steun in 2010 voor biologische landbouwbedrijven.



**Figuur 18** Verdeling van de in 2010 toegekende steunbedragen (euro) over de verschillende thema’s. Hierbij werd elk type investering uniek toegewezen.

<sup>a</sup> Toegekende rentesubsidie wordt gespreid en degressief uitbetaald over verscheidene jaren parallel aan het kredietaflossingsplan. De huidige waarde van deze gespreide toekomstige betalingen is de “actuele waarde” (equivalent) van de steun, berekend met een actualisatievoet (jaarpercentage): het totaal van de actualisaties van elk van de toekomstige betalingen. De waarde die effectief zal worden uitbetaald is de nominale waarde.

## 6.4.1.7 123-A. Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten

### 6.4.1.7.1 Outputindicatoren

In 2010 werd geen oproep gelanceerd voor financiële steun aan agrovoedingsbedrijven. Er werden dus geen nieuwe projecten goedgekeurd.

In totaal werd 1.020.213 euro effectief uitbetaald aan investeringen die de vorige jaren werden goedgekeurd.

### 6.4.1.7.2 Resultaatindicatoren

De bruto toegevoegde waarde van de agrovoedingsbedrijven werd bepaald op basis van de jaarrekeningen neergelegd bij de Nationale Bank van België. In samenspraak met de midterm-evaluator werd, rekening houdende met de nieuwe Europese definitie<sup>11</sup>, de Vlaamse berekening op basis van de jaarrekening van de Nationale Bank aangepast. Het gevolg van deze aanpassing is dat van 47 bedrijven waarvan het dossier in 2008 werd goedgekeurd, de BrTW berekend kan worden. Van de overige bedrijven ontbreken cruciale gegevens van de resultaatrekening om de berekening te kunnen uitvoeren. Van deze 47 bedrijven werd de gezamenlijke BrTW berekend in 2007, 2008 en 2009. In 2007 bedroeg de BrTW 174.521.000 euro, in 2008 198.836.000 euro en in 2009 167.222.000 euro.

### 6.4.1.7.3 Targets

Tabel 17 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 17 Targets voor maatregel 123-A Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesubsidieerde bedrijven	250	108	43,2%
	Totaal investeringsvolume (euro)	335.000.000 <sup>19</sup>	133.853.080	40,0%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de agrovoedingsbedrijven (euro)	Stijging van 155.000.000 euro <sup>20</sup>	NA	NA
	Aantal agrovoedingsbedrijven die nieuwe producten of technieken introduceren	75	22	29,3%

<sup>19</sup> In het jaarverslag 2008 werd aangegeven dat de doelstelling in het jaarverslag 2009 zou vervangen worden door 414.000.000 euro daar de oorspronkelijke target gebaseerd was op te hoog ingeschatte budgetten. In het kader van de laatste programmaherziening (eind 2009) werd het totale budget voor maatregel 123 verder beperkt, waardoor de doelstelling van het totale investeringsvolume nogmaals diende te worden aangepast naar 335.000.000 euro.

<sup>20</sup> In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de BrTW gekend is en het complexe gegeven van de bruto toegevoegde waarde niet in één jaarlijks cijfer te vatten is, wordt via de indicatorentabellen (bijlage 4) geen cijfer doorgegeven.

#### **6.4.1.8 132. Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen**

Deze maatregel werd nog niet uitgevoerd in 2010. Hij wordt opgestart in 2011.

#### **6.4.1.9 133. Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS**

Deze maatregel werd nog niet uitgevoerd in 2010. Hij wordt opgestart in 2011.



## 6.4.2 As 2 – Verbetering van het milieu en het platteland

**Belangrijk:** in onderstaande figuren en tabellen wordt slechts een selectie van indicatoren toegelicht. Voor het overzicht van alle indicatoren wordt verwezen naar de indicatoren tabellen in bijlage.

### 6.4.2.1 212/213. Vergoeding natuur buiten en binnen Natura 2000

#### 6.4.2.1.1 Outputindicatoren

In 2010 ontvingen 647 unieke landbouwbedrijven een vergoeding natuur. Ze bestreken een totale oppervlakte van 1.975 ha. Daarvan is 835 ha gelegen binnen Natura 2000-gebied. Voor deze analyse werden alle uitbetaalde aanvragen GIS-matig onderverdeeld in binnen en buiten Natura 2000. Alle betalingen in 2010 betroffen dossiers daterende van 2009, uitgezonderd één dossier dat van 2006 was. Het uitbetaalde dossier van 2006 viel nog onder PDPO I-regelgeving met o.a. een vergoeding van 200 €/ha (in plaats van 150 €/ha vanaf PDPO II). Vanaf PDPO II werd de maatregel “vergoeding natuur” opgesplitst in “vergoeding natuur buiten Natura 2000” (212) en “vergoeding natuur binnen Natura 2000” (213). Daardoor zijn voor de uitbetaling beide budgetposten 212 en 213 van toepassing. Voor betalingen van PDPO I-dossiers werd steeds budgetpost 213 gebruikt.

In 2010 werden op budgetpost 212 443 landbouwers uitbetaald voor 1.140 ha. Op budgetpost 213 werden 327 landbouwers uitbetaald voor 835 ha. Van deze landbouwers zijn er 647 unieke landbouwers, wat betekent dat sommige landbouwers zowel percelen binnen als buiten Natura 2000 hebben en dus op beide budgetposten uitbetaald werden.

In de periode 2007-2010 werden op budgetpost 212 769 landbouwers uitbetaald voor 1.140 ha. Op budgetpost 213 werden 1.572 landbouwers uitbetaald voor 3.114 ha<sup>21</sup>.

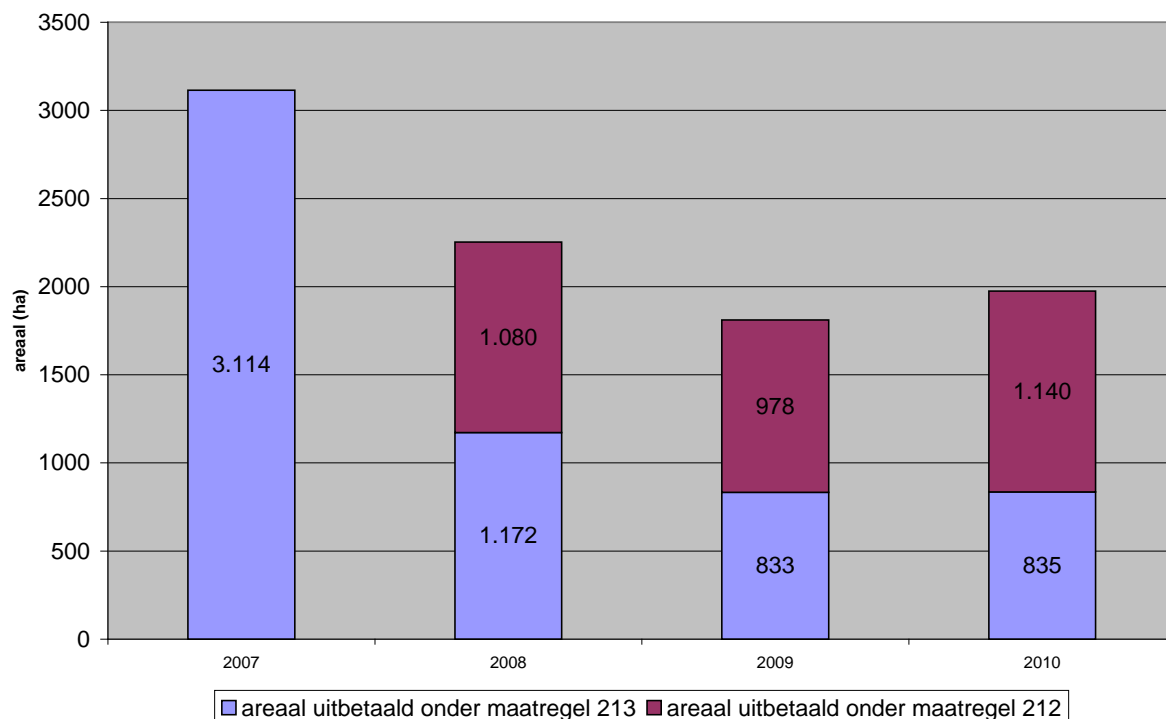
Sinds de start van PDPO II werd voor 1.896 unieke landbouwbedrijven een vergoeding natuur uitbetaald. Ten opzichte van 2009 nam de uitbetaalde oppervlakte in 2010 toe met 164 ha en kregen 40 landbouwbedrijven meer een vergoeding.

In figuur 19 wordt de evolutie van het uitbetaalde areaal onder maatregelen 212 en 213 weergegeven vanaf de start van PDPO II tot 2010.

De totale uitgaven voor eerder goedgekeurde dossiers van deze maatregelen bedroegen in 2010 277.797 euro.

---

<sup>21</sup> De cumulatieve cijfers zijn te interpreteren als het aantal unieke landbouwers dat in de periode 2007-2010 uitbetaald is op de budgetpost. Het cumulatieve areaal is te interpreteren als het maximale areaal dat in een bepaald jaar in de periode 2007-2010 op het terrein aanwezig was.



**Figuur 19** Evolutie van het uitbetaalde areaal (ha) van maatregelen 212 en 213 Vergoeding Natuur tussen 2007 en 2010

#### 6.4.2.1.2 Resultaatindicatoren

Voor de betekenis van de resultaatindicator wordt verwezen naar het jaarverslag 2007.

#### 6.4.2.1.3 Targets

Tabellen 18, 19 en 20 zetten per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 18** Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 212/213 Vergoeding natuur binnen en buiten Natura 2000 (PDPO I en II samen, gebaseerd op uitbetaling volgens budgetposten)

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde bedrijven binnen Natura 2000-gebied	1.241	1.572	126,7%
	Gesteunde landbouwgrond binnen Natura 2000-gebied (ha)	3.462	3.114	90%
	Aantal gesteunde bedrijven buiten Natura 2000-gebied	2.482	769	31%
	Gesteunde landbouwgrond buiten Natura 2000-gebied (ha)	5.148	1.140	22,1%

**Tabel 19 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 212 Vergoeding natuur buiten Natura 2000 (PDPO I en II samen, gebaseerd op GIS-analyse)**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Resultaat	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot biodiversiteit en HNPF	2.445	802	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot waterkwaliteit	4.891	1.603	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot klimaatsverandering	NP	NP	NP
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot bodemkwaliteit	2.445	802	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot het vermijden van landmarginalisatie en van het verlaten van land	NP	NP	NP

**Tabel 20 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 213 Vergoeding natuur binnen Natura 2000 (PDPO I en II samen, gebaseerd op GIS-analyse)**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Resultaat	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot biodiversiteit en HNPF	1.644	756	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot waterkwaliteit	3.289	1.511	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot klimaatsverandering	NP	NP	NP
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot bodemkwaliteit	1.644	756	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot het vermijden van landmarginalisatie en van het verlaten van land	NP	NP	NP

## **6.4.2.2 214-C. Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden**

### **6.4.2.2.1 Outputindicatoren**

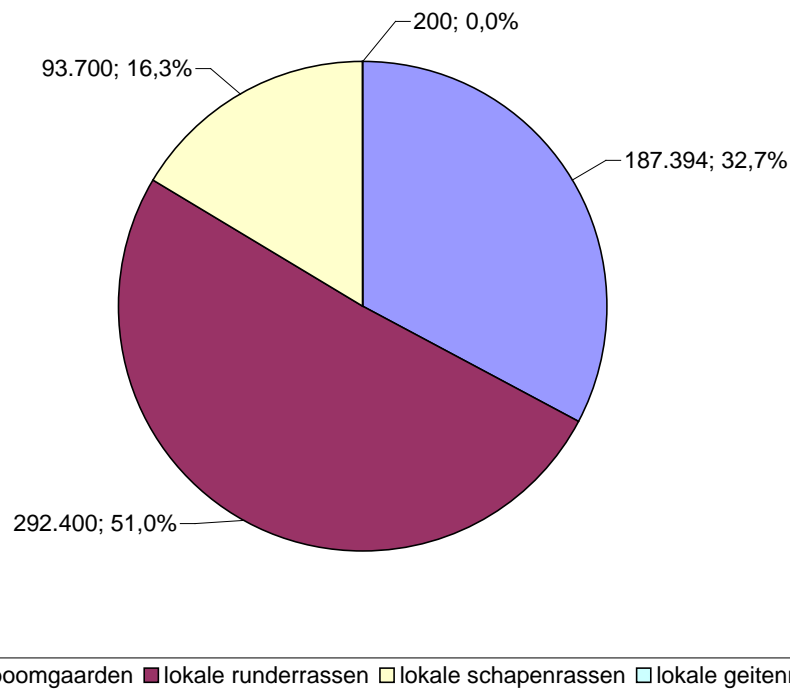
Bij de berekening van het areaal en aantal contracten van de maatregel “behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden” werd vastgesteld dat vorig jaar foutieve cijfers werden gebruikt. In dit jaarverslag werd een correctie doorgevoerd en zijn de juiste cijfers meegenomen, zowel in onderstaande beschrijving van de maatregel, als in deel 6.4.2.3, als in de overzichtstabellen in bijlage 3.

In 2010 werden 83 nieuwe contracten ondertekend voor lokale veerassen (in absolute cijfers een daling met 46 contracten ten opzichte van 2009, toen er 129 nieuwe contracten werden gesloten) voor een totaal van 337 runderen en 710 schapen. Dit komt overeen met 384 grootvee-eenheden (GVE), wat een daling betekent van 1.505 GVE ten opzichte van 2009, toen de nieuwe contracten overeenkwamen met 1.889 GVE. Voor hoogstamboomgaarden werden in 2010 523 nieuwe contracten aangegaan (stijging met 193 contracten ten opzichte van 2009) voor een totale oppervlakte van 214 ha (stijging met 69 ha ten opzichte van 2009).

In 2010 liepen ook contracten verder die waren gestart onder PDPO I of de eerste drie jaar van PDPO II. Als deze worden meegerekend, waren er in 2010 1.694 contracten lopende voor hoogstamboomgaarden (stijging met 53 contracten ten opzichte van 2009) met een totale oppervlakte van 646 ha (daling met 3 ha ten opzichte van 2009). Voor lokale veerassen liepen er 292 contracten (stijging met 16 contracten ten opzichte van 2009) voor een totaal van 3.166 GVE (daling met 166 GVE ten opzichte van 2009): 3.249 runderen (daling met 126 dieren ten opzichte van 2009), 3.263 schapen (daling met 405 dieren ten opzichte van 2009) en geen geiten (daling met 11 dieren ten opzichte van 2009).

1.556 unieke bedrijven hadden in het jaar 2010 een contract hoogstamboomgaarden en 258 unieke bedrijven een contract voor lokale veerassen. 1.793 unieke bedrijven hadden in 2010 een contract hoogstamboomgaarden of lokale veerassen, wat betekent dat 21 unieke bedrijven de beide samen hadden.

Van het totale budget uitbetaald in 2010 ging 32,7% naar hoogstamboomgaarden (187.394 euro), 51,0% naar lokale runderen (292.400 euro), 16,3% naar lokale schapenrassen (93.700 euro) en 0,03% naar lokale geitenrassen (200 euro) (figuur 20).



**Figuur 20 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de uitgaven in 2010 voor 214-C Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden**

#### 6.4.2.2.2 Resultaatindicatoren

De targets en de jaarlijkse gegevens voor de resultaatindicatoren worden enkel weergegeven voor alle agromilieumaatregelen samen (§ 6.4.2.3.2).

#### 6.4.2.2.3 Targets

Tabel 21 zet per outputindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 21 Targets voor maatregel 214-C Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden**

Type indicator	Maatregel	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	214-C bedreigde lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	NA	934 (enkel hoogstamboomgaarden)	NA
		Totaal aantal contracten	3.239	2.797	86,4%

### 6.4.2.3 Bespreking van alle agromilieumaatregelen

**Belangrijk: De uitgaven in 2010 komen niet overeen met het aantal contracten en het areaal in 2010. Het aantal contracten en het areaal gelden voor de lopende, maar nog niet uitbetaalde contracten, overeenkomende met de verzamelaanvraag 2010. De uitgaven zijn de effectieve betalingen door het betaalorgaan in kalenderjaar 2010. Dit betreft voornamelijk de uitbetalingen van de verzamelaanvraag 2009, naast mogelijks achterstallige betalingen van eerdere campagnes.**

#### 6.4.2.3.1 Outputindicatoren

##### *Monitoring 2010*

In 2010 bedroeg het totale areaal agromilieumaatregelen 61.133 ha en waren er 11.391 lopende contracten. De uitgaven in kalenderjaar 2010 bedroegen 20,78 miljoen euro.

“Verwarringstechniek” is een nieuwe maatregel die in 2010 voor het eerst werd ingevoerd. Er vonden nog geen uitbetalingen plaats voor deze maatregel.

Figuur 21 tot figuur 23 geven een overzicht van het areaal, de uitgaven en het aantal contracten voor alle agromilieumaatregelen in 2010. De kleinere maatregelen (wat betreft areaal, budget en aantal contracten) werden samengenomen onder de noemer “overig” en verder uitgesplitst in de balk aan de rechterkant.

De agromilieumaatregelen kunnen onderverdeeld worden in drie groepen: een groep die duidelijk het belangrijkste deel inneemt van areaal, uitgaven of aantal contracten, een groep die een beperkt deel inneemt en een groep die zich tussen beide bevindt.

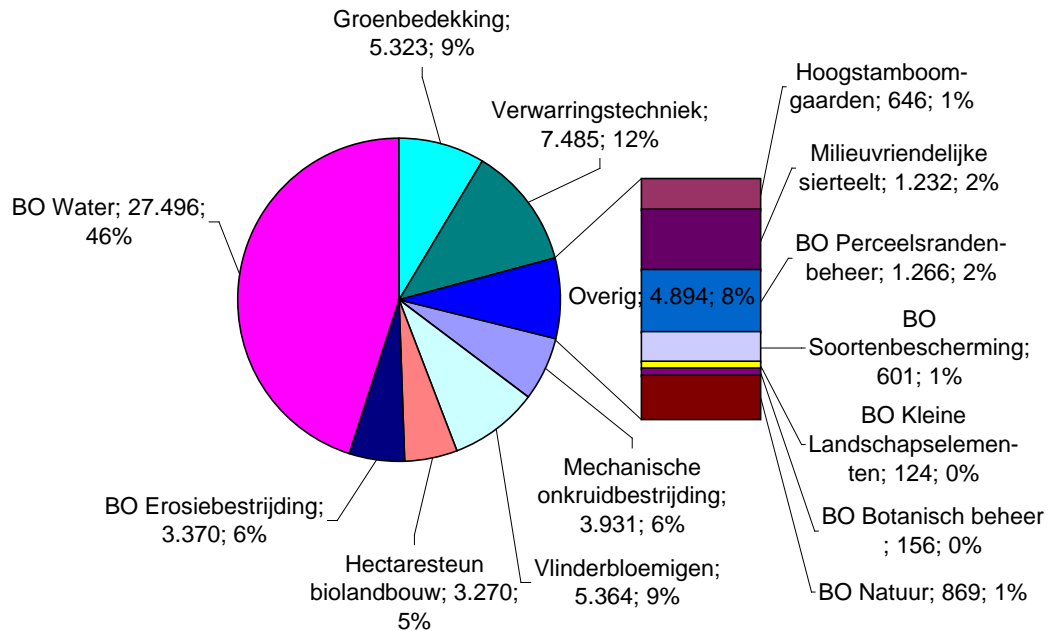
Wat betreft areaal vormde “BO water” met bijna 46% van het totale areaal agromilieumaatregelen de belangrijkste maatregel in 2010. Tot de middelste groep behoorden “verwarringstechniek”, “vlinderbloemigen”, “groenbedekking”, “mechanische onkruidbestrijding”, “BO erosiebestrijding” en “hectaresteen voor biologische landbouwproductie”. Deze zeven agromilieumaatregelen namen bijna 93% van het totale areaal agromilieumaatregelen in. De zeven overige agromilieumaatregelen droegen beperkt bij tot het totale areaal.

Wat betreft de effectieve uitgaven in kalenderjaar 2010 was “BO water”, net zoals de voorbije jaren, met 53,7% van de totale uitgaven de belangrijkste maatregel. Tot de middelste groep kunnen zes agromilieumaatregelen gerekend worden: “vlinderbloemigen”, “BO perceelsrandenbeheer”, “BO erosiebestrijding”, “mechanische onkruidbestrijding”, “groenbedekking” en “hectaresteen voor biologische landbouwproductie”. Deze zes maatregelen namen 36,9% van de totale uitgaven in. De overige acht agromilieumaatregelen hadden een beperkt aandeel in de uitgaven in 2010. Van deze laatste groep was “BO kleine landschapselementen” de belangrijkste maatregel met 2,4% van de totale uitgaven.

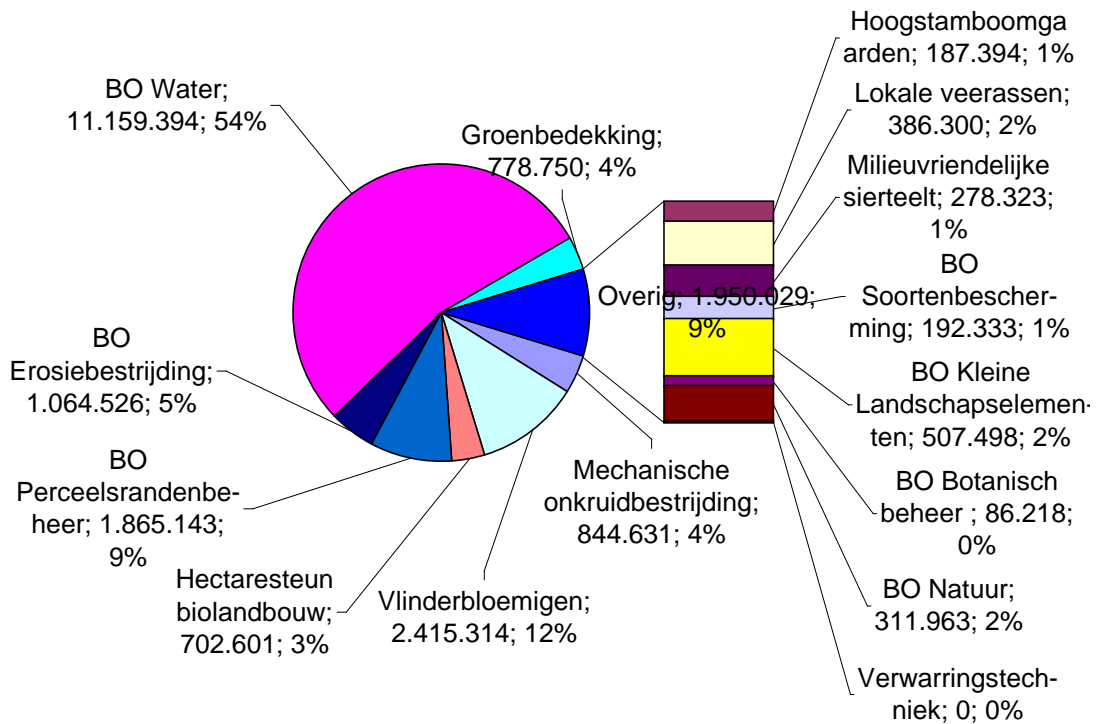
Wat betreft het aantal contracten<sup>22</sup> behoorden de volgende negen agromilieumaatregelen tot de belangrijkste groep: “hoogstamboomgaarden”, “BO water”, “vlinderbloemigen”, “BO kleine landschapselementen”, “BO perceelsrandenbeheer”, “mechanische onkruidbestrijding”,

<sup>22</sup> In de jaarverslagen wordt per agromilieumaatregel maximum één contract per landbouwer gerekend, zoals voorgeschreven in de Europese GTEK-richtlijnen.

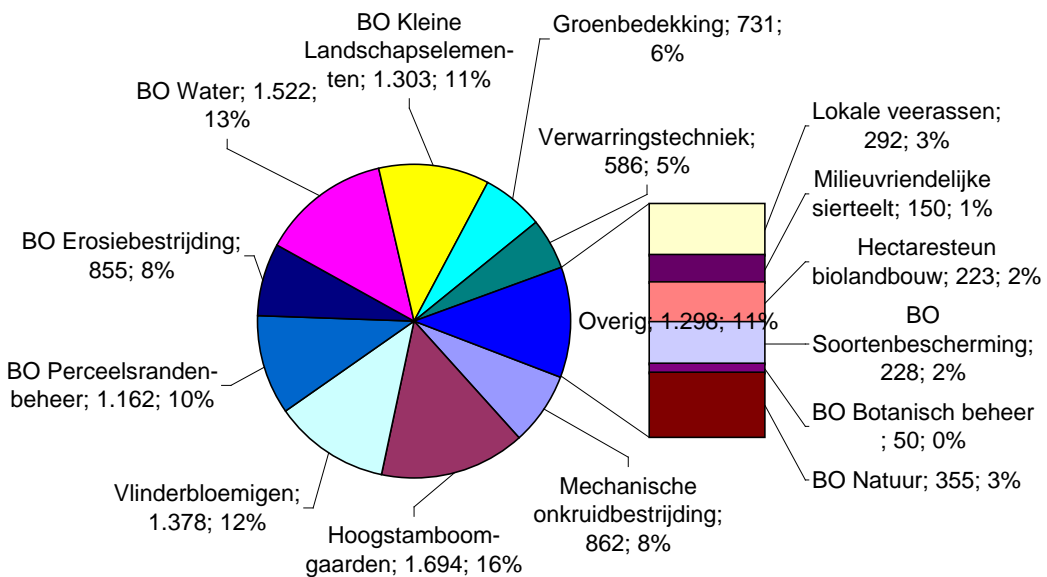
“BO erosiebestrijding”, “groenbedekking” en “verwarringstechniek”. Samen waren deze agromilieumaatregelen goed voor 89% van het totale aantal contracten. De overige agromilieumaatregelen vertegenwoordigden een beperkt aantal contracten. Van deze laatste groep waren “BO Natuur” en “lokale veerassen” de belangrijkste maatregelen met elk ongeveer 3% van het totale aantal contracten.



**Figuur 21 Absolute (ha) en procentuele verdeling van de oppervlakte in 2010 voor de verschillende agromilieumaatregelen**



**Figuur 22 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de uitgaven in kalenderjaar 2010 voor de verschillende agromilieumaatregelen**



**Figuur 23 Absolute en procentuele verdeling van het aantal contracten in 2010 voor de verschillende agromilieumaatregelen**



### *Evolutie tussen 2000 en 2010*

Figuur 24 tot figuur 29 geven de evolutie van het areaal, het aantal contracten en de uitgaven voor de agromilieumaatregelen in de periode 2000-2010 weer. Tabel 22 en tabel 23 geven een overzicht van deze evoluties in 2009-2010. Tabel 27 geeft voor elke agromilieumaatregel het totale areaal en aantal contracten in de programmaperiode weer.

Het is belangrijk op te merken dat “BO kleine landschapselementen” niet in de tijdsreeks voor het areaal (figuren 24 en 25) is opgenomen. De kleine landschapselementen zijn vanaf 2008 immers, in tegenstelling tot voordien, niet meer gekoppeld aan percelen. In het verleden werd de oppervlakte van de percelen aangeduid<sup>23</sup>, terwijl vanaf 2008 enkel nog de oppervlakte van de kleine landschapselementen op zich wordt bijgehouden<sup>24</sup>. Een vergelijking gaat bijgevolg niet meer op.

Ook de areaalbepaling van de maatregel “BO soortenbescherming” is in PDPO II gewijzigd ten opzichte van PDPO I. In de eerste programmaperiode werd het beheerpakket “weidevogelbeheer nestbescherming” toegepast op vaste percelen waarvan de oppervlakte werd doorgegeven. Sinds PDPO II past de landbouwer dit pakket toe op al zijn percelen binnen het gebied afgebakend voor weidevogelbeheer. De oppervlakte kan dus jaarlijks wijzigen op basis van de percelen die de landbouwer aangeeft met de verzamelaanvraag. Daarom worden er voor dit pakket geen arealen meer bijgehouden in PDPO II. Een vergelijking van het areaal “BO soortenbescherming” met het laatste jaar van PDPO I gaat dus niet meer op.

Bij de berekening van het areaal en aantal contracten van de maatregel “behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden” werd vastgesteld dat vorig jaar foutieve cijfers werden gebruikt. In dit jaarverslag werd een correctie doorgevoerd en zijn de juiste cijfers meegenomen.

### Areaal

In vergelijking met 2009 was het totale areaal agromilieumaatregelen in 2010 6.805 ha (10%) kleiner. Als enkel het areaal van de niet-uitdovende maatregelen wordt bekeken (dat zijn agromilieumaatregelen waarvoor nog nieuwe contracten afgesloten kunnen worden), dan kon in 2010 een toename met 4.132 ha of 8,2% worden vastgesteld ten opzichte van 2009. Die toename is voor een groot deel toe te schrijven aan de nieuwe maatregel “verwarringstechniek”, die meteen een groot succes kende.

Het areaal van de agromilieumaatregelen “hectaresteen voor biologische landbouwproductie” (+17% of 475 ha) is sterk (> 10%) toegenomen in 2010 ten opzichte van 2009. Het areaal van de agromilieumaatregelen “milieuvriendelijke sierteelt” (+8,7% of 99 ha) en “BO erosiebestrijding” (+1,5% of 49 ha) nam beperkt (< 10%) toe.

Voor de hierna volgende bespreking van de verschillende agromilieumaatregelen die een daling van het areaal hebben gekend, wordt geen melding gemaakt van de uitdovende maatregelen daar een daling hier vanzelfsprekend is.

Daar waar het areaal “BO soortenbescherming” in 2009 nog licht was toegenomen, kende het in 2010 een sterke daling ten opzichte van 2009, i.e. een achteruitgang met 22,4% of 173 ha. Het areaal “mechanische onkruidbestrijding” ging in 2010 verder achteruit, met 14,8% of 685

---

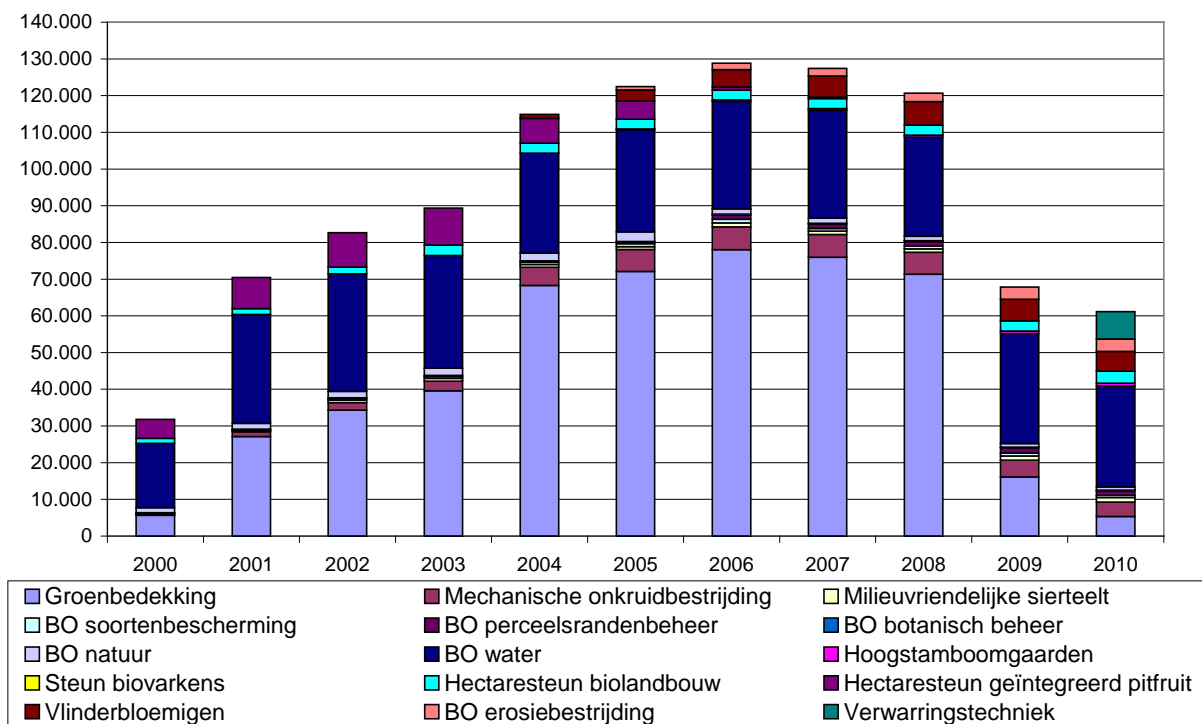
<sup>23</sup> In tegenstelling tot de “BO perceelsrandenbeheer” waar de oppervlakte van de perceelsrand zelf geldt.

<sup>24</sup> Voor de niet-vlakvormige kleine landschapselementen (zoals hagen en heggen) wordt een proxy van de VLM gebruikt. Voor heggen wordt de lengte vermenigvuldigd met 1m breedte, voor de hagen wordt de lengte vermenigvuldigd met 0,5m breedte.

ha ten opzichte van 2009<sup>25</sup>. Het areaal van de volgende maatregelen nam beperkt af in 2010 in vergelijking met 2009: “BO perceelsrandenbeheer” (-9,2% of 129 ha), “vlinderbloemigen” (-9,1% of 538 ha)<sup>26</sup>, “BO water” (-8,2% of 2.448 ha), “BO kleine landschapselementen” (-3,9% of 5 ha) en “hoogstamboomgaarden” (-0,4% of 3 ha).

De maatregelen “BO water”, “BO soortenbescherming”, “BO kleine landschapselementen” en “BO perceelsrandenbeheer” namen in 2009 nog toe ten opzichte van 2008, terwijl ze in 2010 opnieuw een daling kenden. De daling van het areaal onder “BO water” is te wijten aan het aflopen van PDPO I-contracten. Een deel van die aflopende contracten werd niet verlengd. Een ander deel werd wel verlengd, maar onder een nieuwe, variabele vorm van “BO water”, met een minimale oppervlakte. De daling in het areaal van “BO soortenbescherming” is deels te wijten aan het aflopen van een aantal PDPO I-contracten. In deze contracten werd het areaal waarop het beheerpakket “weidevogelbeheer nestbescherming” werd toegepast, nog aangegeven. Voor de PDPO II-contracten “weidevogelbeheer nestbescherming” wordt er geen areaal meer bijgehouden (*cf. supra*). Dat maakt dus dat het wegvallende areaal onder PDPO I-contracten in deze statistieken niet gecompenseerd wordt door nieuwe (PDPO II-) contracten.

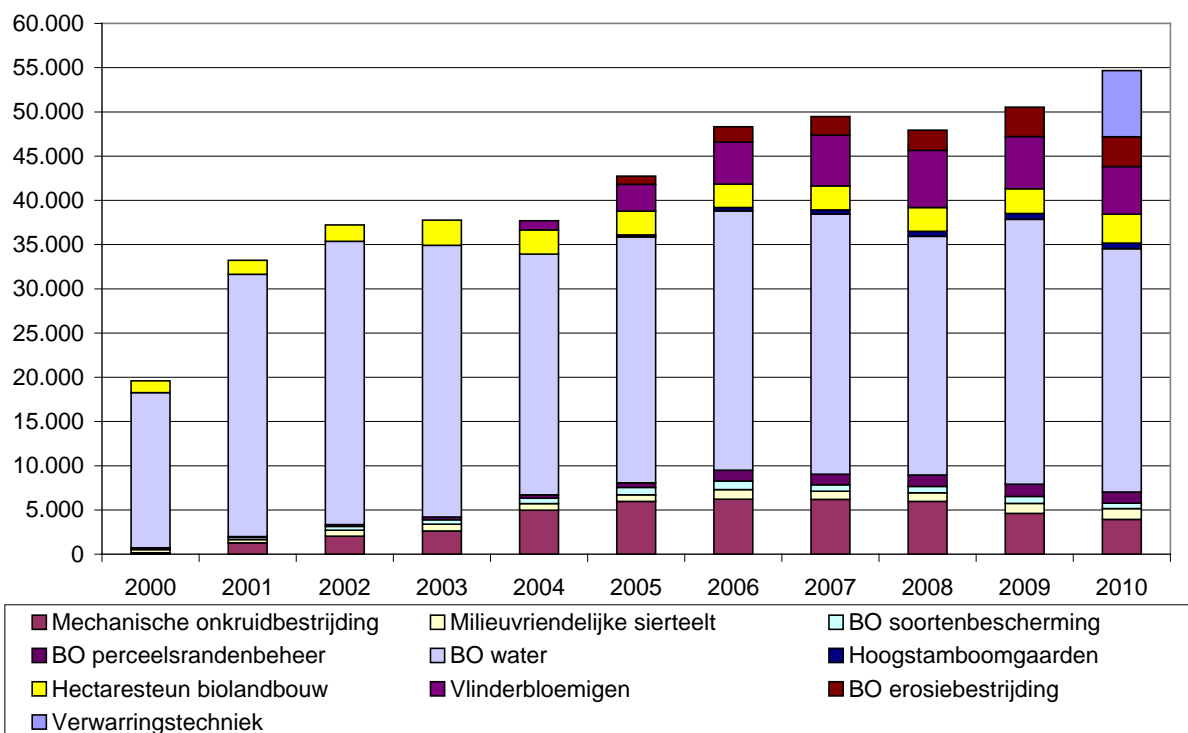
Gezien de aard van de maatregel is voor “behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen” geen areaalmeting beschikbaar.



**Figuur 24 Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2010 (kleine landschapselementen werden niet meegenomen, verklaring zie tekst)**

<sup>25</sup> Onder de agromilieumaatregel “mechanische onkruidbestrijding” zitten twee contractvormen vevat. Naast de contracten “mechanische onkruidbestrijding”, was het tot 2006 mogelijk een contract “mechanische onkruidbestrijding met rijbespuiting” af te sluiten. Vanaf 2007 bestond deze mogelijkheid niet meer. Beide contractvormen worden nu wel samen geteld in de monitoring, wat een daling van het areaal en aantal contracten van deze agromilieumaatregel (deels) kan verklaren (Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2010).

<sup>26</sup> De verklaring van deze oppervlaktedaling is tweevoudig. Enerzijds mogen op derogatiepercelen geen vlinderbloemigen worden ingezaaid. Anderzijds zijn de subsidies per hectare voor deze maatregel verlaagd voor PDPO II-contracten (Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2010).



**Figuur 25** Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2010 zonder de uitdovende maatregelen (kleine landschapselementen werden niet meegenomen, verklaring zie tekst)

### Aantal contracten

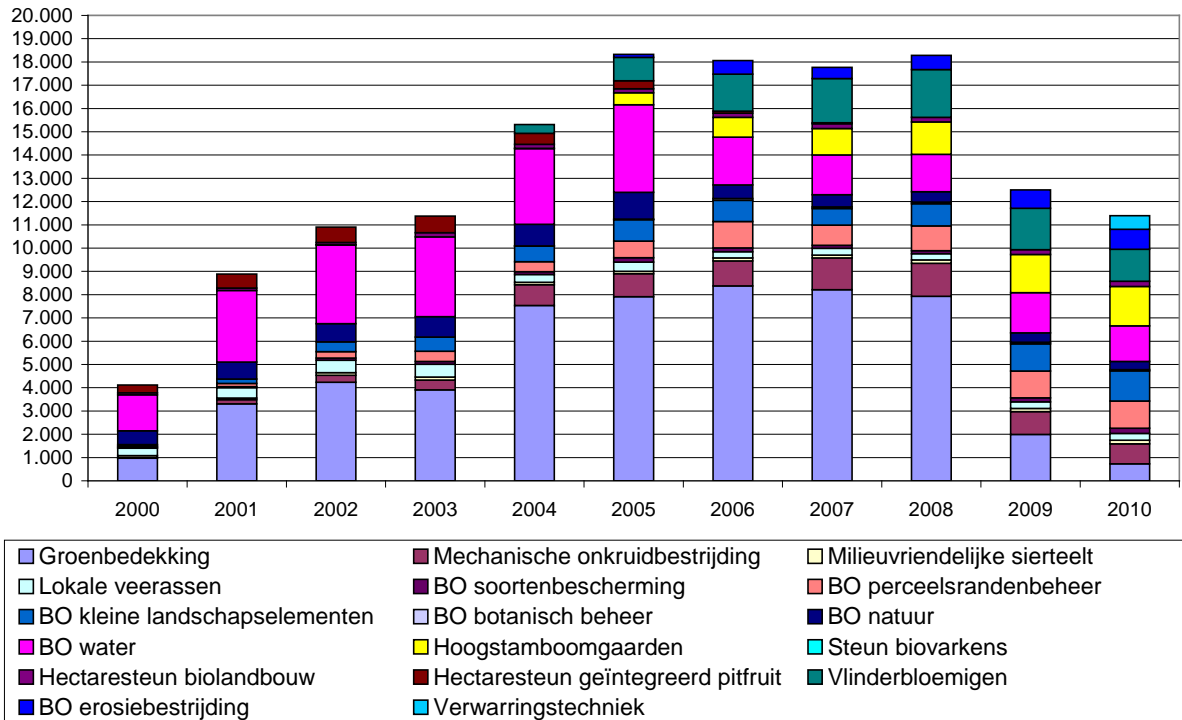
In vergelijking met 2009 is het totale aantal contracten van alle agromilieumaatregelen samen in 2010 met 1.108 (-8,9%) achteruitgegaan. Als enkel het aantal contracten van de niet-uitdovende maatregelen wordt beschouwd (dat zijn agromilieumaatregelen waarvoor nog nieuwe contracten afgesloten kunnen worden), dan valt een lichte stijging te noteren ten opzichte van 2009, namelijk een toename met 222 contracten of 2,2%.

Het aantal contracten van de volgende agromilieumaatregelen is sterk (> 10%) toegenomen in 2010 ten opzichte van 2009: “BO soortenbescherming” (+33,3%, 57 contracten) en “BO kleine landschapselementen” (+11,3%, 132 contracten).

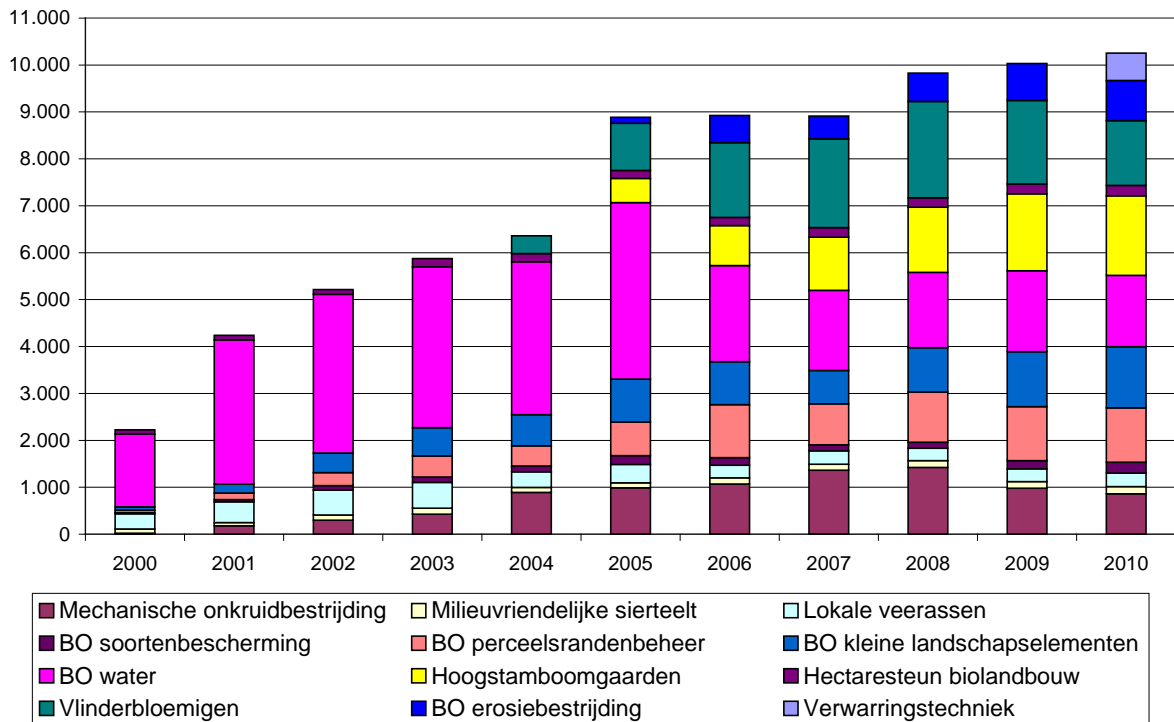
Het aantal contracten van de volgende agromilieumaatregelen is beperkt (< 10%) toegenomen in 2010 ten opzichte van 2009: “BO erosiebestrijding” (+8,5%, 67 contracten), “milieuvriendelijke sierteelt” (+7,9%, 11 contracten), “hectaresteen voor biologische landbouwproductie” (+7,2%, 15 contracten), “lokale veerassen” (+5,8%, 16 contracten) en “hoogstamboomgaarden” (+3,2%, 53 contracten).

In de hierna volgende bespreking van de verschillende agromilieumaatregelen die een daling van het aantal contracten hebben gekend, wordt geen melding gemaakt van de uitdovende maatregelen daar een daling hier vanzelfsprekend is.

Het aantal contracten “vlinderbloemigen” kende in 2010 ten opzichte van 2009 een sterke daling met 22,6% overeenkomende met 402 contracten. Ook het aantal contracten “mechanische onkruidbestrijding” en “BO water” ging sterk achteruit, met respectievelijk 12% (118 contracten) en 11,8% (204 contracten). De daling van het aantal contracten “BO water” is te wijten aan het aflopen van PDPO I-contracten, waarvan er een aantal niet verlengd werden.



Figuur 26 Aantal lopende contracten voor agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2010



Figuur 27 Aantal lopende contracten voor agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2010 zonder de uitdagende maatregelen

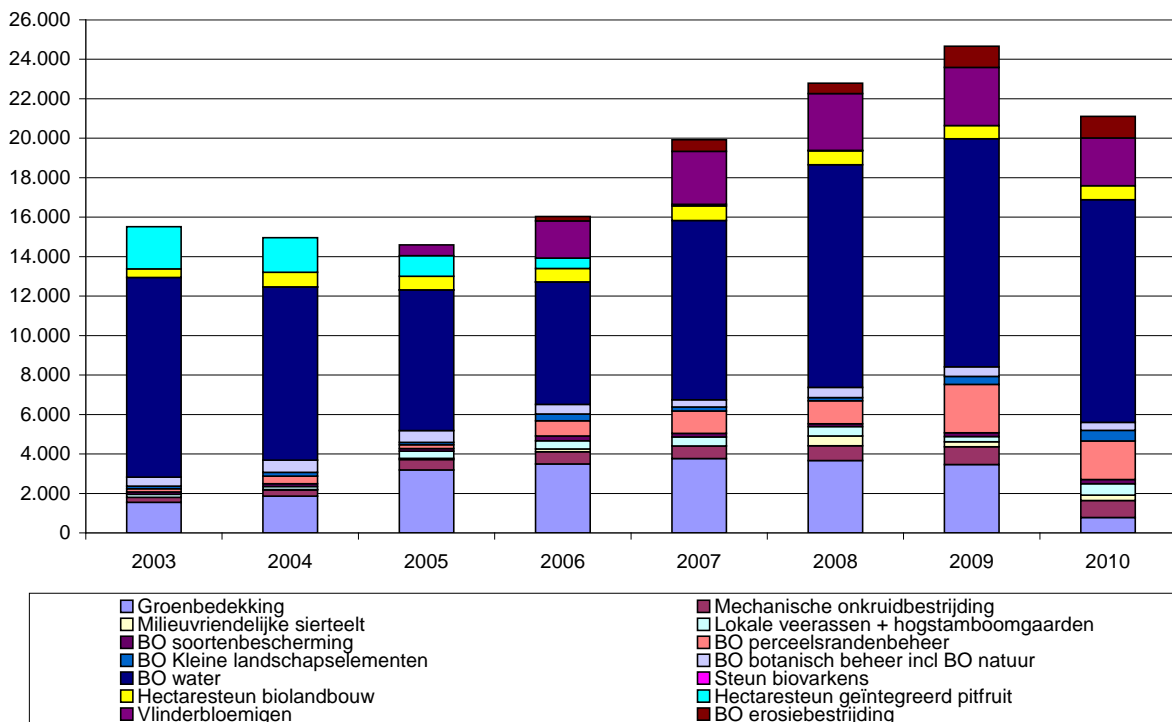
### Uitgaven per boekjaar

De uitgaven waren in boekjaar 2010 duidelijk lager dan in boekjaar 2009. Er werd 21,1 miljoen euro uitgegeven in 2010, wat 3,6 miljoen euro minder is dan het boekjaar voordien, of een daling met 14,4%.

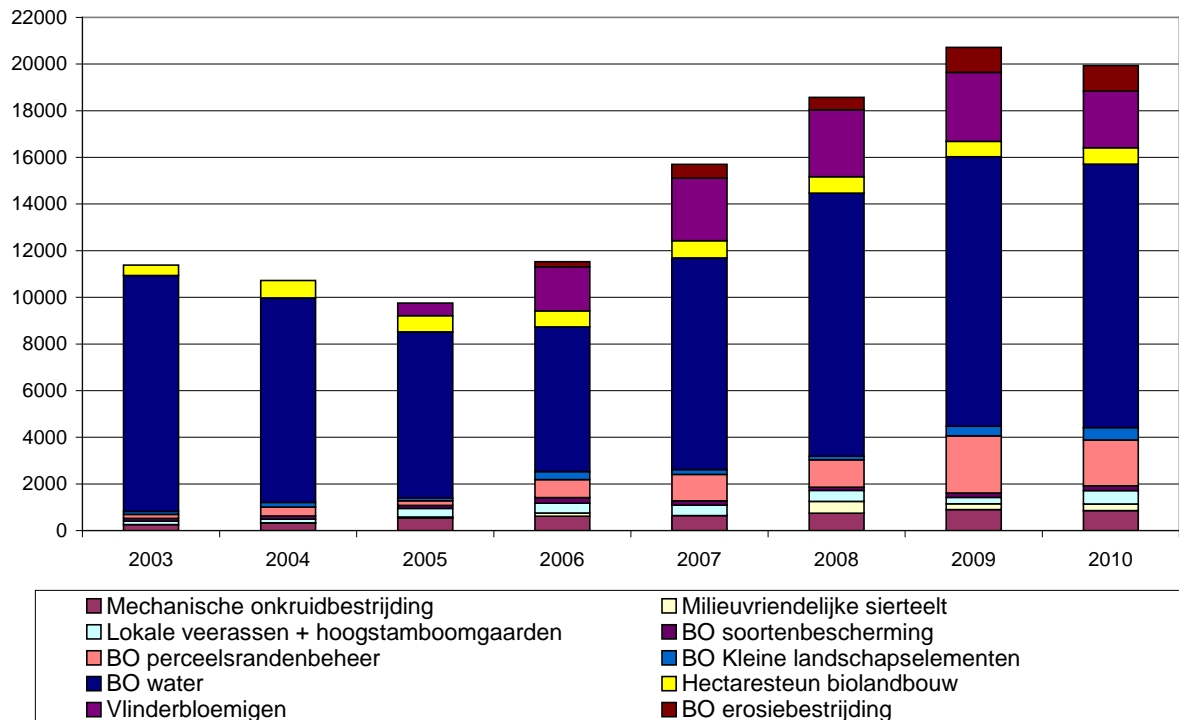
De uitgaven voor de volgende agromilieumaatregelen namen in 2010 sterk toe in vergelijking met 2009: “hoogstamboomgaarden/lokale veerassen” nam toe met 94% of 256.000 euro, “BO kleine landschapselementen” steeg met 32,4% of 131.000 euro, “milieuvriendelijke sierteelt” verhoogde met 13,6% of 34.000 euro en “BO soortenbescherming” met 10,4% of 20.000 euro. Een stijging van de uitgaven werd eveneens vastgesteld voor “hectaresteen voor biologische landbouwproductie” (+6,9% of 45.000 euro) en “BO erosiebestrijding” (+1,7% of 19.000 euro).

In de hierna volgende bespreking van de verschillende agromilieumaatregelen die een daling van de uitgaven hebben gekend, wordt geen melding gemaakt van de uitdovende maatregelen daar een daling hier vanzelfsprekend is.

In vergelijking met 2009 valt in 2010 een sterke daling op van de uitgaven voor “BO perceelsrandenbeheer” (-20,1%, 494.000 euro) en “vlinderbloemigen” (-17,9%, 529.000 euro). Ook voor “mechanische onkruidbestrijding” (-5,0%, 45.000 euro) en “BO water” (-2,3%, 265.000 euro) werd minder uitgegeven. De daling in de uitgaven voor “BO water” is enerzijds te wijten aan het aflopen van PDPO I-contracten, waarvan een deel niet werd verlengd. Anderzijds speelt ook de lagere vergoeding voor PDPO II-contracten een rol.



**Figuur 28** Uitgaven per boekjaar voor de verschillende agromilieumaatregelen in de periode 2003-2010 (x1.000 euro)



**Figuur 29** Uitgaven per boekjaar voor de verschillende agromilieumaatregelen in de periode 2003-2010 zonder de uitdovende maatregelen (x 1.000 euro)

**Tabel 22** Overzicht van de absolute en procentuele verschillen tussen jaar 2010 en 2009 in areaal en aantal contracten van de niet-uitdovende agromilieumaatregelen.

2010 t.o.v. 2009	AREAAL		CONTRACTEN	
	ha	%	aantal	%
Hectaresteen biolandbouw	475	(17%)	15	(7%)
Milieuvriendelijke sierteelt	99	(9%)	11	(8%)
BO erosiebestrijding	49	(1%)	67	(9%)
BO kleine landschapselementen	-5	(-4%)	132	(11%)
Lokale veerassen			16	(6%)
BO perceelsrandenbeheer	-129	(-9%)	9	(1%)
Hoogstamboomgaarden	-3	(0%)	53	(3%)
BO soortenbescherming	-173	(-22%)	57	(33%)
Vlinderbloemigen	-538	(-9%)	-402	(-23%)
BO water	-2448	(-8%)	-204	(-12%)
Mechanische onkruidbestrijding	-685	(-15%)	-118	(-12%)

**Tabel 23** Overzicht van de absolute en procentuele verschillen tussen boekjaar 2010 en boekjaar 2009 in uitgaven voor de niet-uitdovende agromilieumaatregelen

Boekjaren 2010 t.o.v. 2009	UITGAVEN	
	x 1.000 euro	%
Hectaresteen biolandbouw	45,4	(7%)
Milieuvriendelijke sierteelt	33,6	(14%)
BO erosiebestrijding	18,6	(2%)
BO Kleine landschapselementen	131,0	(32%)
BO perceelsrandenbeheer	-493,9	(-20%)
Hoogstamboomgaarden/lokale veerassen	256,0	(94%)
BO soortenbescherming	19,6	(10%)
Vlinderbloemigen	-529,1	(-18%)
BO water	-264,6	(-2%)
Mechanische onkruidbestrijding	-44,8	(-5%)

	Daling > 10%
	Daling < 10%
	Stijging > 10%
	Stijging < 10%

Voor de tabellen waarmee bovenstaande figuren werden gemaakt, wordt verwezen naar bijlage 3.

#### *GIS-informatie over arealen*

In tabel 24 en tabel 25 wordt de overlap van de agromilieuverbintenissen met respectievelijk Natura 2000- en VEN- (Vlaams Ecologisch Netwerk) gebied aangegeven.

**Tabel 24 Overlap agromilieuverbintenissen met Natura 2000-gebied**

<b>Agromilieumaatregel</b>	<b>Areaal in Natura 2000-gebied (ha)</b>	<b>Totale oppervlakte (ha)</b>	<b>Percentage (%)</b>
Mechanische onkruidbestrijding	165	3.931	4,2
Vlinderbloemigen	755	5.364	14,1
Milieuvriendelijke sierteelt	16	1.232	1,3
Hectaresteun Biolandbouw	546	3.273	16,7
Groenbedekking	596	5.323	11,2
Verwarringstechniek	218	7.487	2,9
BO Perceelsrandenbeheer	195	1.266	15,4
BO Soortenbescherming	362	601	60,2
BO Erosiebestrijding	41	3.370	1,2
BO Water	1.646	27.496	6,0
BO Kleine Landschaps-elementen	18	124	14,5
BO Botanisch beheer (excl. BO natuur)	51	156	32,7
BO Natuur	222	869	25,8

**Tabel 25 Overlap van agromilieuverbintenissen met VEN-gebied**

<b>Agromilieumaatregel</b>	<b>Areaal in VEN-gebied (ha)</b>	<b>Totale oppervlakte (ha)</b>	<b>Percentage (%)</b>
Mechanische onkruidbestrijding	15	3.931	0,4
Vlinderbloemigen	170	5.364	3,2
Milieuvriendelijke sierteelt	18	1.232	1,5
Hectaresteun Biolandbouw	199	3.273	6,1
Groenbedekking	67	5.323	1,3
Verwarringstechniek	16	7.487	0,2
BO Perceelsrandenbeheer	55	1.266	4,3
BO Soortenbescherming	3,5	601	0,6
BO Erosiebestrijding	6	3.370	0,2
BO Water	399	27.496	1,4
BO Kleine Landschapselementen	2	124	1,6



BO Botanisch beheer (excl. BO natuur)	5	156	3,2
BO Natuur	239	869	27,5

Het areaal waarop één of meerdere agromilieumaatregelen uitgevoerd werden (= unieke areaal) bedroeg in 2010 60.085 ha<sup>27</sup>. Dit is een daling met 4.668 ha ten opzichte van vorig jaar.

Uit tabel 26 blijkt dat 4.742 ha van het unieke areaal agromilieumaatregelen gelegen is in Natura 2000-gebied, 1.172 ha in VEN-gebied, en 954 ha in LFA-gebied (kwetsbaar gebied natuur met nulbemesting). Op 8,8% van de landbouwgrond die gelegen is in Natura 2000-gebied (53.866 ha landbouwgrond in Natura 2000-gebied in Vlaanderen (NARA, 2007)) werden in 2010 één of meerdere agromilieumaatregelen toegepast. In heel Vlaanderen werden in 2010 op 9,8% van de cultuurgrond<sup>28</sup> één of meerdere agromilieumaatregelen toegepast.

Er werd in 2010 495.077 euro steun uitbetaald voor agromilieumaatregelen gelegen in LFA-gebied. Voor 69 van de 1.759 (3,9%) bedrijven die in 2010 één of meer nieuwe contracten (exclusief “hoogstamboomgaarden” en “lokale veerassen”) afsloten, was het areaal agromilieumaatregelen voor meer dan 90% van de oppervlakte gelegen in LFA-gebied. Vorig jaar was dat slechts voor 0,2% van de bedrijven het geval.

**Tabel 26 Unieke oppervlakte agromilieumaatregelen (behalve 214-C) in Natura 2000- en VEN-gebied**

	<b>Overlap (ha)</b>	<b>Totale unieke oppervlakte van de agromilieumaatregelen (ha)</b>	<b>Percentage (%)</b>
Overlap agromilieumaatregelen met Natura 2000-gebied	4.742	60.085	7,9%
Overlap agromilieumaatregelen met VEN-gebied	1.172	60.085	2,0%
Overlap agromilieumaatregelen met LFA-gebied	954	60.085	1,6%

<sup>27</sup> Deze oppervlakte bestaat uit 59.438 ha unieke oppervlakte waarop één of meer agromilieumaatregelen van beheersdiensten VLM of MIB werden uitgevoerd, en 646 ha hoogstamboomgaarden (agromilieumaatregel van beheersdienst ADLO).

<sup>28</sup> In 2010 was er in Vlaanderen 616.866 ha cultuurgrond (Landbouwtelling mei 2010, FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie).

### *Unieke begunstigden*

In 2010 hadden in totaal 8.520 bedrijven<sup>29</sup> één of meerdere agromilieumaatregelen lopen, op een totaal uniek areaal van 60.085 ha. Dit is een daling met 344 begunstigden ten opzichte van 2009.

5.377 begunstigden<sup>30</sup> hebben in 2010 één of meerdere PDPO II-contracten voor een totale unieke oppervlakte van 24.098 ha<sup>31</sup>.

2.349 begunstigden<sup>32</sup> hebben in 2010 één of meerdere nieuwe agromilieumcontracten afgesloten voor een totale unieke oppervlakte van 12.745 ha<sup>33</sup>.

#### **6.4.2.3.2 Resultaatindicatoren**

Voor de betekenis van de resultaatindicatoren voor de agromilieumaatregelen wordt verwezen naar het jaarverslag 2007.

De cumulatieve waarde van het areaal dat bijdraagt tot de verschillende milieudoelinden is weergegeven in tabel 28 (De doelstellingen in deze tabel werden gewijzigd ten opzichte van vorig jaar, omdat nu ook de Health Check-doelstellingen werden opgenomen.).

Er kan gesteld worden dat 126.857 ha van de agromilieumaatregelen (21% van landbouwoppervlakte) bijdraagt tot de verbetering van de waterkwaliteit in Vlaanderen. Dit is op de eerste plaats te danken aan “groenbedekking” en op de tweede plaats aan “BO water”. Ook de nieuwe maatregel “verwarringstechniek” levert hier een bijdrage.

Zo'n 106.966 ha (17% van landbouwoppervlakte) van de agromilieumaatregelen draagt bij tot een verbetering van de bodemkwaliteit in Vlaanderen. Dit is op de eerste plaats te danken aan “groenbedekking” en op de tweede plaats aan “BO water”.

47.290 ha (8% van landbouwoppervlakte) draagt bij tot het voorkomen van de marginalisering van gronden. Dit is vooral te danken aan “groenbedekking” en “BO kleine landschapselementen”. “Groenbedekking” heeft een onrechtstreeks effect op het voorkomen van landmarginalisatie, “BO kleine landschapselementen” heeft echter een rechtstreeks effect volgens de ex ante evaluator. Hierbij heeft de ex ante evaluator de redenering gemaakt dat “behoud en verbetering van landschappen” in rechtstreeks verband staat met het voorkomen van landmarginalisatie.

14.260 ha (2% van landbouwoppervlakte) van de agromilieumaatregelen in Vlaanderen draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met de bepaling van de totale landbouwoppervlakte. In de totale landbouwoppervlakte zijn ook de gronden in natuur- en bosreservaat opgenomen, die onder strikte voorwaarden beheerd worden door landbouwers. In Vlaanderen werd, in tegenstelling tot sommige andere Europese regio's, bepaald dat voor percelen die in natuur- en bosreservaat gelegen zijn en beheerd worden door landbouwers, geen beheerovereenkomsten aangevraagd kunnen worden. Dit kan evenmin voor percelen gelegen in de afgebakende uitbreidingszones voor natuurgebieden. Op deze percelen in natuur- en bosreservaat, of uitbreidingszones voor natuur- en bosreservaat, beheerd door landbouwers (meegeteld in de totale landbouwoppervlakte) worden echter ook

---

<sup>29</sup> In dit cijfer zitten 6.726 unieke bedrijven die één of meer agromilieumaatregelen van beheersdiensten VLM of MIB uitvoerden, en 1.793 unieke bedrijven die een contract hoogstamboomgaarden of lokale veerassen hadden lopen (agromilieumaatregel van beheersdienst ADLO).

<sup>30</sup> Dat cijfer bestaat uit 3.917 unieke bedrijven die één of meer PDPO II-contracten met VLM of MIB uitvoerden, en 1.460 unieke bedrijven met een PDPO II-contract hoogstamboomgaarden of lokale veerassen.

<sup>31</sup> Dit areaal bestaat uit 23.602 ha uniek areaal onder PDPO II-contract voor agromilieumaatregelen van beheersdiensten VLM of MIB, en 496 ha uniek areaal onder PDPO II-contract hoogstamboomgaarden.

<sup>32</sup> Dit cijfer bestaat uit 1.759 bedrijven die een nieuw contract met beheersdiensten VLM of MIB afsloten, en 590 bedrijven die een nieuw contract hoogstamboomgaarden of lokale veerassen afsloten met beheersdienst ADLO.

<sup>33</sup> Dat areaal bestaat uit 12.532 ha nieuw afgesloten contracten met beheersdiensten VLM of MIB, en 214 ha nieuw afgesloten contracten hoogstamboomgaarden of lokale veerassen.

maatregelen genomen die bijdragen tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen, los van de PDPO-beheerovereenkomsten.

Op een oppervlakte van 14.260 ha dragen de “BO kleine landschapselementen” en “vlinderbloemigen” het meest bij tot de biodiversiteit, hoewel de “BO kleine landschapselementen” slechts een beperkt areaal inneemt. Ook de maatregelen “verwarringstechniek”, “hectaresteen biolandbouw”, “BO perceelsrandenbeheer” en “BO soortenbescherming” hebben hun aandeel.

De bijdrage tot het tegengaan van klimaatsverandering (3.188 ha of 0,5% van landbouwoppervlakte) is volledig te danken aan een indirect effect van de agromilieuverbintenis “vlinderbloemigen”.

De cumulatieve cijfers zijn nauwelijks veranderd ten opzichte van vorig jaar omdat in 2010 de oppervlakte die bijgedragen heeft tot de verschillende milieudoelinden niet gestegen is. Uitzondering hierop is het areaal dat bijdraagt tot de waterkwaliteit en tot biodiversiteit. Dat is wel gestegen dankzij de nieuwe maatregel “verwarringstechniek”. Voor het cumulatieve areaal voor de periode 2007-2013 wordt het jaar genomen waarin het areaal van een bepaalde agromilieumaatregel het hoogst was. In de praktijk komt dit veelal neer op het areaal van 2007 of 2008.

Voor de volledigheid worden ook de arealen weergegeven die in 2010 bijgedragen hebben tot de verschillende milieudoelinden: biodiversiteit: 8.774 ha, waterkwaliteit: 46.332 ha, tegengaan van klimaatsverandering: 2.589 ha, bodemkwaliteit: 35.144 ha, landmarginalisatie: 7.862 ha.

#### 6.4.2.3.3 Targets

Tabel 27 Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 214 Agromilieumaatregelen (PDPO I en II samen)

Maatregel	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010 <sup>34</sup>	Realisatiepercentage
214-A en N Mechanische onkruidbestrijding	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	8.500	7.949	93,5%
	Totaal aantal contracten	2.000	1.743	87,2%
214-C Lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	NA (geen doelstelling beschikbaar incl. lokale veerassen)	934 (enkel hoogstamboomgaarden)	NA
	Totaal aantal contracten	3.239	2.797	86,4%

<sup>34</sup> Wat het areaal betreft betekent dit niet dat het betreffende areaal in de periode 2007-2010 effectief gelijktijdig aanwezig was op het terrein. Er wordt namelijk het maximale areaal bijgehouden dat in uitvoering was voor een bepaald contract in een bepaald jaar. Voor sommige agromilieumaatregelen is immers het jaarlijkse areaal dat in uitvoering is variabel. De maximale oppervlakte die in uitvoering geweest is voor een bepaalde agromilieumaatregel waarvan het contract afgelopen is (bv. omdat de periode van vijf jaar verstreken is of het contract stopgezet werd) wordt eveneens meegenomen tot 2013. Het aantal contracten betekent eveneens niet noodzakelijk dat deze gelijktijdig op het terrein in uitvoering waren.

214-D Vlinderbloemigen	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	7.500	8767	116,9%
	Totaal aantal contracten	2.300	2.484	108%
214-E Milieuvriendelijke sierteelt	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.500	1.324	88,3%
	Totaal aantal contracten	300	182	60,7%
214-F Hectaresteen biolandbouw	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.000	5.851	146,3%
	Totaal aantal contracten	375	425	113,3%
214-M Groenbedekking	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	80.000	75.958	94,9%
	Totaal aantal contracten	8.500	8.211	96,6%
214-O Geïntegreerde pitfruitteelt	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	323	396	122,6%
	Totaal aantal contracten	71	46	64,8%
214-G BO Perceelsrandenbeheer	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.143	1.640	76,5%
	Totaal aantal contracten	2.567	1.535	59,8%
214-H BO Soortenbescherming	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.499	1.116	44,7%
	Totaal aantal contracten	568	302	53,2%
214-I BO Erosiebestrijding	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.171	4.295	103,0%
	Totaal aantal contracten	1.720	987	57,4%

214-J BO water	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	32.300	30.967	95,9%
	Totaal aantal contracten	3.615	1.884	52,1%
214-K BO kleine landschapelementen	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	243	169	69,5%
	Totaal aantal contracten	2.392	1.808	75,9%
214-P BO Botanisch beheer (inclusief BO Natuur)	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.600	1.604	100,3%
	Totaal aantal contracten	664	594	89,5%
214-B Verwarringstechniek	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.000	7.485	748,5% <sup>35</sup>
	Totaal aantal contracten	500	586	117,2%

**Tabel 28 Oppervlakte (ha) van agromilieumaatregelen die bijdraagt tot de verschillende milieudoelinden in vergelijking met de doelstellingen voor de gehele programmaperiode**

Milieudoelstelling	Target (ha)	Behaald in 2007-2010 (ha)	Realisatie-percentage
Biodiversiteit en HNMF	18.657 <sup>36</sup>	14.260	76,4%
Waterkwaliteit	124.871	126.857	101,6%
Klimaatsverandering	3.712	3.188	85,9%
Bodemkwaliteit	111.524	106.966	95,9%
Landmarginalisatie	57.110 <sup>37</sup>	47.290	82,8%

Voor de methodologie voor de bepaling van de verschillende bijdragen tot de milieudoelinden wordt verwezen naar jaarverslag 2007.

<sup>35</sup> De doelstelling voor het totale areaal onder agromilieumaatregel “verwarringstechniek” blijkt onderschat te zijn. Deze zal met het volgende jaarverslag worden bijgesteld.

<sup>36</sup> In deze doelstelling wordt voor de oppervlakte van “BO kleine landschapelementen” gewerkt met de oppervlakte van het kleine landschapelement zelf, behalve voor het jaar 2007, waar nog met de perceeloppervlakte gewerkt wordt.

<sup>37</sup> In deze doelstelling wordt voor de oppervlakte van “BO kleine landschapelementen” gewerkt met de oppervlakte van het kleine landschapelement zelf, behalve voor het jaar 2007, waar nog met de perceeloppervlakte gewerkt wordt.

#### **6.4.2.4 216. Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water**

In 2010 werden voor deze maatregel noch uitgaven gedaan noch dossiers goedgekeurd. De beheerdienst (VLM) werkte aan de uitwerking van een procedure voor goedkeuring van steunaanvragen voor de maatregel vanaf 2011 en lanceerde een projectoproep.

#### **6.4.2.5 221. Bebossing van landbouwgronden**

##### ***6.4.2.5.1 Outputindicatoren***

In 2010 werden 16 dossiers voor bebossing van landbouwgrond onder PDPO II-regelgeving goedgekeurd voor 15 unieke begunstigen, onder wie 13 privé-eigenaars en 2 publieke autoriteiten.

De 16 goedgekeurde dossiers zijn goed voor een te bebossen landbouwoppervlakte van 20,28 ha, volledig gelegen buiten LFA-gebied en Natura 2000-gebied. Op 64% van die landbouwoppervlakte zal één loofboomsoort worden geplant, op de overige 36% is een gemengde aanplant van verschillende boomsoorten voorzien. 17,02 ha (83,9%) van de landbouwgrond zal bebost worden ter bevordering van de biodiversiteit, terwijl 3,26 ha (16,1%) eerder wordt ingezet in de strijd tegen de klimaatverandering<sup>38</sup>. De totale, onder PDPO II-regelgeving beboste of te bebossen oppervlakte landbouwgrond kwam in 2010 op 130,78 ha.

In 2010 werd voor de dossiers die eerder onder PDPO II-regelgeving werden goedgekeurd, 88.452 euro subsidie uitbetaald.

Voor dossiers van PDPO I, goed voor een oppervlakte van 523 ha, werd in 2010 nog 124.217 euro onderhouds- en aanplantsubsidie en inkomenscompensatie uitbetaald.

Het totale areaal landbouwgrond dat onder PDPO I- of PDPO II-regelgeving bebost of te bebossen is, bedroeg in 2010 653,8 ha. Daarvoor waren er 399 unieke begunstigen. Op 328,45 ha (60,5%) hiervan werd één loofboomsoort aangeplant. 214,06 ha (39,4%) betrof een gemengde aanplant van verschillende boomsoorten, terwijl slechts 0,77 ha (0,1%) bestond uit uitsluitend één naaldboomsoort. Van het totale areaal had 437,48 ha (80,5%) als hoofddoelstelling de bevordering van de biodiversiteit en 105,8 ha (19,5%) het tegengaan van de klimaatverandering.

##### ***6.4.2.5.2 Resultaatindicatoren***

Het bebossen van landbouwgrond draagt bij tot de strijd tegen de klimaatverandering, tot het behoud van biodiversiteit en tot de verbetering van de waterkwaliteit. Voor die bijdrage wordt de volledige oppervlakte gerekend waarop de maatregel correct werd uitgevoerd, gebaseerd op controlegegevens. Deze oppervlakte wordt doorgegeven bij betaling van de tweede schijf van de PDPO II-contracten. Het is pas bij de betaling van de tweede schijf dat voldoende controlegegevens beschikbaar zijn. In 2010 werd nog voor geen enkel PDPO II-contract de tweede schijf uitbetaald (zie tabel 30).

---

<sup>38</sup> Deze indeling gebeurt op basis van de boomsoorten.

### 6.4.2.5.3 Targets

Tabellen 29 en 30 zetten per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 29 Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 221 Bebossing van landbouwgronden**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010 <sup>39</sup>	Realisatiepercentage
Output	Aantal begunstigden die steun krijgen voor bebossing van landbouwgronden	700	99	14,1%
	Aantal hectaren landbouwgrond die bebost werden	840	130,78	15,6%

In de midtermevaluatie worden enkele redenen opgesomd voor de relatief lage participatie aan deze maatregel (IDEA Consult, 2010).

**Tabel 30 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 221 Bebossing van landbouwgronden**

Milieudoelstelling	Target (ha)	Gerealiseerd in 2007-2010 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNVF	832	0	NA
Waterkwaliteit	832	0	NA
Klimaatsverandering	832	0	NA
Bodemkwaliteit	NP	NP	NP
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

Voor de methodologie voor de bepaling van de verschillende bijdragen tot de milieudoelstellingen wordt verwezen naar jaarverslag 2007.

## 6.4.2.6 227. Niet-productieve investeringen in bossen

### 6.4.2.6.1 Outputindicatoren

In totaal werden in 2010 107 aanvragen goedgekeurd waarvan 46 voor de submaatregel “bebossing/herbebossing” en 61 voor “ecologische bosfunctie”.

In 2010 werd voor de dossiers die eerder onder PDPO I- of PDPO II-regelgeving werden goedgekeurd, 173.833 euro steun uitbetaald. 48 unieke boscijgevaardigden werden gesteund voor de maatregel “bebossing/herbebossing” en 279 voor de “ecologische bosfunctie”. Voor de periode 2007-2010 komt dit neer op 255 unieke boscijgevaardigden die steun ontvingen voor “bebossing/herbebossing” en 280 unieke boscijgevaardigden voor “ecologische bosfunctie”. Voor beide submaatregelen samen zijn er 521 unieke boscijgevaardigden in de periode 2007-2010.

<sup>39</sup> De targets gelden enkel voor de aanvragen goedgekeurd tijdens de tweede programmaperiode (PDPO II).

Voor deze maatregel bestaan, in tegenstelling tot wat in de monitoringtabellen van 2008 vermeld stond, ook lasten uit het verleden. Deze werden nu correct vermeld in de monitoringtabel. Zowel in 2007, 2008, 2009 als 2010 vonden nog betalingen voor lasten uit het verleden plaats. Dat zijn enkel betalingen voor de submaatregel bebossing/herbebossing, die ook al bestond tijdens PDPO I.

#### 6.4.2.6.2 Resultaatindicatoren

Van de submaatregel “ecologische bosfunctie” werd in 2010 2.786 ha succesvol uitgevoerd. Dat betekent dat deze arealen gecontroleerd werden en de controles geen overtredingen aan het licht brachten. Deze oppervlakte draagt bij tot de verbetering van de biodiversiteit in het bos. Van de submaatregel “bebossing/herbebossing” werd in 2010 54 ha succesvol uitgevoerd. Deze submaatregel draagt bij tot de biodiversiteit, waterkwaliteit en bestrijding van de klimaatverandering.

#### 6.4.2.6.3 Targets

Tabel 31 en tabel 32 zetten per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 31 Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 227 Niet-productieve investeringen in bossen**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde boseigenaars	1.050	521	49,6%
	Totale investeringsvolume (euro)	5.490.625	1.960.755	35,7%

**Tabel 32 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 227 Niet-productieve investeringen in bossen**

Milieudoelstelling	Target (ha)	Gerealiseerd in 2007-2010 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNVF	3.039	6.377	204,4%
Waterkwaliteit	35	166	474,3%
Klimaatsverandering	35	166	474,3%
Bodemkwaliteit	NP	NP	NP
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

Voor de methodologie voor de bepaling van de verschillende bijdragen tot de milieudoelen wordt verwezen naar jaarverslag 2007.



### **6.4.3 As 3 – De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie**

**Belangrijk: in onderstaande figuren en tabellen wordt slechts een selectie van indicatoren toegelicht. Voor een overzicht van alle indicatoren wordt verwezen naar de indicatoren tabellen in bijlage.**

#### A - Diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische activiteiten

### **6.4.3.1 311-A. Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten**

#### ***6.4.3.1.1 Outputindicatoren***

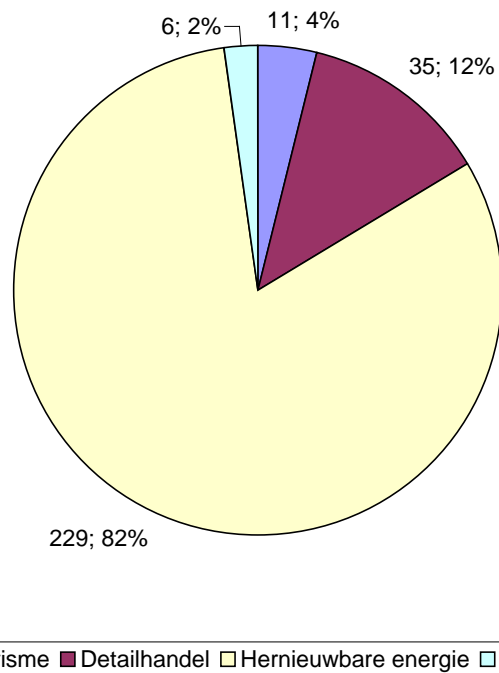
In 2010 werden 281 dossiers goedgekeurd, allen onder PDPO II-regelgeving. Dat zijn er 90 meer dan in 2009. Samen zijn deze dossiers goed voor een investeringsvolume van bijna 26,9 miljoen euro. In 2009 bedroeg het investeringsvolume 19,3 miljoen euro.

Figuur 30 en figuur 31 geven een overzicht van het aantal goedgekeurde dossiers en het subsidiabele investeringsvolume over de verschillende categorieën van verbreding. Uit beide figuren blijkt dat de investeringen in hernieuwbare energie, net zoals de vorige jaren, met voorsprong de belangrijkste vorm van diversificatie waren. Wat deze laatste betreft valt ook de stijging in de loop der jaren op. De totale investeringskost voor hernieuwbare energie is gestegen van 7,0 miljoen euro in 2008, over 17,6 miljoen euro in 2009 tot bijna 25 miljoen euro in 2010.

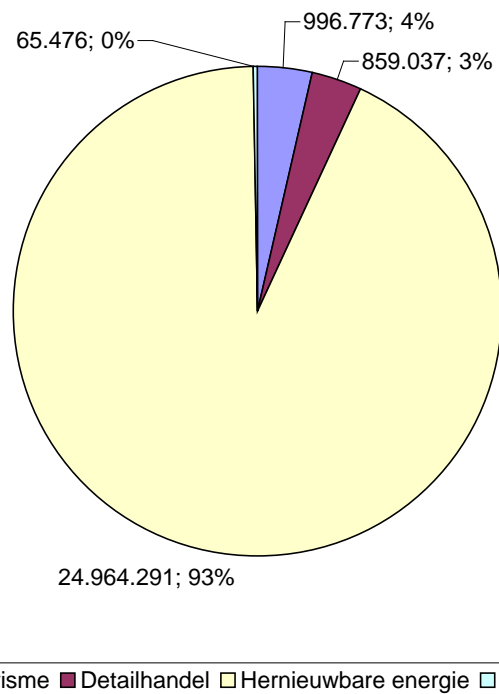
7,8% van de in 2010 goedgekeurde investeringsdossiers werd ingediend door een vrouw. In 20% van de gevallen diende een rechtspersoon het dossier in. 0,7% van de dossiers werd ingediend door een persoon jonger dan 25 jaar.

In totaal werd in 2010 7.411.715 euro uitbetaald aan diversificatie-investeringen die eerder werden goedgekeurd. 72,3% van de uitbetaalde subsidies gebeurde onder de vorm van een kapitaalpremie (in 2009 was dat 69,9%), de rest onder de vorm van rentesubsidies.

In 2010 werden geen dossiers meer goedgekeurd die ingediend waren onder PDPO I-regelgeving.



**Figuur 30 Absolute en procentuele verdeling van het aantal in 2010 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie**



**Figuur 31 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de investeringskost van de in 2010 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie**

#### 6.4.3.1.2 Resultaatindicatoren

Op basis van de gegevens van het LMN kan een uitspraak gedaan worden over de BrTW van de gesteunde bedrijven. Op dit moment wordt in de LMN-boekhouding echter geen onderscheid gemaakt tussen landbouw- en niet-landbouwactiviteiten, zodat de niet-landbouw BrTW niet kan berekend worden. Er loopt een project voor de aanpassing van de boekhoudkundige software om dit onderscheid in de toekomst wel mogelijk te maken.

Als de BrTW van het gehele landbouwbedrijf geanalyseerd wordt, komen we tot de volgende cijfers. Van de 14 landbouwbedrijven waarvan in 2007 het dossier goedgekeurd werd, steeg de BrTW in 2009 ten opzichte van 2008 met 48.051 euro tot 1.783.302 euro. In 2008 was de gezamenlijke BrTW wel gedaald met 370.757 euro ten opzichte van 2007.

Wat betreft het bruto aantal gecreëerde banen werd een voorlopig cijfer aangegeven. Deze bruto banen werden berekend op basis van het aantal dossiers per type investering. Aan elk type investering werd door experts van het VLIF het bruto aantal banen gekoppeld<sup>40</sup>. In 2010 kwamen er op die manier 52 bruto banen bij.

#### 6.4.3.1.3 Targets

Tabel 33 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 33 Targets voor maatregel 311-A Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal begunstigen	2.500	572	22,9%
	Totaal investeringsvolume (euro)	100.000.000	53.726.502	53,7%
Resultaat	Niet-landbouw bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	10% stijging <sup>41</sup>	NA	NA
	Bruto aantal banen gecreëerd	500	(119)	(23,8%)

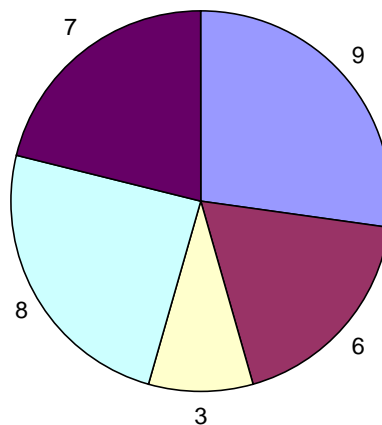
Wat betreft het totale investeringsvolume blijkt de uitvoering van maatregel 311 goed op schema te zitten, terwijl wat betreft aantal begunstigen de realisatiegraad van de outputindicator laag is. In de midtermevaluatie (Midtermevaluatie, IDEA Consult, 2010) worden daarvoor enkele verklaringen aangehaald.

<sup>40</sup> Daar het slechts een eerste inschatting is van het aantal gecreëerde banen werd in de monitoringtabellen in bijlage 4 de waarde op 'NA' (not available) gezet.

<sup>41</sup> In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

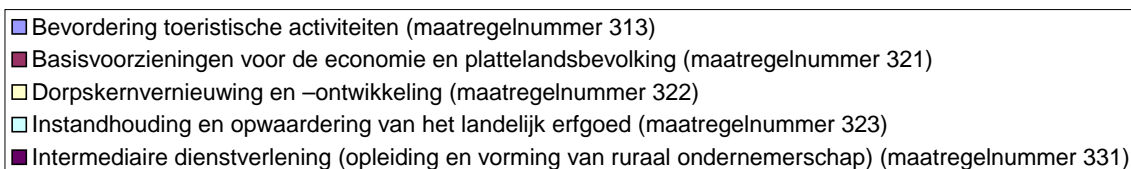
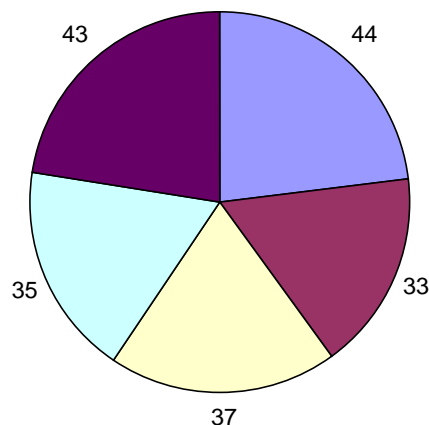
## B - Gebiedsgerichte werking

Binnen de gebiedsgerichte werking van As 3 kaderen een vijftal maatregelen en twee submaatregelen. In totaal werden er voor deze maatregelen in 2010 33 nieuwe projecten goedgekeurd. Figuur 32 geeft een overzicht van het aantal goedgekeurde projecten per maatregel in 2010. Figuur 33 geeft een overzicht van het aantal goedgekeurde projecten per maatregel in de programmaperiode 2007-2010. De bespreking van de projecten per maatregel gebeurt in de hierna volgende tekst.



■	Bevordering toeristische activiteiten (maatregelnummer 313)
■	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking (maatregelnummer 321)
■	Dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling (maatregelnummer 322)
■	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed (maatregelnummer 323)
■	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap) (maatregelnummer 331)

**Figuur 32 Aantal nieuwe projecten in 2010 per maatregel van de gebiedsgerichte werking van As 3**



**Figuur 33** Aantal goedgekeurde projecten in 2007-2010 per maatregel van de gebiedsgerichte werking van As 3

## 6.4.3.2 313. Bevordering van toeristische activiteiten

### 6.4.3.2.1 Outputindicatoren

Deze maatregel wordt uitgevoerd door drie beheersdiensten: Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke rijkdommen (ALBON) voor landinrichtingsprojecten, Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) voor de natuurinrichtingsprojecten en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor gebiedsgerichte projecten die worden goedgekeurd via de Provinciale Management Comit es (PMC).

In 2010 werden enkel projecten goedgekeurd of subsidies uitbetaald in opdracht van de VLM.

De PMC's keurden in 2010 negen nieuwe projecten goed voor een totale projectkost van 2.065.652 euro. Vijf projecten hadden betrekking op de voorziening van kleinschalige infrastructuur (bv. infopunten en infoborden, een informatiecentrum). Er werden drie projecten goedgekeurd die betrekking hebben op recreatieve infrastructuur (bv. toegankelijkheid natuurgebieden, kleinschalige overnachtingsaccomodatie). Eén project was vooral gericht op de ontwikkeling en marketing van diensten op het gebied van plattelandstoerisme.

In 2010 werden op deze maatregel uitbetalingen gedaan voor projecten die vroeger werden goedgekeurd. De totale uitbetaling in 2010 bedroeg 757.327 euro.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

#### 6.4.3.2.2 Resultaatindicatoren

Van de in 2010 afgelopen projecten (goedgekeurd in 2008) werden de resultaatindicatoren bepaald. De projecten trokken in totaal 17.750 nieuwe bezoekers aan. Er werd één nieuwe baan gecreëerd, ingevuld door een vrouw jonger dan 25 jaar. Voor een meer gedetailleerde analyse wordt verwezen naar de midtermevaluatie (IDEA Consult 2010). Daarin stelt men onder meer dat langlopende projecten meer mensen tewerk stellen, maar dat die projecten in 2010 nog niet zijn afgelopen en dus nog niet in de cijfers vervat zitten.

#### 6.4.3.2.3 Targets

Tabel 34 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 34 Targets voor maatregel 313 Bevordering van toeristische activiteiten

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties <sup>42</sup>	55	44	80%
	Totaal investeringsvolume (euro) <sup>43</sup>	8.190.000	9.017.899	110,1%
Resultaat	Stijging van de niet-landbouw bruto toegevoegde waarde van de bedrijven	NA	NA	NA
	Bruto aantal banen gecreëerd	182	76	41,8%
	Bijkomend aantal toeristische bezoeken	181.000	138.686	76,6%

Uit de realisaties van een aantal output- en resultaatindicatoren bleek in vorige jaarverslagen dat de doelstellingen gebaseerd op eerdere, voorlopige gegevens van de in 2007 goedgekeurde projecten, niet goed ingeschat waren. De targets voor “aantal gesteunde nieuwe toeristische acties” en “bijkomend aantal toeristische bezoeken” zijn daarom in dit jaarverslag vervangen door nieuwe.

### 6.4.3.3 321. Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking

#### 6.4.3.3.1 Outputindicatoren

In 2010 werden binnen deze maatregel zes projecten door de PMC's goedgekeurd, waarvan één aangaande het opzetten van culturele en sociale infrastructuur, twee initiatieven rond kinderopvang en drie ‘andere’ projecten. Deze goedgekeurde projecten zijn goed voor een totale projectkost van 1.461.905 euro.

In 2010 werden op deze maatregel uitbetalingen gedaan voor projecten die vroeger werden goedgekeurd. De totale uitbetaling in 2010 bedroeg 711.027 euro.

<sup>42</sup> Voor deze toeristische acties worden de ‘lasten uit het verleden’ (projecten van ANB en ALBON) niet geteld daar er gevraagd wordt naar ‘nieuwe acties’.

<sup>43</sup> Voor deze indicator worden zowel de huidige lasten (gebiedsgerichte werking via PMC's) als de lasten uit het verleden geteld.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

#### **6.4.3.3.2 Resultaatindicatoren**

Van de in 2010 afgelopen projecten (goedgekeurd in 2008) werden resultaatindicatoren bepaald. Dankzij deze projecten hebben 439 personen toegang gekregen tot internet en kunnen in totaal 189.431 personen van de basisvoorzieningen genieten. Het aantal bijkomende personen dat per project kan genieten van de basisvoorzieningen of toegang krijgt tot internet, varieert sterk naargelang het project. Zo liep de toename in internetgebruik ten gevolge van de projecten afgesloten in 2010 uiteen van drie tot 400 personen. Voor de bijkomende toegang tot de basisvoorzieningen varieerde het aantal personen tussen 78 en 127.000.

#### **6.4.3.3.3 Targets**

Tabel 35 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 35 Targets voor maatregel 321 Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking**

<b>Type indicator</b>	<b>Indicator</b>	<b>Doel 2007-2013</b>	<b>Gerealiseerd in 2007-2010</b>	<b>Realisatiepercentage</b>
Output	Aantal gesteunde acties	46	33	71,7%
	Totaal investeringsvolume (euro)	14.700.000	5.921.311	40,3%
Resultaat	Toename van het internetgebruik in ruraal gebied (aantal personen)	10.400	9.015	86,7%
	Aantal inwoners ruraal gebied dat van de basisvoorziening kan genieten	1.340.000	1.038.911	77,5%

Uit de realisaties van een aantal output- en resultaatindicatoren bleek in vorige jaarverslagen dat de doelstellingen gebaseerd op eerdere gegevens van de in 2007 goedgekeurde projecten, niet goed ingeschat waren. De doelstellingen voor “aantal gesteunde acties”, “toename van het internetgebruik in ruraal gebied” en “aantal inwoners in ruraal gebied die van de basisvoorziening genieten” zijn daarom in dit jaarverslag vervangen door nieuwe.

#### **6.4.3.4 321-B. Ontwikkeling van de paardenhouderij als economische drager op het platteland**

Deze submaatregel werd in 2010 goedgekeurd. Er werden nog geen projecten ingediend.

## 6.4.3.5 322. Dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling

### 6.4.3.5.1 Outputindicatoren

In 2010 keurden de PMC's drie projecten goed in verband met dorpskernvernieuwing, goed voor een totaal investeringsvolume van 417.557 euro. Twee van deze projecten hebben betrekking op fysieke wijzigingen en één project op de bevordering van de sociale activiteit in de dorpen. Projecten aangaande bevordering van sociale activiteiten hebben vooral tot doel om de functie van het dorp als ontmoetingsplaats en locatie voor sociaal contact te bevorderen. Het opfleuren van dorpspleinen en het aanleggen van groenvoorzieningen om zodoende meer dorpelingen samen te brengen, zijn daar voorbeelden van. Onder economische projecten wordt bijvoorbeeld het creëren van parkeerplaatsen voor het beter bereikbaar maken van de middenstand verstaan. De fysieke wijzigingen slaan op het visueel aantrekkelijker maken van het dorp door restauratie, herinrichting en onderhoud van openbare voorzieningen en het restaureren van dorpshuizen. In totaal waren in de jaren 2007, 2008, 2009 en 2010 samen 40 unieke deelgemeenten betrokken bij de uitvoering van dorpskernvernieuwingprojecten.

In 2010 werden op deze maatregel uitbetalingen gedaan voor projecten die vroeger werden goedgekeurd. De totale uitbetaling in 2010 bedroeg 1.686.198 euro.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

### 6.4.3.5.2 Resultaatindicatoren

Dankzij de in 2010 afgelopen projecten (goedgekeurd in 2008) kunnen in totaal 87.040 personen genieten van de verbeterde voorzieningen. Dat aantal personen verschilt sterk afhankelijk van het project. Voor de projecten afgesloten in 2010 varieerde het aantal inwoners dat van de verbeterde voorzieningen kan genieten tussen 150 en 37.000 personen.

### 6.4.3.5.3 Targets

Tabel 36 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 36 Targets voor maatregel 322 Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Output	Uniek aantal (deel)gemeenten waar acties plaatsvonden	112	40	35,7%
	Totaal investeringsvolume (euro)	15.225.000	10.343.756	67,9%
Resultaat	Inwonerstal van de plattelandsgebieden die profiteren van verbeterde voorzieningen	1.365.925	169.439	12,4%



## 6.4.3.6 323. Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed

### 6.4.3.6.1 Outputindicatoren

Deze maatregel wordt uitgevoerd door drie beheersdiensten: Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke rijkdommen (ALBON) voor landinrichtingsprojecten, Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) voor de natuurinrichtingsprojecten en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor gebiedsgerichte projecten die goedgekeurd worden via PMC's.

In 2010 werden enkel projecten goedgekeurd of subsidies uitbetaald in opdracht van VLM.

De PMC's keurden voor deze maatregel in 2010 acht projecten goed voor een totale projectkost van 908.317 euro. Van deze projecten hadden er vijf projecten betrekking op cultureel erfgoed en drie op natuurlijk erfgoed<sup>44</sup>.

Er werd in 2010 474.822 euro steun uitbetaald aan eerder goedgekeurde projecten. Dat is 838.943 euro minder dan in 2009 werd uitbetaald.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

### 6.4.3.6.2 Resultaatindicatoren

Dankzij de in 2010 afgelopen projecten (goedgekeurd in 2008) kunnen 45.610 personen genieten van de verbeterde voorzieningen.

### 6.4.3.6.3 Targets

Tabel 37 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 37 Targets voor maatregel 323 Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	193	39 <sup>45</sup>	20,2%
	Totaal investeringsvolume (euro)	6.128.840	5.242.972 <sup>46</sup>	85,5%
Resultaat	Aantal inwoners van de plattelandsgebieden die profiteren van verbeterde voorzieningen	2.353.828	577.231	24,5%

<sup>44</sup> Voor de indeling van cultureel / natuurlijk erfgoed werd de afspraak gemaakt dat natuurlijke elementen die bij een cultureel erfgoed horen, ook als cultureel erfgoed beschouwd dienen te worden (bv. kasteelvijvers, stuk groengebied rond kloosters). Natuurlijk erfgoed staat volledig los van het culturele voorwerp (bv. stukken natuur- of bosgebied).

<sup>45</sup> Dit zijn 35 VLM-projecten, 3 ALBON-projecten gestart onder PDPO I en 1 ANB-project gestart onder PDPO I.

<sup>46</sup> Dat bestaat uit 4.880.061 euro voor VLM-projecten, 225.813 euro voor ALBON-projecten gestart onder PDPO I, en 137.098 euro voor ANB-projecten gestart onder PDPO I.

### 6.4.3.7 331. Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)

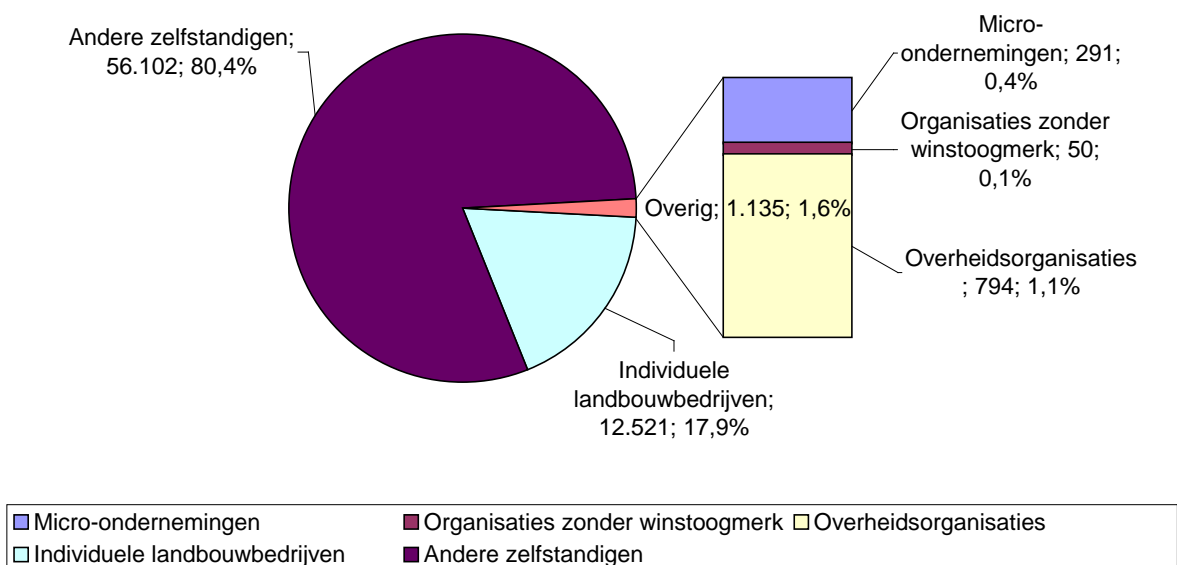
#### 6.4.3.7.1 Outputindicatoren

In 2010 werden zeven nieuwe projecten rond opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap goedgekeurd.

Er werden in 2010 op deze maatregel uitbetalingen gedaan voor projecten die eerder werden goedgekeurd. De totale uitbetaling in 2010 bedroeg 1.032.289 euro.

In 2010 eindigden de projecten die in 2008 werden goedgekeurd en konden een aantal bijkomende gegevens worden verzameld. Aan de beëindigde projecten in het kader van “management, administratie (boekhouding) en marketingvaardigheden” hebben 908 personen deelgenomen. In totaal werden daaraan 798 opleidingsdagen besteed. Voor de categorieën “ICT” en “behoud en verbetering van landschap en milieubescherming” zijn er geen projecten beëindigd in 2010.

In figuur 34 wordt het unieke aantal gesteunde economische actoren van de projecten beëindigd in 2009 en 2010 uitgesplitst naar de verschillende types actoren. Er waren 794 overheidsorganisaties betrokken bij de projecten, 50 organisaties zonder winstoogmerk en 291 bedrijven. Er waren tevens 12.521 landbouwbedrijven betrokken. De overige deelnemers (56.102) kunnen niet tot een van de eerder genoemde actoren gerekend worden en hun deelname was dus op zelfstandige basis.



**Figuur 34 Absolute en procentuele verdeling van de unieke deelnemers aan alle beëindigde projecten van intermediaire dienstverlening volgens type actor**

Van de deelnemers die niet toegewezen kunnen worden aan ondernemingen, non-profit organisaties of overheidsorganisaties is het geslacht en de leeftijdscategorie gekend. Bij deze deelnemers wordt een onderscheid gemaakt tussen landbouwers en niet-landbouwers. Van de landbouwers was 4,4% jonger dan 25 jaar en was 40,5% een vrouw. Van de niet-landbouwers

was 5,5% jonger dan 25 en was 82,8% een vrouw. Deze percentages zijn zeer vergelijkbaar met vorig jaar.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

#### **6.4.3.7.2 Resultaatindicatoren**

In totaal waren bij de afgesloten projecten de voorbije vier jaar 71.205 unieke personen betrokken. Hierbij worden niet alleen de landbouwers en de 'zelfstandige' niet-landbouwers gerekend, maar ook de personen die behoren tot vzw's, overheidsorganisaties en KMO's. Deze personen hebben allen met succes deelgenomen aan het project (opleidingsactiviteit). Van deze personen was 5,5% jonger dan 25 en was 72,9% een vrouw.

#### **6.4.3.7.3 Targets**

Tabel 38 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

In vorige jaarverslagen werd het duidelijk dat de doelstellingen voor de outputindicatoren daterende van de ex ante evaluatie en eveneens de resultaatindicatoren niet realistisch waren. De reden is een verkeerdelijke interpretatie van de indicatoren. Daarom worden in dit jaarverslag nieuwe doelstellingen vooropgesteld voor de indicatoren "aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten (niet-uniek)", "aantal dagen opleiding voor alle deelnemers" en "aantal unieke deelnemers die met vrucht de opleidingsactiviteit volbrachten". Daarbij moet ermee rekening gehouden worden dat in 2007 met één project (televisie-uitzending) veel meer mensen bereikt zijn dan met een gemiddeld project uit deze maatregel. Dat project werd dan ook niet meegenomen bij het opstellen van de nieuwe doelstelling, maar maakt wel dat de realisatiegraad al hoog is.

**Tabel 38 Targets voor maatregel 331 Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten (niet-uniek)	78.800	71.240	90,4%
	Aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	64.000	59.312	92,7%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die met vrucht de opleidingsactiviteit volbrachten	81.500	71.205	87,4%

#### **6.4.3.8 331-B. Verhoging van de omgevingskwaliteit via sensibiliserende en informatieve acties**

Deze submaatregel werd in 2010 goedgekeurd. Er werden nog geen projecten ingediend.

## 6.4.4 As 4 – Leader

### 6.4.4.1 413. Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie

#### 6.4.4.1.1 Outputindicatoren

In 2010 werden 85 verschillende Leaderprojecten door de Plaatselijke Groepen (PG's) goedgekeurd. Voor de periode 2007-2010 komt dit neer op 332 goedgekeurde Leaderprojecten. Een overzicht daarvan is te vinden op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk ([www.ruraalnetwerk.be](http://www.ruraalnetwerk.be)).

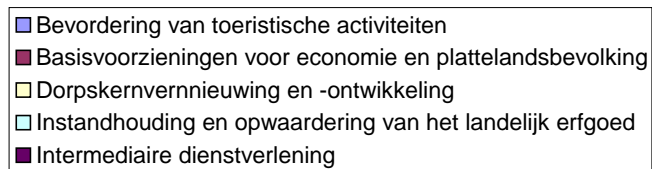
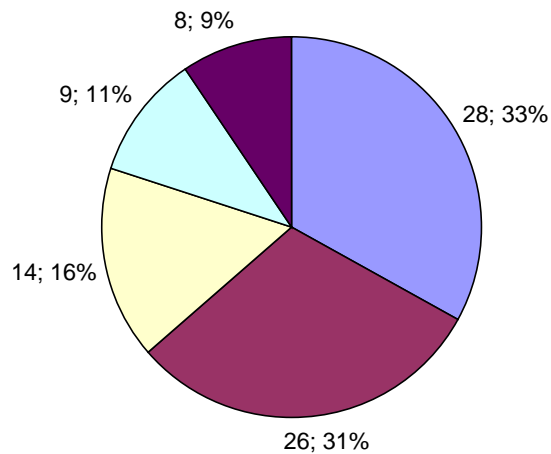
In figuur 36 worden de 332 goedgekeurde Leaderprojecten in de periode 2007-2010 onderverdeeld in de verschillende types maatregelen van As 3. Figuur 35 doet hetzelfde voor 2010. Dit is enkel bedoeld om een onderscheid te kunnen maken in de types projecten (bv. toeristische activiteiten of landelijk erfgoed), maar betekent niet dat de financiering gebeurt via de reguliere werking van As 3<sup>47</sup>. Uit de analyse blijkt dat in de periode 2007-2010 de meeste Leaderprojecten plaatsvonden in het kader van de “bevordering van toeristische activiteiten” (26%), “basisvoorzieningen voor economie en plattelandsbevolking” (23%), en “instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed” (22%). Ook in 2010 waren de “bevordering van toeristische activiteiten” (33%) en “basisvoorzieningen voor economie en plattelandsbevolking” (31%) de grootste categorieën.

De 332 goedgekeurde projecten hebben in totaal 524 financieel begunstigden, van wie 287 uit de privésector en 237 uit de openbare sector.

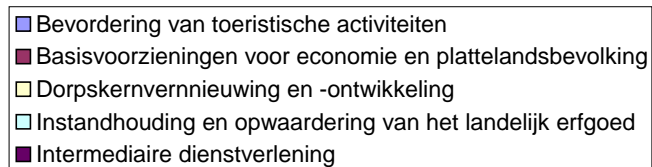
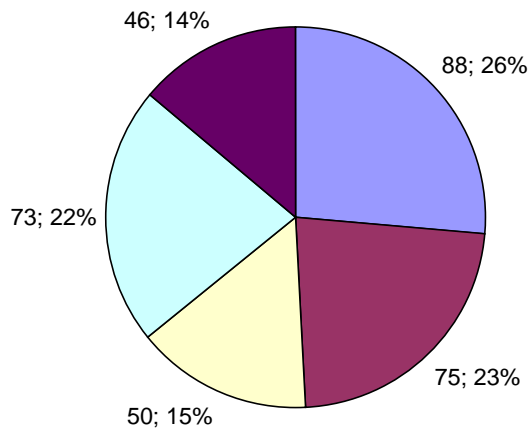
In 2010 werd er in totaal 5.523.176 euro uitbetaald aan goedgekeurde Leaderprojecten. Dat is zes maal meer dan in 2009 (895.000 euro). Die sterke stijging is te verklaren door het feit dat sinds de start van de PG's in april 2008 steeds meer projecten (met gemiddelde duur van 2,5 jaar) lopende zijn. Er is dus een aantal nieuwe projecten bijgekomen. Bovendien worden doorgaans na de opstartfase de grootste kosten gemaakt. Die kosten, gemaakt in 2009, werden in 2010 vergoed.

---

<sup>47</sup> In Vlaanderen kunnen de Leadergroepen enkel projecten indienen die passen binnen de doelstellingen van de gebiedsgerichte werking van As 3. Daarenboven kunnen subsidies voor As 3-maatregelen binnen een Leadergebied enkel gegeven worden bij toepassing van de Leadermethodologie, dus via de PG's. Reguliere subsidiëring via de gebiedsgerichte werking van As 3 (toegekend door de PMC's) is niet mogelijk.



**Figuur 35 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde Leaderprojecten over de verschillende maatregelen van de gebiedsgerichte werking van As 3 in 2010**



**Figuur 36 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde Leaderprojecten over de verschillende maatregelen van de gebiedsgerichte werking van As 3 in de periode 2007-2010**

#### **6.4.4.1.2 Resultaatindicatoren**

Met de 102 projecten die reeds beëindigd zijn, werden in totaal 35 bijkomende banen gecreëerd, allemaal 'off farm'. Daarvan werden er 19 ingevuld door een vrouw en 5 door een persoon jonger dan 25 jaar.

#### **6.4.4.1.3 Targets**

Tabel 39 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 39 Targets voor maatregel 413 Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit/diversificatie**

<b>Type indicator</b>	<b>Indicator</b>	<b>Doel 2007-2013</b>	<b>Gerealiseerd in 2007-2010</b>	<b>Realisatie-percentage</b>
Output	Aantal gesteunde Plaatselijke Groepen (PG's)	10	10	100%
	Totale oppervlakte PG-gebied (km <sup>2</sup> )	3.500	5.821	166%
	Totale bevolking in PG gebied	900.000	1.191.884	132%
	Aantal projecten gefinancierd door PG's	500	332	66,4%
	Aantal gesteunde begunstigen	700	524	74,9%
Resultaat	Aantal banen gecreëerd	Geen doelstelling	35	NA

### **6.4.4.2 421. Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden**

#### **6.4.4.2.1 Outputindicatoren**

In april 2009 werd een oproep voor samenwerkingsprojecten gelanceerd. In 2010 kregen twee projectaanvragen goedkeuring, waarin in totaal drie Vlaamse (Pajottenland en Hageland, en Midden-Kempen) en één Franse PG (Pays des Vignerons) samenwerkten. Eén project kadert in de doelstelling "instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed", het andere heeft betrekking op "intermediaire dienstverlening".

In totaal werd aan deze maatregel 1.756 euro uitbetaald, als vergoeding voor voorbereidingskosten.

#### **6.4.4.2.2 Resultaatindicatoren**

Er werden geen extra jobs gecreëerd.

#### **6.4.4.2.3 Targets**

Tabel 40 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 40 Targets voor maatregel 421 Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal projecten	20	2	10%
	Aantal gesteunde Plaatselijke Groepen (PG's)	10	4	40%
Resultaat	Aantal banen gecreëerd	Geen doelstelling	0	NA

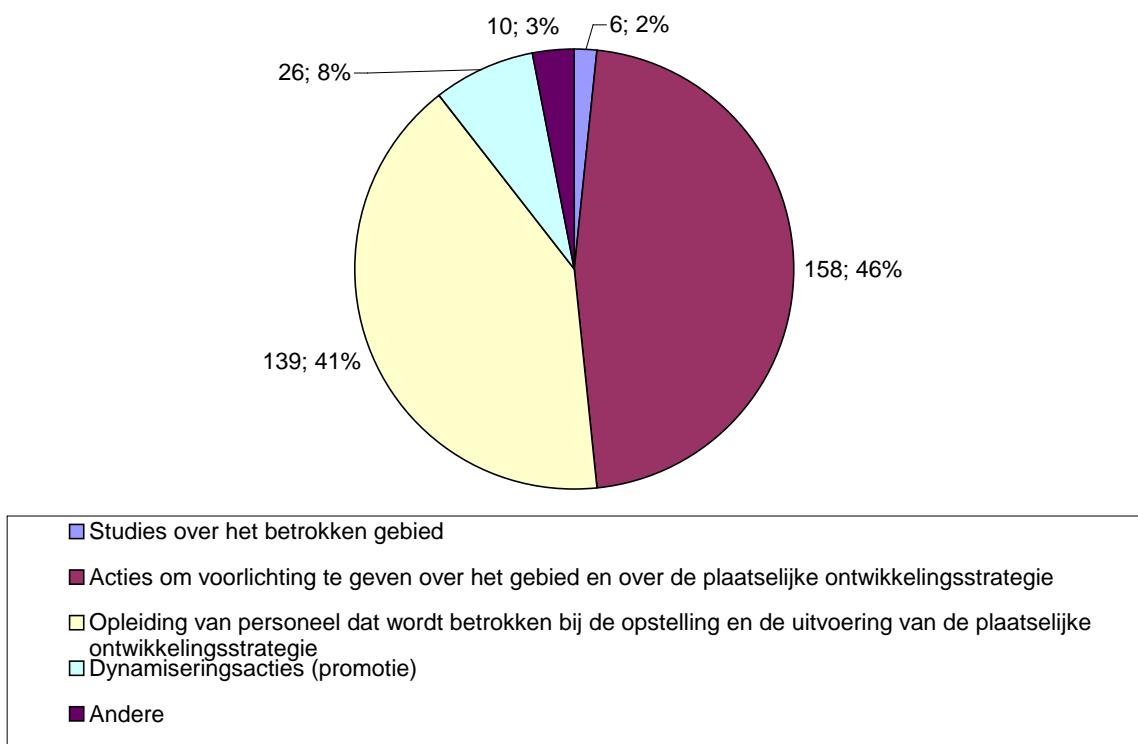
### 6.4.4.3 431. Werking Plaatselijke Groepen

#### 6.4.4.3.1 Outputindicatoren

Binnen deze maatregel wordt steun verleend voor het beheer van de Plaatselijke Groepen, de verwerving van vakkundigheid en het dynamiseren van het gebied. Dit zijn voornamelijk kortlopende vormingsactiviteiten.

In 2010 werden 339 activiteiten gesteund. Voor de periode 2007-2010 komt dat neer op 897 activiteiten. Aan deze activiteiten werd in totaal 686.441 euro uitbetaald in 2010.

In figuur 37 wordt een overzicht gegeven van deze activiteiten per type activiteit in 2010. Bijna de helft (46%) van de activiteiten bestond uit een informatiesessie over het Leadergebied en het bekendmaken van de lokale ontwikkelingsstrategieën. Deze omvatten het uitgeven van artikels en folders, het verspreiden van persberichten en het organiseren van studiedagen en infomomenten. 41% van de activiteiten draaide rond het opleiden van het personeel dat de lokale ontwikkelingsstrategie moet voorbereiden en uitvoeren. Via 8% van de activiteiten werd promotie gevoerd. Een beperkt aantal acties is onder te brengen in de categorie “studies over het betrokken gebied”. Onder de categorie “andere” worden de secretariaats- en personeelskosten van de PG-coördinatoren en administratieve krachten gerekend van de tien PG's in Vlaanderen. Hiervoor werden tien “activiteiten” geteld overeenkomende met de tien Leadergebieden.



**Figuur 37 Absolute en procentuele verdeling van de activiteiten rond Werking Plaatselijke Groepen per categorie in 2010**

#### 6.4.4.3.2 Resultaatindicatoren

In de periode 2008-2010 hebben 1.406 unieke personen succesvol deelgenomen aan één of meerdere opleidingsactiviteiten. 33,4% van de deelnemers waren vrouwen en 6,8% was jonger dan 25 jaar. Alle deelnemers die aanwezig waren op de opleiding worden als ‘geslaagd’ beschouwd in de zin dat ze het geleerde zullen toepassen in de praktijk.

#### 6.4.4.3.3 Targets

Tabel 41 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 41 Targets voor maatregel 431 Werking Plaatselijke Groepen**

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2010	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde acties	1.700	897	52,8%
Resultaat	Aantal deelnemers dat met succes de opleiding volbracht	Geen doelstelling	1.406	NA



## **6.5 Indicatoren per as: specifieke monitoring Health Check en Economisch Herstelplan**

### **6.5.1 Inleiding**

2010 was het eerste jaar van uitvoering van het Health Check-programma of de tussentijdse bijsturing van het landbouwbeleid. Europa voorzag met de Health Check-verordening (verordening (EG) Nr 74/2009) extra financiële middelen voor de volgende prioriteiten: hernieuwbare energie, klimaatverandering, waterbeheer, biodiversiteit, herstructurering van de zuivelsector en breedband. Zoals in onderstaande tekst wordt toegelicht, heeft Vlaanderen op al deze prioriteiten ingezet, behalve op breedband omdat Vlaanderen reeds een volledige bedekkingsgraad heeft. Ook vanuit het Economisch Herstelplan kwamen vanaf 2010 extra middelen ter beschikking van landbouw en platteland, voor dezelfde doelstellingen als die van de Health Check.

### **6.5.2 As 1**

Vlaanderen koos er binnen As 1 voor om in te zetten op de Health Check-prioriteiten via de bestaande maatregelen “investerings in landbouwbedrijven” en “verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten”. Voor de laatste maatregel werd in 2010 geen oproep gedaan.

#### **6.5.2.1 121. Investerings in landbouwbedrijven**

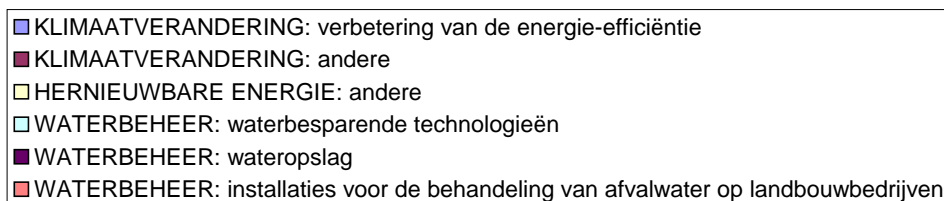
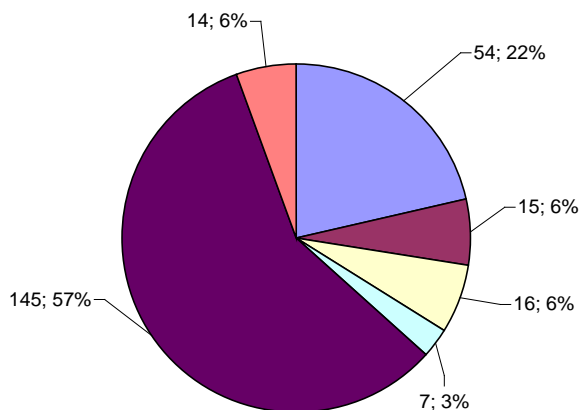
##### ***6.5.2.1.1 Outputindicatoren***

In 2010 werden 251 aanvragen voor investeringen in het kader van de Health Check goedgekeurd. Samen vertegenwoordigen zij een investeringsvolume van 9.694.931 euro. In 2010 werd er 1.357.351 euro overheidssteun uitbetaald.

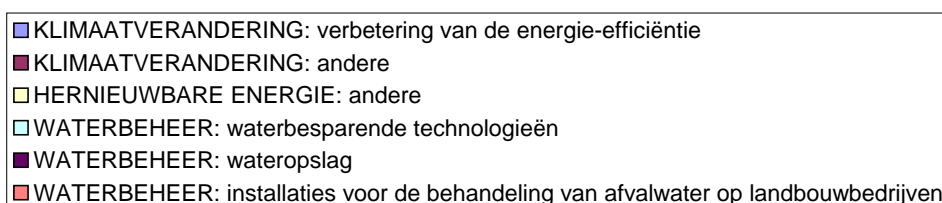
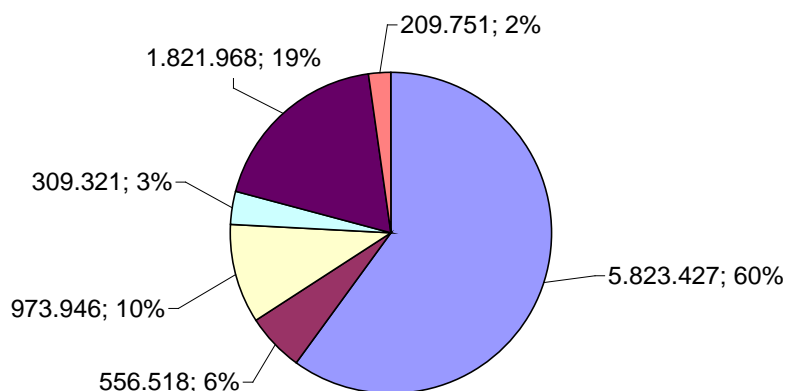
Verschillende VLIF-investeringen worden toegewezen aan specifieke acties, die op hun beurt kaderen in de door Europa vooropgestelde prioriteiten. Zo bestaat de prioriteit waterbeheer uit de acties “waterbesparende technologieën”, “wateropslag” en “installaties voor de behandeling van afvalwater op landbouwbedrijven”. Voor de prioriteit klimaat werd ingezet op de acties “verbetering van de energie-efficiëntie” en “andere”.

De investeringstypes die ondergebracht werden bij “verbetering van de energie-efficiëntie” zijn vooral investeringen die toepasbaar zijn binnen de glastuinbouw, namelijk energieschermen, warmtebuffer, rookgascondensor, energiebesparende kasomhulling, warmtepomp, micro-WKK, maar ook energiezuinige ventilatiesystemen voor de veeteeltsector. Onder “hernieuwbare energie: andere” hoort het VLIF-investeringstype “verwarming op hernieuwbare energie”. Onder “klimaatverandering: andere” horen de VLIF-investeringstypes rookgasreiniging en luchtwassers. Het VLIF-investeringstype “opslag van regenwater” werd ondergebracht bij “waterbeheer: wateropslag”. Onder “waterbeheer: installaties voor de behandeling van afvalwater” werden de VLIF investeringstypes waterzuiveringsinstallaties, phytobak en opslag van verontreinigd water/vetafscheider ingedeeld. Ten slotte kunnen de VLIF-investeringstypes “investerings in hergebruik van beregenings- en regenwater”, “waterbehandeling (ontsmetting, ontzilting)” en waterdampstoomspoeling tot de actie “waterbeheer: waterbesparende technologieën” gerekend worden.

In figuur 38 en figuur 39 worden respectievelijk de goedgekeurde aanvragen en het totale investeringsvolume weergegeven voor investeringen die onder de Health Check-prioriteiten kunnen worden ondergebracht. Het aantal goedgekeurde aanvragen voor investeringstypes in het kader van de actie “wateropslag” (prioriteit waterbeheer) is het hoogst (57%), gevolgd door goedgekeurde aanvragen voor investeringstypes die thuishoren onder de actie “verbetering van de energie-efficiëntie” (prioriteit klimaatverandering). Vanuit het totale investeringsvolume van de goedgekeurde dossiers bekeken is “verbetering van de energie-efficiëntie” veruit de belangrijkste actie (60%), gevolgd door “wateropslag” (19%).



**Figuur 38 Aantal goedgekeurde aanvragen (absoluut en procentueel) in 2010 voor investeringen die onder de Health Check-prioriteiten vallen, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)**



**Figuur 39** Totale investeringsvolume (euro) en procentuele verdeling van de goedgekeurde aanvragen in 2010 voor investeringen die onder de Health Check-prioriteiten vallen, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)

### 6.5.2.1.2 Targets

Tabel 42 zet voor de outputindicatoren de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 42** Targets van maatregel 121 Investerings in landbouwbedrijven

Type indicator	Indicator	Doel 2009-2013	Gerealiseerd in 2009-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde bedrijven	1.172	251	21,4%
	Totale investeringsvolume (euro)	45.400.000	9.694.931	21,4%

## 6.5.3 As 2

Vlaanderen koos er binnen As 2 voor op de Health Check-prioriteiten in te zetten door middel van een aantal bestaande agromilieumaatregelen en de nieuwe maatregel “verwarringstechniek in de pitfruitteelt”. Pas bij de uitbetaling van de agromilieumaatregelen wordt duidelijk of hiervoor al dan niet Health Check-middelen gebruikt zijn. De agromilieumaatregelen die zijn goedgekeurd in 2009 werden een eerste keer uitbetaald in 2010. Daarom hebben de hieronder weergegeven cijfers betrekking op de uitbetalingen die werden gedaan in 2010, voor arealen en contracten aangevraagd in 2009.

### 6.5.3.1 214. Agromilieumaatregelen

#### 6.5.3.1.1 Outputindicatoren

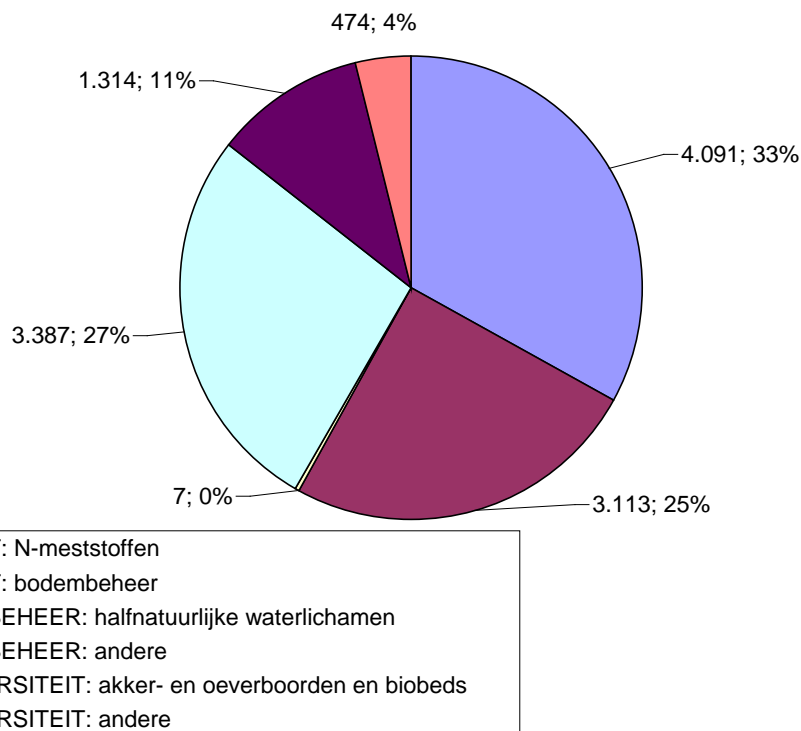
In 2010 zijn onder het Health Check-programma 4.627 contracten (goedgekeurd in 2009) uitbetaald voor agromilieumaatregelen. In totaal werd 5.414.058 euro uitbetaald (waarvan 661.322 euro top-up) voor een oppervlakte van 12.386 ha.

Figuur 40 tot figuur 42 geven de verdeling (absoluut en procentueel) van het totale areaal, het totale aantal contracten en de totale uitgaven over de verschillende prioriteiten en acties van het Health Check-programma.

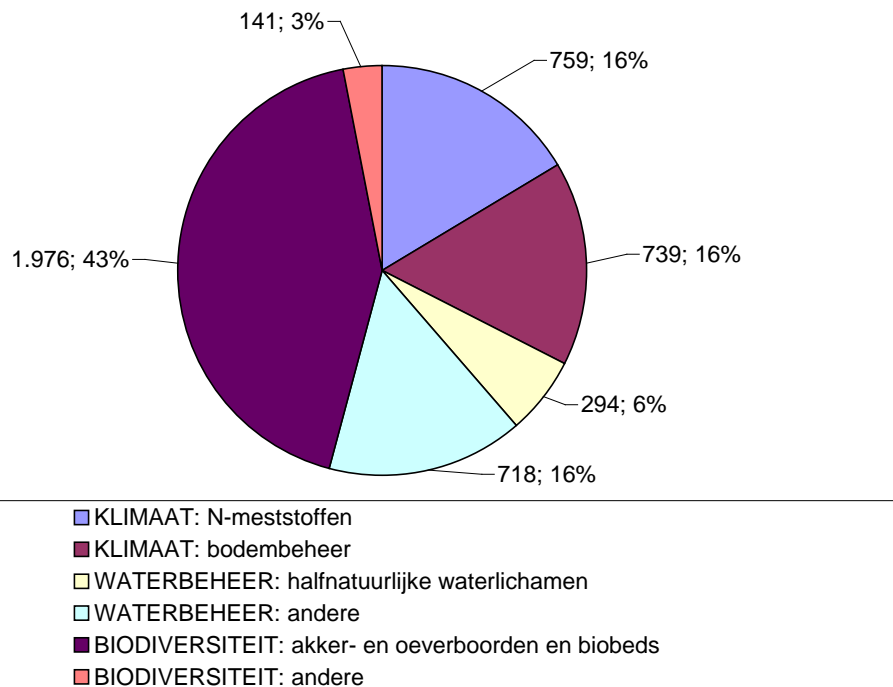
Meer dan de helft (58%) van de totale oppervlakte droeg bij aan de prioriteit “aanpassing aan en mitigatie van klimaatverandering”. Op de prioriteiten “waterbeheer” en “biodiversiteit” werd ingezet op respectievelijk 27,4% en 15% van de totale oppervlakte.

De prioriteit “biodiversiteit” was goed voor zo’n 46% van de contracten, terwijl 32% van de contracten aan de prioriteit “aanpassing aan en mitigatie van klimaatverandering” gewijd was en 22% aan “waterbeheer”.

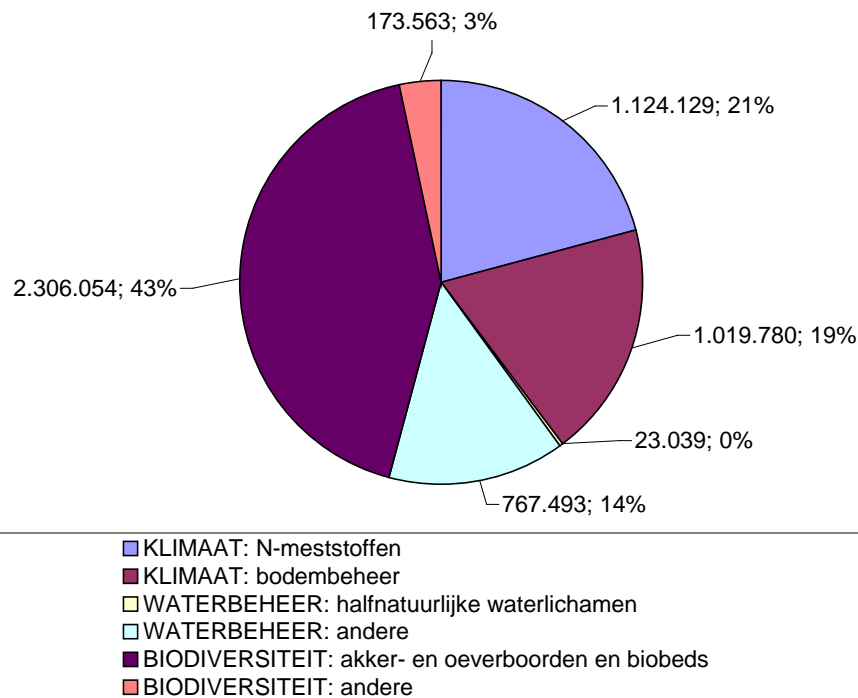
Wat betreft uitgaven was de prioriteit “biodiversiteit” de grootste budgetpost (45,8%), gevolgd door “aanpassing aan en mitigatie van klimaatverandering” (39,6%) en “waterbeheer” (14,6%).



**Figuur 40 Absolute (ha) en procentuele verdeling van de in 2010 uitbetaalde arealen agromilieumaatregelen onder Health Check, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)**



**Figuur 41 Absolute en procentuele verdeling van het aantal contracten van de in 2010 uitbetaalde agromilieumaatregelen onder Health Check, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)**



**Figuur 42 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de uitgaven in 2010 voor agromilieumaatregelen onder Health Check, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)**

In 2010 besloeg het unieke areaal waarop agromilieumaatregelen onder Health Check werden uitbetaald 12.984 ha. 3.415 unieke bedrijven hadden één of meerdere contracten lopen die in 2010 werden uitbetaald onder het Health Check-programma.

### 6.5.3.1.2 Targets

Tabel 43 zet voor de outputindicatoren de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

**Tabel 43 Targets voor maatregel 214 Agromilieumaatregelen onder Health Check**

Type indicator	Indicator	Doel 2009-2013	Gerealiseerd in 2009-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde bedrijven	2.084	3.415	163,9%
	Totale oppervlakte (ha)	18.283	12.386	67,7%
	Unieke areaal (ha)	16.820	12.984	77,2%
	Aantal contracten	3.920	4.627	118,0%

De doelstellingen blijken niet goed ingeschat te zijn. In het volgende jaarverslag zullen de overschreden doelstellingen aangepast worden.

## 6.5.4 As 3

Vlaanderen koos er binnen As 3 voor om in te zetten op de Health Check-prioriteiten via de bestaande maatregel “investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten”.

### 6.5.4.1 311. Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten

#### 6.5.4.1.1 Outputindicatoren

Alle goedgekeurde dossiers binnen deze maatregel vallen onder de actie “installaties/infrastructuur voor hernieuwbare energie op basis van biomassa en andere hernieuwbare energiebronnen (zonne- en wind-energie, geothermische energie)”, ingedeeld onder de Europese prioriteit “hernieuwbare energie”. Meer in detail werden onder deze maatregel binnen Health Check 180 dossiers goedgekeurd voor fotovoltaïsche cellen/zonneboilers en 1 aanvraag voor een verwarmingsinstallatie op hernieuwbare energie zijnde afvalhout in dit specifieke geval.

In het totaal ging het om 181 goedgekeurde aanvragen voor een gezamenlijk investeringsvolume van 18,7 miljoen euro. Van de natuurlijke personen die een dossier ingediend hebben zijn 10,7% vrouwen. Slechts één persoon was jonger dan 25 jaar. 17,1% van de begunstigden betrof een rechtspersoon.

#### 6.5.4.1.2 Targets

Tabel 44 zet voor de outputindicatoren de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 44 Targets voor maatregel 311 Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten onder Health Check

Type indicator	Indicator	Doel 2009-2013	Gerealiseerd in 2009-2010	Realisatie-percentage
Output	Aantal begunstigden	1.000	181	18,1%
	Totale investeringsvolume (euro)	40.000.000	18.743.083	46,9%

## 7 Samenvatting

Het PDPO II Jaarverslag 2010 geeft een beeld van de eerste vier uitvoeringsjaren van het tweede Vlaamse Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO II, 2007-2013). Het rapport schetst kort de toezichts- en evaluatieactiviteiten van het voorbije jaar en de uitvoeringsomstandigheden waarin die plaatsvonden, maar de meeste aandacht gaat naar de monitoringsgegevens van de verschillende maatregelen. Deze samenvatting is enkel gericht op de monitoringinformatie.

### Financiële voortgang

Tijdens de eerste vier jaren van PDPO II werd in totaal 426,7 miljoen euro uitgegeven. Dat is 59,8% van de geplande uitgaven voor de ganse programmaperiode. De totale overheidsuitgaven bedroegen in 2010 128.105.248 euro (incl. top-up) voor de verschillende PDPO II-maatregelen en de technische bijstand. Van die overheidsuitgaven in 2010 ging 68,9% naar As 1, 16,8% naar As 2, 9,5% naar As 3 en 4,9% naar As 4. Budgettair gezien waren de belangrijkste maatregelen in 2010 “investeringen in landbouwbedrijven (VLIF)” (55%), “BO water” (9%), “vestigingssteun voor jonge landbouwers (VLIF)” (8%) en “diversificatiesteun (VLIF)” (6%).

In 2010 heeft Vlaanderen voor het eerst uitgaven gedaan in het kader van het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan. Europa voorzag met de Health Check en het Economisch Herstelplan extra middelen voor de volgende prioriteiten: hernieuwbare energie, klimaat, waterbeheer, biodiversiteit en herstructurering van de zuivelsector. In totaal ging daar 10,3 miljoen euro (incl. top-up) overheidssteun naartoe. Daarvan was 53% bestemd voor agromilieumaatregelen (As 2), 34% voor VLIF-steun voor diversificatie (As 3) en 13% voor VLIF-steun voor modernisering van landbouwbedrijven (As 1).

### As1

Binnen de eerste As verdeelde VLIF 90,8% van de uitgaven (investerings- en vestigingssteun). 4,8% van de uitgaven ging naar opleiding en 2,3% naar bedrijfsadvies.

In het kader van opleiding wordt een onderscheid gemaakt tussen cursussen (starters- en vormingscursussen), korte vorming, en sensibiliserings- of demoprojecten.

De cursussen draaiden in 2010 vooral rond management/marketing en ICT. In totaal hebben 5.598 landbouwers en loonwerkers in 2010 één of meerdere cursussen of stages gevolgd en werden er 4.470 diploma's en getuigschriften uitgereikt. In de eerste vier jaren van uitvoering namen 10.441 landbouwers en loonwerkers deel aan minstens één cursus of stage en werden 19.888 diploma's en getuigschriften uitgereikt. 38% van de deelnemers aan cursussen en stages in de periode 2007-2010 was een vrouw en 49% was jonger dan 40 jaar.

De korte vormingssessies trokken in 2010 161.402 (niet-unieke) geïnteresseerden. De thema's management/marketing (15%), landschapsbehoud/milieubescherming (8%) en ICT (4%) konden op de meeste deelnemers rekenen.

De sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw (demoprojecten) telden in 2010 24.336 deelnemers. Het grootste aantal daarvan (59%) nam deel aan demoprojecten die vallen onder de categorie “landschapbehoud en -verbetering / milieubescherming”, gevolgd door de



thema's "productkwaliteit" (29%) en "vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied" (8%).

Voor de maatregel "vestiging van jonge landbouwers" werd in 2010 9,5 miljoen euro uitbetaald. 126 dossiers kregen in 2010 goedkeuring, waarvan 21,4% in het kader van vervroegde pensionering. De meeste vestigingsdossiers hadden betrekking op gemengde bedrijven, melkvee-, tuinbouw- en varkensbedrijven.

Onder de maatregel bedrijfsadviesystemen vallen zowel bedrijfsadviezen conform de regelgeving van PDPO I (de "milieumodule" en het "bedrijfsleidingsadvies"), als de adviezen conform de regelgeving van PDPO II (het zogenaamde "nieuwe BAS"). In 2010 werden voor het eerst ook adviezen onder het nieuwe BAS uitbetaald. De betalingen in 2010 gingen naar 765 bedrijfsadviezen onder het nieuwe BAS en 2.814 adviezen conform PDPO I-regelgeving. Van de 1,1 miljoen euro voor de nieuwe BAS-adviezen ging 88% naar milieuvragen en 10% naar adviezen over volks-, dieren- en platengezondheid. Voor de adviezen onder PDPO I-regelgeving werd 0,9 miljoen euro uitgegeven, verdeeld over de milieumodule (64%) en het bedrijfsleidingsadvies (36%).

Voor de maatregel "modernisering van landbouwbedrijven" werd in 2010 70,1 miljoen euro uitbetaald voor dossiers die eerder waren goedgekeurd. Dat jaar kregen 2.308 dossiers ingediend onder PDPO II-regelgeving en 2 dossiers ingediend onder PDPO I-regelgeving, een goedkeuring. De meeste dossiers hadden betrekking op gemengde, tuinbouw- en melkveebedrijven. 18,4% van de dossiers werd ingediend door een rechtspersoon. Van de dossiers ingediend door een natuurlijk persoon was de aanvrager in 41,7% van de gevallen jonger dan 40 jaar en in 7% van de gevallen een vrouw. 10,5% van de investeringsdossiers betreft naast mogelijke andere investeringen een investering voor een nieuwe techniek of product op sectorniveau (bv. WKK-installatie). 1,1% van de goedgekeurde dossiers was afkomstig van een biologisch landbouwbedrijf.

In 2010 werd geen nieuwe oproep gelanceerd voor financiële steun aan agrovoedingsbedrijven. Er werden dus geen nieuwe projecten goedgekeurd. In totaal ontvingen de investeringen die de vorige jaren goedkeuring kregen meer dan 1 miljoen euro.

## As 2

Binnen de tweede As was "BO water" goed voor meer dan de helft (52%) van de uitgaven. Daarna volgen de agromilieumaatregelen "vlinderbloemigen" (11%) en "BO perceelsrandenbeheer" (9%).

In 2010 ontvingen 647 landbouwbedrijven een "vergoeding natuur". Samen bestreken ze een oppervlakte van 1.975 ha, waarvan 835 ha in Natura 2000-gebied. Sinds de start van PDPO II werd aan 1.896 unieke landbouwbedrijven een "vergoeding natuur" uitbetaald. Voor deze maatregel werd in 2010 277.797 euro overheidssteun uitgegeven.

De uitgaven voor agromilieumaatregelen bedroegen 20,78 miljoen euro in kalenderjaar 2010. 53,7% daarvan ging naar "BO water" en 11,6% naar "vlinderbloemigen".

In 2010 waren 11.391 contracten voor agromilieumaatregelen lopende en samen bestreken die een areaal van 61.133 ha (6.809 ha kleiner dan in 2009). "BO water" was goed voor bijna 46% van dat areaal, de nieuwe maatregel "verwarringstechniek" besloeg 12% van het areaal en "vlinderbloemigen" waren goed voor 9% van het areaal. De oppervlakte van de

maatregelen “hectaresteen biolandbouw”, “milieuvriendelijke sierteelt” en “BO erosiebestrijding” nam toe in 2010.

In 2010 hebben 8.520 unieke begunstigen één of meerdere agromilieumaatregelen uitgevoerd, op een totale unieke oppervlakte van 60.085 ha. Van dat unieke areaal is 4.742 ha (7,9%) gelegen in Natura 2000-gebied, 1.172 ha (2,0%) in VEN-gebied, en 954 ha (1,6%) in LFA-gebied.

Binnen de maatregel “bebossing van landbouwgronden” werden in 2010 16 dossiers goedgekeurd. Het totale areaal landbouwgrond dat overeenkomt met deze dossiers is 20,28 ha. Het totale areaal landbouwgrond dat in de periode 2007-2010 bebost is of zal worden, bedraagt 653,8 ha.

Voor de maatregel “niet-productieve investeringen in bossen” werden in 2010 107 nieuwe aanvragen goedgekeurd, waarvan 61 voor “ecologische bosfunctie” en 46 voor “bebossing/herbebossing”.

### As 3

In 2010 werd voor diversificatie-investeringen die eerder waren goedgekeurd 7,4 miljoen euro steun uitbetaald. 281 nieuwe dossiers kregen goedkeuring. Zowel uit het aantal dossiers als uit de subsidiabele investeringskost blijkt dat investeringen in hernieuwbare energie veruit de belangrijkste vorm van diversificatie zijn.

In het kader van de gebiedsgerichte werking van As 3 werden door de provinciale managementcomités in 2010 33 nieuwe projecten goedgekeurd. Daarmee komt het totale aantal goedgekeurde projecten voor de periode 2007-2010 op 192. De maatregel “bevordering van toeristische activiteiten” nam er daar 44 van voor zijn rekening. 43 projecten kaderden in “intermediaire dienstverlening”, 37 in “dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling”, 35 projecten investeerden in “instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed” en 33 projecten verbeterden de “basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking”.

### As 4

Met 85 nieuwe Leaderprojecten goedgekeurd in 2010, komt het totale aantal voor de periode 2007-2010 op 332 projecten goedgekeurd door de Plaatselijke Groepen. Aan die projecten werd in 2010 5,5 miljoen euro overheidssteun uitbetaald. De 332 projecten hebben in totaal 524 financieel begunstigen, van wie 237 uit de publieke sector en 287 uit de private sector. Van de nieuwe projecten kaderden er 28 in “bevordering van toeristische activiteiten” en 26 in het verbeteren van de “basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking”. Voor “dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling” werden 14 projecten goedgekeurd, voor “instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed” 9 en voor “intermediaire dienstverlening” 7 nieuwe projecten.

Na de oproep van april 2009, gingen in 2010 voor het eerst twee samenwerkingsprojecten tussen Leadergebieden van start. Aan deze twee samenwerkingsprojecten werd 1.756 euro uitbetaald.

Onder de noemer “Werking Plaatselijke Groepen” kregen in 2010 339 activiteiten steun, waarmee het totaal voor de periode 2007-2010 op 897 gesteunde activiteiten komt. Bijna de helft (46%) van de activiteiten had betrekking op het geven van informatiesessies over het

Leadergebied en het bekendmaken van de lokale ontwikkelingsstrategieën. 41% van de activiteiten draaide rond het opleiden van het personeel dat de lokale ontwikkelingsstrategie moet voorbereiden en uitvoeren. Deze activiteiten ontvingen in totaal 686.441 euro in 2010.

## Bronnen

Administratie Land- en Tuinbouw (2000) Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen (PDPO), periode 2000-2006.

Carels K., Platteau J., Samborski V. & Van Gijsegem D. (2007) Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) 2000-2006: Een terugblik, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Danckaert S., Carels K., Van Gijsegem D. & Hens M. (2009) Indicatoren voor het opvolgen van de hoge natuurwaarden op landbouwgrond in het kader van de PDPO-monitoring. Een verkennende analyse, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

De Cock L., De Meyer P., De Wit J., Lauwers L. & Wolput B. (2009) Achtergrondstudie bij de subsidies voor de biologische land- en tuinbouw in Vlaanderen, Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek, Merelbeke.

Departement Landbouw en Visserij (2008) Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen (PDPO), periode 2007-2013 <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=72>

Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T. & Van Reeth W. (red.) (2007) Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 4, Brussel.

European Commission (2009) Common indicators for monitoring and evaluation of rural development programmes 2007-2013. Part I: Explanatory guidelines; Part II: Common indicator tables.

Europese Commissie (2006). Handboek voor een gemeenschappelijk toezicht- en evaluatiekader. Richtsnoer en Bijlagen [http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/index_en.htm)

IDEA Consult (2006) Ex ante evaluatie van het PDPO 2007-2013, Brussel.

IDEA Consult (2008) Ex post evaluatie van het Vlaams plattelandsontwikkelingsprogramma 2000-2006, Brussel.

IDEA Consult, UGent, Soresma & VUB (2010) Mid term evaluatie van het Vlaams Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Brussel <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2046>.

Mestbank (2009) Voortgangsrapport Mestbank 2009, Vlaamse Landmaatschappij, Brussel.

Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2010. [http://lv.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/rapport\\_strategique\\_be\\_2010.pdf](http://lv.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/rapport_strategique_be_2010.pdf).

Van Zeebroeck M., Carels K. & Samborski V. (2008) Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2007, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Van Zeebroeck M., Carels K., Samborski V. & Danckaert S. (2009). Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2008, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Van Zeebroeck M. & Maertens E. (2010) Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2009, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Vlaamse overheid, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, Agentschap voor Landbouw en Visserij, Afdeling Structuur en Investerings (2010) VLIF-activiteitenverslag 2009, Brussel.

## Lijst afkortingen

ADLO	Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
AEA	Ammoniakemissiearm
ALBON	Afdeling Land- en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke rijkdommen
ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij
AMM	Agromilieumaatregel
AMS	Afdeling Monitoring en Studie
ANB	Agentschap Natuur en Bos
BAS	Bedrijfsadviesysteem
BO	Beheerovereenkomst
BrTW	Bruto Toegevoegde Waarde
CCEP	Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid
CMEF	Common monitoring and evaluation framework
EC	Europese Commissie
ELFPO	Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
EPR	Eénmalige perceelsregistratie
FADN	Farm Accountancy Data Network
GIS	Geografisch Informatiesysteem
GTEK	Gemeenschappelijk toezichts- en evaluatiekader
GVE	Grootvee-eenheid
ha	Hectare
HNVF	High Nature Value Farmland
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
INBO	Instituut voor Natuur- en bosonderzoek
JRC	Joint Research Center
Leader	Liaisons Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LFA	Less Favoured Area
LMN	Landbouwmonitoringsnetwerk
MIB	Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
NA	Not Available
NARA	Natuurrapport
NP	Not applicable
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
PG	Plaatselijke Groep
PMC	Provinciaal Management Comité
SFC	Structural Funds Common system
SI	Afdeling Structuur en Investerings
UGent	Universiteit Gent
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
V.U.B.	Vrije Universiteit Brussel

## **Lijst contactpersonen**

### Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP):

Patricia de Clercq

Els Soenen

Belinda Cloet

### Vlaams Betaalorgaan:

Kris Heyse

### De leden van het uitvoeringscomité

#### Stemgerechtigde effectieve leden:

Jules Van Liefvering (voorzitter)

Patricia De Clercq (secretariaat)

Els Soenen

Belinda Cloet

Johan Verstrynghe

Koen Wellemans

Jos De Smedt

Lieven Van Waes

Luc Uytdewilligen

Daniel De Leander

Bert Van Wambeke

Nadine Vantomme

Johan Van Roy

Tom Neels

#### Stemgerechtigde plaatsvervangende leden:

Jean Steenberghen

Hilde Villé

Danny Van Den Bossche

Katleen Butaye

Johan De Schryver

Rudy Geerts

Els Marveillie

Davy De Dobbeleer

Martine Swerts

Carl De Schepper

#### Bijkomende effectieve leden:

Ellen Maertens

Stéphane Desmet

Nele Vanslembrouck

Daniël Ketels

Hendrik De Vriese

#### Bijkomende plaatsvervangende leden:

Dirk Van Gijsegem

Kris Heyse

Anita Dumon

Afdeling Monitoring en Studie:

Linn Dumez

Michael Van Zeebroeck

Ellen Maertens

Beheersdiensten:

Dienst	Maatregel-nummer	PDPO-maatregel	Contact
ADLO	111A	Opleiding in de landbouw	Steenberghen, Jean
ADLO	111C	Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw	Lapage, Els
SI	112	Vestiging van jonge landbouwers	De Kelder, Peter; De Laender, Daniel
SI	114	Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers	Windels, Jozef
SI	121	Investeringen in landbouwbedrijven	De Kelder, Peter; De Laender, Daniel
SI	123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	Geerts, Rudy
ADLO	123B	Steun voor samenwerking bij de ontwikkeling en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter	De Smit, Lieve; Ryckaert, Ivan;
ADLO	132	Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen	Honoré Pauwels, De Smit, Lieve
ADLO	133	Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS	De Smit, Lieve
VLM	212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Vandenbergh, Günther
VLM	213	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	Vandenbergh, Günther
MIB	214A	Introductie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding	Bockstal Anja; Van Waes, Lieven
MIB	214B	Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Bockstal Anja; Van Waes, Lieven
ADLO	214C	Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden	Nijs Katrien
MIB	214D	Introductie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij	Bockstal Anja; Van Waes, Lieven
MIB	214E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt	Bockstal Anja; Van Waes, Lieven
MIB	214F	Hectaresteun voor biologische landbouwproductie	Bockstal Anja; Van Waes, Lieven
VLM	214G	Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer	D' Hoker Isabel; Marvellie Els
VLM	214H	Beheerovereenkomst soortenbescherming	D' Hoker Isabel; Marvellie Els
VLM	214I	Beheerovereenkomst erosiebestrijding	D' Hoker Isabel; Marvellie Els
VLM	214J	Beheerovereenkomst water	D' Hoker Isabel; Marvellie Els
VLM	214K	Beheerovereenkomst Herstel, Ontwikkeling en Onderhoud van Kleine Landschapselementen	D' Hoker Isabel; Marvellie Els
MIB	214M	Groenbedekking	Bockstal Anja; Van Waes, Lieven
MIB	214N	Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting	Bockstal Anja; Van Waes, Lieven
MIB	214O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Bockstal Anja; Van



			Waes, Lieven
VLM	214P	Beheerovereenkomst botanisch beheer	D' Hoker Isabel; Marvellie Els
ADLO	214Q	Reconversie van de varkenshouderij naar de biologische productiemethode	Theunissen, Ann
VLM	216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	D' Hoker Isabel; Marvellie Els
ANB	221	Bebossing van landbouwgronden	Neels, Tom
ANB	227	Niet-productieve investeringen in bossen	Neels, Tom
SI	311A	Investeringen mbt diversificatie van landbouwactiviteiten	De Kelder, Peter; De Laender, Daniel
VLM	313	Bevordering van toeristische activiteiten	Vantomme, Nadine
ANB	313	Bevordering van toeristische activiteiten	Neels, Tom
ALBO N	313A	Bevordering van toeristische activiteiten	Van Roy, Johan
VLM	321	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	Vantomme, Nadine
VLM	321B	Ontwikkeling van de paardenhouderij als economische drager op het platteland	Vantomme, Nadine
VLM	322	Dorpskernvernieuwing- en ontwikkeling	Vantomme, Nadine
ALBO N	323A	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	Van Roy, Johan
VLM	323A	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	Vantomme, Nadine
ANB	323A	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	Van Hoydonck, Gert; Reynaert, Maarten
ALBO N	323B	Landelijk erfgoed	Van Roy, Johan
ANB	323B	Landelijk erfgoed	Van Hoydonck, Gert; Reynaert, Maarten
VLM	331	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)	Vantomme, Nadine
VLM	331B	Verhoging van de omgevingskwaliteit via sensibiliserende en informatieve acties	Vantomme, Nadine
VLM	413	Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	Dedobbeleer, Davy
VLM	421	Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden	Dedobbeleer, Davy
VLM	431	Weking Plaatselijke groepen	Dedobbeleer, Davy

## **Bijlage 1: Lijst artikel 82**

<b>Artikel uit de Kaderverordening</b>	<b>Pagina</b>
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 a)	3
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 b)	33
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 c)	20
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 d)	16
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 e)	7
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 f)	7
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 g)	32

## Bijlage 2: Lijst aangepaste targets

Hieronder volgt de lijst van aangepaste targets. In het jaarverslag van een bepaald jaar wordt telkens bij de maatregel zelf het probleem met de target beschreven en wordt een nieuwe target om het probleem op te lossen aangegeven. De nieuwe target vervangt in het jaarverslag erop automatisch de oude. De aanpassingen van de targets worden ook gemeld aan de Europese Commissie via de procedures voor aanpassing programmadocument en Nationale Strategie.

Monitoring - jaar vaststelling probleem target	Maatregel-nummer	Oorspronkelijke waarden	Nieuwe waarden	Verantwoording
2007	111A	1) Totaal aantal dagen opleiding: 32.669 2) Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben: 28.000	1) 519.750 2) 34.000	1) Er werd bij opmaak target niet vermenigvuldigd met het aantal deelnemers. 2) Slaagpercentage voor korte vorming 100% (geleerde vaardigheden in praktijk brengen) i.p.v 80%.
2007	111D	1) Aantal unieke deelnemers: 490 2) Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers: 420 3) Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben= 3	1) 14 2) 14 3) 14	Targets moeten aangepast worden daar maatregel in uiteindelijk programmadocument een uitdovend karakter heeft gekregen.
2007	114	Aantal gesteunde landbouwers: 11.900	18.634	De beheersdienst heeft vastgesteld dat de target van 11.900 gesteunde landbouwers enkel slaat op de bedrijfsadviesystemen conform EG 1782/2003 en niet op de landbouwers die uitbetaald worden voor de milieumodule en bedrijfsleidingadvies. Om deze reden werd een nieuwe target voor het “aantal gesteunde landbouwers” voorgesteld, die bestaat uit de

				som van de target voor bedrijfsadviessystemen (11.900), bedrijfsleidingadvies (2.367) en milieumodule (4.367): 18.634.
2008	111A	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	1.200.000	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	111C	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	106.000	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	111D	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	17	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	121	Stijging bruto toegevoegde waarde: 0%	10%	Deze nieuwe inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006.
2008	123A	Stijging van de bruto toegevoegde waarde: 20 %	155.000.000 euro	Deze doelstelling is tot stand gekomen op basis van informatie aangaande BrTW van agrovoedingsbedrijven die steun gekregen hebben tijdens PDPO 2000-2006 (zie ex post evaluatie PDPO 2000-2006) te koppelen aan de outputindicatoren voor maatregel 123 voor PDPO 2007-2013.
2008	123A	Totale investeringsvolume: 1.015.000.000	414.000.000 euro	Oorspronkelijke target werd opgemaakt op basis van een onrealistisch ingeschat budget.
2008	132	Waarde van de landbouwproductie onder kwaliteitslabel: 2,5% stijging per jaar	344.000.000 euro	Omzet biosector (zonder producenten en import): 289,3 miljoen euro in 2006. Stijging van 2,5% per jaar, dus omzet eind 2013: 344 miljoen euro.
2008	214K	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt: 13.977 ha	243 ha	Vanaf M2008 is het niet meer mogelijk het areaal kleine landschapselementen te koppelen aan de percelen. De nieuwe doelstelling geeft enkel de oppervlakte van de kleine landschapselementen op zich aan.
2008	214P	1) Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt: 203 ha 2) Aantal contracten: 74	1) 1.600 ha 2) 664	De doelstellingen van subpakket "beweiding zonder beperking van weidedatum" (BO Natuur) werden toegevoegd
2008	311	Stijging niet-landbouw bruto toegevoegde waarde: 0%	10%	Deze nieuwe inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006.

2008	321	1) Bevolking die voordeel haalt uit een verbeterde dientverlening: NA 2) Bevolking toegang tot internet: NA	1) 60.000 2) 2000	Schatting op basis van preliminaire gegevens M2007 en M2008.
2008	331	Aantal deelnemers die succesvol een trainingssessie beëindigd hebben: NA	500	Schatting op basis van preliminaire gegevens M2007 en M2008.
2008	413	Aantal begunstigden: 200.000	700	Verkeerde interpretatie van begunstigden bij opstelling target
2008	431	Aantal gesteunde acties: 250	1.700	Te enge interpretatie van het aantal acties bij het opstellen van de target
2010	313	1) Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties: 182 2) Bijkomend aantal toeristische bezoeken: 16.000	1) 55 2) 181.000	Geen goede inschatting (gebaseerd op cijfers uit monitoringjaar 2007)
2010	321	1) Aantal gesteunde acties: 147 2) Toename van het internetgebruik in ruraal gebied: 2.000 3) Aantal inwoners in ruraal gebied die van de basisvoorziening genieten: 60.000	1) 46 2) 10.400 3) 1.340.000	Geen goede inschatting (gebaseerd op cijfers uit monitoringjaar 2007)
2010	331	1) Aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten	1) 78.800 2) 64.000 3) 81.500	Verkeerde interpretatie van de indicatoren bij het opstellen van de targets

		(niet-uniek): 70 2) Aantal dagen opleiding voor alle deelnemers: 210 3) Aantal unieke deelnemers die met vrucht de opleidingsactiviteit volbrachten: 500		
--	--	--	--	--

### Bijlage 3: Tijdreeks van aantal contracten, areaal en uitgaven van de agromilieumaatregelen

**Tabel 45** Overzicht van de oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen voor de campagnejaren 2000-2010

Areaal agromilieumaatregelen (ha)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Vershil met 2009
Groenbedekking	5.655	27.132	34.330	39.582	68.275	72.103	78.031	75.958	71.339	16.096	5.323	-10.773
Mechanische onkruidbestrijding	151	1.298	2.033	2.627	4.966	5.973	6.207	6.191	5.969	4.616	3.931	-685
Milieuvriendelijke sierteelt	375	344	668	767	748	748	1.102	920	965	1.133	1.232	99
BO soortenbescherming	165	251	443	499	620	816	961	732	728	774	601	-173
BO perceelsrandenbeheer	35	89	210	308	370	530	1.222	1.204	1.280	1.395	1.266	-129
BO kleine landschapselementen	426	1.183	4.437	5.602	6.486	7.158	7.392	4.634	118	129	124	-5
BO botanisch beheer	0	0	0	0	17	81	203	201	197	197	156	-41
BO natuur	1.372	1.597	1.726	1.934	2.130	2.628	1.397	1.403	1.216	987	869	-118
BO water	17.526	29.665	32.019	30.709	27.210	27.800	29.300	29.384	26.999	29.944	27.496	-2.448
Hoogstamboomgaarden	0	0	0	0	0	232	388	482	567	649	646	-3
Steun biovarkens	0	0	6	6	6	6	6	6	0	0	0	0
Hectaresteen biolandbouw	1.350	1.584	1.839	2.861	2.735	2.689	2.645	2.704	2.674	2.795	3.270	475
Hectaresteen geïntegreerd pitfruit	5.157	8.478	9.408	10.058	6.749	4.941	888	396	0	0	0	0
Vlinderbloemigen	0	0	0	0	1.057	3018	4.766	5.751	6.472	5.902	5.364	-538
BO erosiebestrijding	0	0	0	0	0	920	1.736	2.091	2.270	3.321	3.370	49
Verwarringstechniek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7.485	7.485
<b>TOTAAL AREAAL</b>	<b>32.212</b>	<b>71.621</b>	<b>87.119</b>	<b>94.953</b>	<b>121.369</b>	<b>129.643</b>	<b>136.244</b>	<b>132.057</b>	<b>120.794</b>	<b>67.938</b>	<b>61.133</b>	-6.805
<b>RAMING UNIEK AREAAL</b>	<b>29.554</b>	<b>65.711</b>	<b>79.930</b>	<b>87.117</b>	<b>111.354</b>	<b>118.945</b>	<b>125.001</b>	<b>121.513</b>	<b>119.555</b>	<b>64.898</b>	<b>60.085</b>	-4.813

**Tabel 46** Overzicht van het aantal contracten voor de verschillende agromilieumaatregelen voor de campagnejaren 2000-2010

Aantal contracten	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Verskil met 2009
Groenbedekking	971	3.310	4.238	3.906	7.534	7.910	8.378	8.211	7.929	1.995	731	-1.264
Mechanische onkruidbestrijding	22	177	298	424	892	989	1.068	1.365	1.422	980	862	-118
Milieuvriendelijke sierteelt	90	71	109	131	107	107	134	127	144	139	150	11
Lokale veerassen	321	443	533	550	332	390	267	285	266	276	292	16
BO soortenbescherming	28	46	94	114	123	190	163	128	128	171	228	57
BO perceelsrandenbeheer	51	141	280	446	430	715	1.130	871	1.068	1.153	1.162	9
BO kleine landschapselementen	71	186	415	607	664	916	914	713	946	1.171	1.303	132
BO botanisch beheer	0	0	0	0	10	33	76	73	71	71	50	-21
BO natuur	590	731	789	874	929	1.150	588	521	449	400	355	-45
BO water	1.551	3.077	3.385	3.429	3.260	3.760	2.048	1.707	1.609	1.726	1.522	-204
Hoogstamboomgaarden	0	0	0	0	0	515	854	1.133	1.385	1.641	1.694	53
Steun biovarkens	0	0	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0
Hectaresteen biolandbouw	88	100	101	175	173	173	174	205	201	208	223	15
Hectaresteen geïntegreerd pitfruit	336	599	656	715	473	344	87	46	0	0	0	0
Vlinderbloemigen	0	0	0	0	379	1.005	1.594	1.894	2.053	1.780	1.378	-402
BO erosiebestrijding	0	0	0	0	0	127	579	486	608	788	855	67
Verwarringstechniek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	586	586
<b>TOTALE contracten</b>	<b>4.119</b>	<b>8.881</b>	<b>10.900</b>	<b>11.373</b>	<b>15.308</b>	<b>18.326</b>	<b>18.056</b>	<b>17.767</b>	<b>18.279</b>	<b>12.499</b>	<b>11.391</b>	<b>-1.108</b>



**Tabel 47** Overzicht van de uitgaven per boekjaar voor de verschillende agromilieumaatregelen in de periode 2003-2010

Uitgaven (x 1000 euro)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Verskil met 2009
Groenbedekking	1.548	1.866	3.190	3.499	3.771	3.666	3.465	780	-2.685
Mechanische onkruidbestrijding	254	323	528	613	640	745	902	857	-45
Milieuvriendelijke sierteelt	3	12	56	139	0	502	247	281	34
Hoogstamboomgaarden/lokale veerassen	148	153	366	423	447	476	273	529	256
BO soortenbescherming	118	141	132	241	189	137	188	208	20
BO perceelsrandenbeheer	169	380	194	770	1.135	1.172	2.455	1.961	-494
BO Kleine landschapselementen	128	199	118	345	202	157	405	536	131
BO botanisch beheer incl BO natuur	455	617	601	479	365	520	485	400	-85
BO water	10.117	8.770	7.126	6.206	9.080	11.281	11.556	11.291	-265
Steun biovarkens	0	5	5	5	5	5	0	0	0
Hectaresteen biolandbouw	444	740	694	684	737	700	662	707	45
Hectaresteen geïntegreerd pitfruit	2.133	1.750	1.042	525	84	28	0	0	0
Vlinderbloemigen	0	0	541	1.882	2.677	2.870	2.952	2.423	-529
BO erosiebestrijding	0	0	0	223	592	529	1.074	1.093	19
<b>TOTALE UITGAVEN</b>	<b>15.518</b>	<b>14.957</b>	<b>14.593</b>	<b>16.034</b>	<b>19.924</b>	<b>22.788</b>	<b>24.664</b>	<b>21.065</b>	<b>-3.599</b>

## **Bijlage 4: Indicatorentabellen (Excel)**

Europese tabellen met gemeenschappelijke output- en resultaatindicatoren voor het toezicht op en de evaluatie van de programma's voor plattelandsontwikkeling.

## **Bijlage 5: Brochure Prima Plattelandsproject 2010**

Nederlandstalige versie:

<http://www.ruraalnetwerk.be/nlapps/data/docattachments/Brochure%20Prima%20Plattelandsproject%202010.pdf>

Engelse versie:

[http://www.ruraalnetwerk.be/nlapps/data/docattachments/Brochure%20Best%20Practices\\_Vlaams%20Ruraal%20Netwerk\\_goed%20voor%20druk.pdf](http://www.ruraalnetwerk.be/nlapps/data/docattachments/Brochure%20Best%20Practices_Vlaams%20Ruraal%20Netwerk_goed%20voor%20druk.pdf)